

Протојереј Џон Бер **ОВАПЛОЋЕЊЕ БОГА ЛОГОСА**

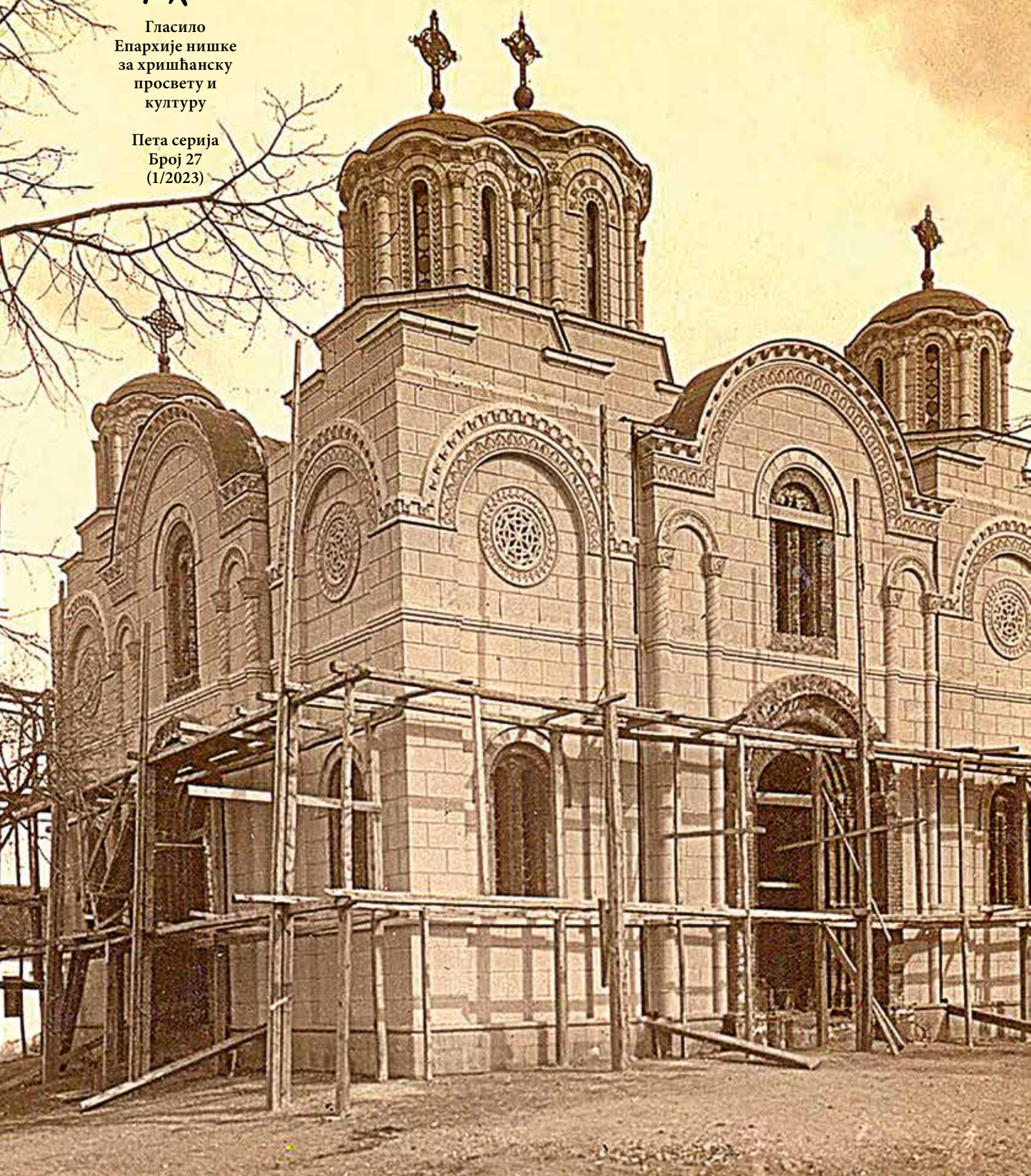
Владимир **ИЗАЗОВИ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ**
Цветковић **У СВЕТЛУ СВЕТООТАЧКОГ ИСКУСТВА**

Академик **СТАРА СРБИЈА И КОСОВСКА МИСАО**
Славенко Терзић **У СВЕТЛУ СВЕТОСАВСКЕ ТРАДИЦИЈЕ**

Ксенија Стаменковић **ПРОСВЕТА У СРПСКОЈ ЈЕЗИЧКОЈ КУЛТУРИ**

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 27
(1/2023)

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску просвету
и культуру

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
г. Арсенија

Пега серија, број 27 (1/2023)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка
Адреса: Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш
E-mail: glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
јеромонах Игњатије Ђорђевић
јереј Владе Капларевић
јеромонах Николај Јоцић
протођакон Далибор Мидић
др Дарко Крстић, проф.
Александар Глишовић, проф.
Лазар Павловић
Јелена Љубеновић

Уредник: Ивица Живковић

Лектура: Милена Мишић
Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
Ђакон Милорад Милосављевић

На предњој корици:
Саборна црква Свете Троице
у Лесковцу, 1928. год.
Архив Епархије нишке

На задњој корици:
Епископ Доситеј Васић
са свештенством Јабланичког
намесништва и верним
народом испред храма
Св. Прокопија у селу Шумане
код Лебана, 1927. год.
Архив Епархије нишке

Штампа: „Scero print”, Ниш

Тираж: 1500 примерака

Глас Епархије нишке излази
уз помоћ Управе за сарадњу са
црквама и верским заједницама
Министарства правде Владе
Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и культуру/
уредник Ивица Живковић. -
2023, бр. 27 (фeбруар). -
Ниш : Епархија нишка, 2023 -
(Ниш : Сцeро Принт). - 30 cm

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке
(Ниш. 2023)

COBISS.SR-ID 229429004

ГЛАС

НИШКА:

УВодно слово

КОМЕ ДАЈЕМО РЕЧ? 1
Јеромонах Николај

БОГОСЛОВЉЕ

Свети Јован Златоусти 2
СВЕ СТВАРИ БОГУ СУ САПУТНИЦИ

Протојереј Џон Бер 3
ОВАПЛОЋЕЊЕ БОГА ЛОГОСА

Јереј Петар Крстић 5
ДА БИ КОРАЧАО ИСТИМ ПУТЕМ
КАО БИЛО КО ОД НАС

Јован Галанис 8
УЗДАСИ И ПОРОЂАЈНИ
БОЛОВИ ТВАРИ И ЧОВЕКА У
ПАВЛОВОЈ ТЕОЛОГИЈИ

Михаило Псел 10
ВЕЛИЧАНСТВЕН ЈЕ
САДРЖАЈ НАШЕ ВЕРЕ

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

НАША СЛУЖБА ЈЕ 12
ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ

Разговор са духовником:
протојереј сѣаврофор Блајоје Сѣанковић

Монахиња Стефана 14
ДУХ КОЈИ ПОБЕЂУЈЕ
ИСЦЕЉУЈЕ СВУ ТВАР
Писмо духовном оцу

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Владимир Цветковић 16
ИЗАЗОВИ ВЕШТАЧКЕ
ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У СВЕТЛУ
СВЕТООТАЧКОГ ИСКУСТВА

Илија Стојановић 19
БОГ И СТАТИСТИКА

В. К. Мекарти 20
О ЉУБАВИ И ЛЕПОТИ
У ВРЕМЕ КРИЗЕ

Ивица Живковић 21
БЛАГОСЛОВ ЈЕ ОСНОВА
СВАКОГ ОБРАЗОВАЊА

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Александар Ђеклић 23
ПОВЕЗ КЊИГЕ ЈЕ ЧУВАР И
УКРАСИТЕЉ РЕЧИ

Јелена Стошић 25
СВЕВРЕМЕН И БЕЗВРЕМЕН –
САВА СРПСКИ

Беседа одржана на Светосавској академији
у организацији Универзитета и
Филозофској факултету у Нишу

Академик Славенко Терзић 27
СТАРА СРБИЈА И КОСОВСКА МИСАО
У СВЕТЛУ СВЕТОСАВСКЕ ТРАДИЦИЈЕ
Беседа одржана на Светосавској
академији у Нишу

ИЗ ПРОШЛОСТИ

32 ТАКСИДОТСКА КУТИЈА ИЗ КУНОВА

33 Далибор Мидић
ПОРТРЕТ КРАЉА МИЛАНА

35 Лука Миленковић
ГЕРМАН – ДЕМОН ИЛИ СВЕТИТЕЉ?

37 Биљана Мичић
ЈЕЗИК И ДУХ У ЛИРСКИМ ПЕСМАМА
ЛЕСКОВАЧКЕ МОРАВЕ

39 Ђакон Предраг Владисављевић
ЦРКВА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У ГОРЊЕМ
АДРОВЦУ – ТЕМЕЉ БРАТСКЕ ЉУБАВИ
ДВА ПРАВОСЛАВНА НАРОДА

КАТИХЕЗА

40 Александра Ивановић, Марко Трајковић
СОЦИОЛОШКО-ТЕОЛОШКИ АСПЕКТ
ДРУШТВЕНИХ НЕЈЕДНАКОСТИ

43 ПРАЗНИЧНЕ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
ВЕРСКЕ НАСТАВЕ У БОЈНИКУ

44 Јана Павловић
У ПУПОЉКУ РУЖЕ ЊЕГОВИХ ОБРАЗА
Рад напращен на Светосавском
литерарном конкурс у Библиотеке
„Свети Владика Николај”

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

46 Ксенија Стаменковић
ПРОСВЕТА У СРПСКОЈ
ЈЕЗИЧКОЈ КУЛТУРИ

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

48 АКТИВНОСТИ ВДС ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
„ДОБРИ САМАРЈАНИН”

51 ЕПИСКОП НИШКИ АРСЕНИЈЕ
СЛУЖИО НА ГРОБУ ГОСПОДЊЕМ
У ЈЕРУСАЛИМУ

52 НОВА ИЗДАЊА

53 ПРОМОЦИЈА ЗБОРНИКА О
ПРИЗРЕНСКОЈ БОГОСЛОВИЈИ У НИШУ

54 ИЗЛОЖБА „УМЕТНИЧКИ
ПОВЕЗИ КЊИГА” У НИШУ

55 ИЗЛОЖБА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ
ЦРКВЕНИХ ОПШТИНА У ЛЕСКОВЦУ

56 ВЕЧАН СПОМЕН: ПРОТОЈЕРЕЈ
СТАВРОФОР НИКОЛА БОЖАНИЋ

СЛУЖБЕНИ ДЕО

57 ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

58 СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА
НИШКОГ Г. АРСЕНИЈА

60 Епископ нишки Арсеније
ПОЗВАНИ СМО И САЗВАНИ У
ЗАЈЕДНИЦУ ОТКРИВЕНОГА
Део беседе изговорене на светој
архијерејској литургији у Саборном храму
Силаска Светога Духа на апостоле у
Нишу, о Божијављењу 2023. године

КОМЕ ДАЈЕМО РЕЧ

Јеромонах
Николај

1
УВОДНО СЛОВО

а корачивши у нову годину, запитани смо колико су нам познате стазе којима ходимо. Са одмицањем дана новог животног круга пресећу нас дилеме, понеки стари, добро знани страх, и многе нове, непознате ситуације. Велики празнични периоди – зимски божићни, који је иза нас, и пролећни васкршњи, пред нама – стоје као два древна бедема који нама хришћанима омеђују време, али нас и заклањају од непријатних запитаности и тескоба на које смо се осврнули.

И пак, у свему што нас сустиче, кључно је питање: коме ћемо дати реч? Којој интелекцији посвећујемо своју већ пољуљану пажњу – оној вештачкој, која долази, или светоотачкој, која је одувек ту? Да ли пратимо узнемирујућу дневно-медијску статистику, која нам се силом намеће, или чезнемо за вечно-божанском, што нас тихо позива? Нека решења доноси у новом броју *Глас Епархије нишке*, који, следујући древном обичају Цркве Христове, тако настања и разграњава бригу о потребитима.

Реч дајемо најпре анђелима који су објавили да је Бог постао човек. Ако у његовом оваплоћењу увидимо особити чин љубави Божје, иста нас љубав уверава да се Господ никада неће окренути од нас људи, због којих се и родио као дете. Не заборављамо оштроумног апостола Павла и његово старање о цркви, које настављају и допуњају наши архијереји, непрестано уздишући и бдијући над повереним стадом. Држимо ли се предане апостолске речи, осетићемо колико је величанствен садржај наше вере. А да је љубав према човеку први крајеугаони камен поменути службе, сведочи нам дело и лик нашега Светог Саве. Како тај „свевремени и безвремени” просветитељ инспирише сва покољења, јасно се види на странама које следе. Реч има и уметник који заодева речи књига у магичне повезе, следујући делу предака. Чује се и просвета, види се архива, одјекују речи искусних заједно са младима.

Ко своју пажњу посвети новој руковети овде пробраних текстова, моћи ће да осети како у пупољцима младих образа и даље „зри снажна вера” нашег народа. ■

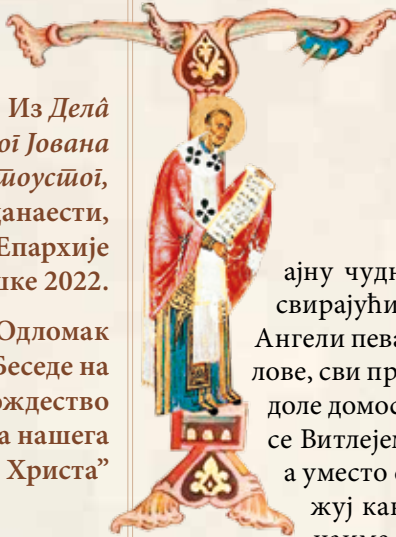
Из Делâ
Свештої Јована
Златоустої,
том једанаести,
издање Епархије
нишке 2022.

Одломак
из „Беседе на
Рождество
Господа нашега
Исуса Христа”

Данас се
Сушти рађа,
Онај који јесте
постаје што не
беше, јер Бог
будући, човек
постаје, не
преставши да
буде Бог. Јер Бог
не постаде човек
по иступљењу
божанства,
нити опет по
напредовању од
човека настаде Бог,
него Логос будући,
кроз бестрасност
плот постаде,
док природа
(Његова) остаје
непромењена.

Свети Јован Златоусти

СВЕ СТВАРИ БОГУ СУ САПУТНИЦИ

ајну чудну и парадоксалну гледам: пастири ми одјекују у ушима, не свирајући на свиралама мелодију пустињску, него небеску појући песму. Ангели певају, Архангели играју, Херувими химне поју, Серафими славослове, сви празнују гледајући Бога на земљи и човека на небесима; вишње је доле домостројем (Божјим), и доње горе човекољубљем (Његовим). Данас се Витлејем небу уподоби, уместо звездâ Ангеле што поју прихвативши, а уместо сунца, Сунце правде неописиво у себе сместивши. И не истражуј како; јер тамо где Бог хоће, поредак природе се побеђује. Хтеде, наиме, узможе, сиђе, спасе; све ствари Богу су сапутници. Данас се Сушти рађа, Онај који јесте постаје што не беше, јер Бог будући, човек постаје, не преставши да буде Бог. Јер Бог не постаде човек по иступљењу божанства, нити опет по напредовању од човека настаде Бог, него Логос будући, кроз бестрасност плот постаде, док природа (Његова) остаје непромењена. Али кад се роди, Јудеји негираху то чудно рођење, фарисеји лажно тумачаху божанствене књиге, књижевници оглашаваху ствари закону супротне. Ирод тражаше Рођенога, не да му част укаже, него да га убије.

Данас, наиме, видеше све супротно, *јер не сакри се*, по Псалмопојцу, *од деце њихове у друћом њоколењу* (Пс. 77. 4). Дођоше, наиме, цареви Цару небеском се дивећи како то да је на земљу дошао немајући уз себе Анђеле, ни Арханђеле, ни Престоле, ни Господства, ни Силе, ни Власти, него чудним путем ходивши, изиђе из утробе необрађене, не оставивши Анђеле своје без старања, нити очовечењем у нас иступивши из властитог божанства, него цареви дођоше клањајући се небескоме Цару славе, војници служећи Архистратига силе, жене – од жене Рођенога, е да се болови женски у радост обрате; девице – чедо Девице, како то Творац млека и дојки, који чини да извори млека из дојки сами од себе теку, од девствене Мајке дечју храну доби; мала деца – Ономе што мало дете постаде, како би: *Из усѣа мале деце и одојчади начинио себи хвалу* (Мт. 21. 16; Пс. 8. 3); деца – Дете које их Иродовим лудилом мученицима учини; мужеви – Очовеченога, који зла слугу (својих) лечи; пастири – Пастира доброга који живот свој за овце положи; свештеници – Онога који је Првосвештеник по чину Мелхиседекову постао; слуге – Онога који је обличје слуге узео, како би ропство наше слободом било почастовано; рибари – Онога који је од рибара ловце људи начинио; цариници – Онога који је од цариникâ Еванђелисту јавио; блуднице – Онога који је ноге своје сузама блуднице подметнуо, и укратко да кажем: сви грешници дођоше да виде Јагње Божје које грех света на себе узима, маги чувајући га, пастири благосиљајући, цариници благовестећи, блуднице миром помазујући, Самарићанка за Извором живота жеднећи, Хананејка веру несумњиву имајући.

Кад сви, дакле, од среће поскакују, хоћу и ја да се радујем, хоћу да заиграм, хоћу да празнујем; а играм не у китару ударајући, не тирсон окрећући, не фруле имајући, не бакље палећи, него уместо музичких инструмената Христове повоје носећи. Јер они су ми нада, они су ми живот, они су ми спасење, они су ми фрула, они су ми китара.

Зато и долазим њих носећи, како бих силом њиховом силу речи добивши, са анђелима казао: *Слава на висинама Боју, а с пастирима: и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лк. 2. 14)!

Протојереј Џон Бер

ОВАПЛОЋЕЊЕ БОГА ЛОГОСА

ивот који је Бог, откривен у Логосу Христу Исусу, саопштен је нама људима кроз оваплоћење. Међутим, код оваплоћења се не ради просто о доласку Логоса у свет узимањем људског тела да би се појавио поред других феномена на спољашњем хоризонту света или да би постао тек једна од епизода у биографији света. Оваплоћење, напротив, означава стање постојања у плоти, које је карактеристично за жива бића.

Аутор је православни свештеник и теолог, професор регијус на Универзитету у Абердину, некадашњи декан Православне богословије Светога Владимира у Њујорку.

Извор: Behr, John. *John the Theologian and his Paschal Gospel*. Oxford: Oxford University Press 2019.

Превео: Дарко Крстић

Фото: twitter.com/stvlads

Пре свега, неопходно је успоставити прелиминарну феноменолошку разлику између плоти (σάρξ) и тела (σῶμα). Овде се чини прикладним Хајдегеров коментар да сто не дотиче зид према којем је постављен. Оно што је својствено телу као што је наше је то да осећа сваки објекат који је у његовој близини: опажа сваку од његових особина, види његове боје, чује његов звук, осећа тврдоћу тла ногом, као и нежност свиле руком. То је суштинска разлика између, са једне стране, тела које је у правом смислу речи наше, које осећа своју јединственост истовремено опажајући свет у коме живи и, са друге стране, унутрашње непокретних тела која сачињавају универзум у коме живимо, било да су камење на путу или микрочестице од којих смо саграђени. Само прва врста тела може адекватно, или феноменолошки, да се назове плот. Наша плот није ништа друго него оно тело које осећа себе, које је свесно своје промене и страдања и на тај начин доживљава себе у складу са утисцима који се изнова рађају у њему. Не постоји плот без тела и, заиста, исцрпљеност коју осећамо у плоти када се, рецимо, пењемо неком стазом је директно повезана са тежином тела. Ипак, тело и плот су дијаметрално супротстављени појмови, толико различити као пар „опажање-неопажање” или као тело које живи у својим опажајима у односу на тело које је слепа и инертна материја. Могло би се рећи да ову разлику није могуће у потпуности схватити јер један њен пол, наиме инертна материја материјалног света, стално нам измиче у својој суштини и наше знање о њој је увек посредовано кроз утиске које она оставља на нашу плот. Сходно томе, бити оваплоћен не значи просто поседовање тела, телесно постојање у материјалном телу у свету. Напротив, бити оваплоћен значи имати плот и, можда још тачније, бити плот.

Ова разлика између тела и плоти одговара различитим модусима феноменологије, модусу света и модусу живота. Тело које се појављује у светлу света дугује том модусу појаве одређене феноменолошке особине, које све произлазе из спољашњости – али никада своје постојање. Оно постоји и пре откривања на хоризонту света, и самим тим независно од њега, али је могуће да буде опажено у свету по својој спољашњости, по кожи или по телесним органима. Са друге стране, плот се увек и једино среће у својој самоопажајности, у патосу живота и на тај начин је плот сапостојећа са животом. Живот, а не материја узета од земље, даје плот

Примите,
 једите, ово је
 Тело моје, које се
 за вас ломи на
 отпуштење
 грехова.

Пијте
 из ње
 сви: ово
 је Крв моја Новог
 Завета, која се за вас
 и за многе излива на
 отпуштење грехова.

као чисту феноменолошку супстанцу са својим утисцима и афектима. И обрнуто, живот, као патос самоопажајности, не обитава нигде другде осим у плоти. Плот је управо модус по коме живот постоји као Живот. Долазак Живота у лицу Прво-Живог, Архи-Сина, генерише плот у својој чистој феноменолошкој супстанци. Живот као наш постоји само зато јер је пре времена, пре сваког света, установљен у апсолутном Животу као феноменолошки модус према коме овај Живот вечно долази у себи у Архи-Патосу Архи-Плоти Логоса. Другим речима, плот Прво-Живог Сина, самог Христа Исуса, оваплоћеног Логоса, је првобитни, трансцендентални предуслов за нашу плот, за наше постојање као оваплоћених живих бића. Као што бити рођен не значи само доћи у свет појава, већ доћи у живот од живота, тако исто бити рођен значи доћи у Плот у коју свака друга плот долази, наиме у Архи-Плот Живота.

Окрећући се специфично хришћанском значењу речи „оваплоћење”, чудесна тврдња изнесена у Јеванђељу по Јовану да је Логос постао плот (Јн 1. 14) изазива потребу за поновним промишљањем о томе шта то значи бити човек као и о односу Бога и човека. Јеванђелиста Јован не каже да је Логос постао човек и због тога је преузео људску плот са свим осталим атрибутима, већ је управо супротно: постајући плот, Логос постаје човек. То је ништа мање него потпуно редефинисање грчког концепта људског бића и нашег уобичајеног схватања себе, по коме „плот” означава само нашу анималну страну, која нам је заједничка са животињама, од чега се разликујемо поседовањем других, узвишенијих атрибута, као што су умне и когнитивне способности, као и способност артикулисаног говора. У оваквој антропологији, однос између Бога и човека се лако лоцира на духовном плану, јер се људски ум или дух повезује са Богом који је Ум и Дух. Али у том случају, „постати плот” не би значило постати човек, већ управо супротно, деградирати људско постојање на ниво анималности. Међутим, ако је Логосово узимање плоти начин како Логос постаје човек, тада наш однос са Богом такође мора бити лоциран у и кроз саму плот. Плот није препрека или баласт, који омета наводно бољи део наше личности (ум, душа) да спозна Бога који му је сродан, већ је ексклузивно место нашег јединства са Богом. Једино идентификујући себе са Логосовом плоти може хришћанин да се сједини са Богом: „А Исус им рече: Заиста, заиста вам кажем: ако не једете плот (σάρκα) Сина Човечијег и не пијете крви његове, немате живота у себи. Који једе моју плот (σάρκα) и пије моју крв има живот вечни; и ја ћу га васкрснути у последњи дан. Јер плот (σάρξ) моја је истинско јело, а крв је моја истинско пиће. Који једе моју плот (σάρκα) и пије моју крв у мени пребива и ја у њему” (Јн 6. 53–56). Пошто је Логос Божји постао човек у Христовој плоти, јединство са овом плоти означава јединство са Логосом. Партиципирајући у Христовој плоти, ми смо постали облагодатаћена наша плот, као жива плот која је у крајњој линији плот самога Христа.

Ова кратка али феноменолошка анализа тема плоти и оваплоћења у Јеванђељу по Јовану подстиче нас да промислимо своју предрасуду о поистовећивању између тела (σῶμα) и плоти (σάρξ). Ови појмови су, на феноменолошком нивоу, различите стварности: не постоји плот без тела, али плот је оно што јесте управо као телесност оживљена Богом.

Ако је Логосово узимање плоти начин како Логос постаје човек, тада наш однос са Богом такође мора бити лоциран у и кроз саму плот. Плот није препрека или баласт, који омета наводно бољи део наше личности да спозна Бога који му је сродан, већ је ексклузивно место нашег јединства са Богом.

Јереј Петар Крстић

ДА БИ КОРАЧАО ИСТИМ ПУТЕМ КАО БИЛО КО ОД НАС

*А рођење Исуса Христа овако би:
Када је мајини њејова Марија била обручена Јосифу,
а ње нејо шћо се деху сасћали, нађе се да је
зајруднела од Духа Светијоја.
(Мтх. 1. 18)*

ваплоћење подразумева очовечење, усељење Бога у тело човеково. Син Божји, друго лице Свете Тројице, оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек, не преставши да буде Бог. У оваплоћењу су се сјединиле две највеће тајне, тајна Бога и тајна човека. Божанска и човечанска природа и воља сједињене су у личности Исуса Христа. Исус Христос је потпуни Бог и потпуни човек. Он је оваплоћени син Божји, истинити Бог и истинити човек, једносуштан Оцу по божанској природи и једносуштан човеку по човечанској природи, у свему подобан човеку осим у греху.

Бог постаје човек у потпуном смислу те речи, са целокупном људском природом и слободном вољом, постаје човек какав је требало да буде првобитни Адам.

Зашто је Господ дошао на земљу да постане један од нас? Зашто је узео телесно обличје човека и оваплотио се? Човек се одлучио на оно најстрашније, на одлазак од Бога. Своју слободну вољу није искористио на заједницу са Богом, већ напротив, на живот без Бога, на послушање самоме себи. Грех је постао саставни део човека, а последица греха је смрт. Иако вапије за Богом, човек по својим могућностима не може опет сâм да се врати у заједницу са њим. Но божанска љубав је неизрецива, несагледива и несхватљива за нас. Бог не одустаје од човека, не одустаје од заједнице са њим и све ће учинити да га спасе. Да би се то остварило, потребно је да Син Божји постане Син човечји. По речима Светог Атанасија Великог, „Бог је постао човек зато да би човек могао постати Бог”. Дакле, из превеликог свог човекољубља, Син Божји, као друго лице Свете Тројице, по вољи Бога Оца, а посредством Духа Светога, рађа се као човек. Јединородни Син Божји, који се рађа у вечности од Оца, сада се рађа од мајке као истинити човек. Бог постаје човек у потпуном смислу те речи, са целокупном људском природом и слободном вољом, постаје човек какав је

Аутор
је парох
четврти
пиротски,
при Храму
Рођења
Христовог
у Пироту

Бог не одустаје од слободне воље човека, пушта Марију да сама одлучи. Слободна воља човекова ни у једном тренутку није нарушена и управо се ту види величина љубави Божје.

Емануил није лично име Спаситеља већ симболичко, дословно значи „С нама је Бог” и заиста Бог се нераздељиво сјединио са човеком у личности Исуса Христа. То је учинио из превелике љубави према човеку.

требало да буде првобитни Адам. Све оно што је требало човечанству да дође кроз Адама, сада долази кроз Господа Исуса Христа. Он се рађа као прави човек, као свако од нас.

Господ себи бира мајку – Дјеву Марију, од Бога измољену и Богу посвећену, ону која је живела по заповестима Божјим. Рано је остала без родитеља, који су је дали у храм да служи Богу. По навршењу четрнаесте године, она у храму више није могла да борави, а није имала коме да се врати. Првосвештеник и свештеници из храма, сазнавши за њен завет девствености, заручили су је за њеног даљег рођака, осамдесетогодишњег старца Јосифа, како не би остала сама и без заштите. Јосиф је био познат по свом праведном животу и имао је из првог брака већ многобројно потомство (Мт. 13. 55–56). Сам анђеоло Господњи благовести Марији и назива је благодатном: „Радуј се, благодатна, Господ је с Тобом” (Лк. 1. 28), јер она је та која је нашла нарочиту љубав, благовољење и помоћ Божју за света и велика дела. Предсказује јој рађање Сина, који ће бити Син Вишњег, поставиће га на престо Давидов и његовом царству неће бити краја. Дјева Марија је изабрана за мајку Цара свих царева, за мајку Цара небеског. Безгранични и несместиви се смешта у утробу мајке. Међутим, она поставља питање: „Како ће то бити, кад ја не знам за мужа?” (Лк. 1. 34) Како је то могуће, јер самом Богу се заветовала да ће заувек остати девојка? Архангел Гаврило јој објашњава да њен завет неће бити нарушен, јер ће она родити Сина бесеменим зачећем од Духа Светога. „Дух Свети доћи ће на тебе и сила Вишњег осениће те” (Лк. 1. 35). И као доказ да говори истину, анђеоло јој открива да је Јелисавета, њена рођака, зачала сина (Лк. 1. 36). „Јелисавета, нероткиња, родиће Јована Претечу и Крститеља Господњег. Јер Богу је све могуће што каже” (Лк. 1. 37).

Бог ни у оваквом тренутку не одустаје од слободне воље човека, пушта Марију да сама одлучи. Слободна воља човекова ни у једном тренутку није нарушена и управо се ту види величина љубави Божје. Тек тада она пристаје на послушање и испуњење воље Божје. „Ево слушкиње Господње, нека ми буде по речи твојој” (Лк. 1. 38). Упоредимо ово мудро Богородичино питање и њено расуђивање са Евиним исхитреним и похлепним пристанком да узме забрањени плод. И једној и другој се нуди „велика благодат”, једној од самога Бога, а другој од нечастивога. Марија поставља разумно питање (Лк. 1. 34), док Ева својевољно пристаје на лаж и бива обманута због непослушања Богу. Последица непослушања и самовоље је пад човеков и отпад од Бога, а последица разборитог Маријиног послушања и смирења јесте долазак Спаситеља и спасење рода људског.

Своју радост Марија је хтела да подели са Јелисаветом и чим ју је поздравила „заигра дете у утроби њеној и Јелисавета се испуни Духа Светога” (Лк. 1. 41). Јелисаветино дете је, надахнуто Духом Светим, осетило близину другог детета, Богомладенца. Јелисавета благосиља Богородицу и дете у утроби Њеној анђеоским поздравом „Благословена си ти међу женама и благословен је плод утробе твоје” (Лк. 1. 42), а Пресвета Дјева Марија, препознавши да је Јелисавети њена тајна о рођењу Спаситеља откривена самим Богом, Духом Светим, прославља Бога величанственом песмом „Велича душа моја Господа и обрадова се Дух мој Богу, Спасу мојему” (Лк. 1. 46–55). Богородица велича Господа што се сада испуњава његово обећање дато оцима и праоцима о доласку Месије и његовом царству, и не сматра себе заслужном за то, већ искључиво Божју милост.

Са овом великом тајном о бесеменим зачећем био је упознат и праведни Јосиф, заручник Маријин. Испрва посумњавши, ипак не хтеде да је отпусти јавно да би је заштитио од срамоте и смрти сагласно Мојсијевом закону о

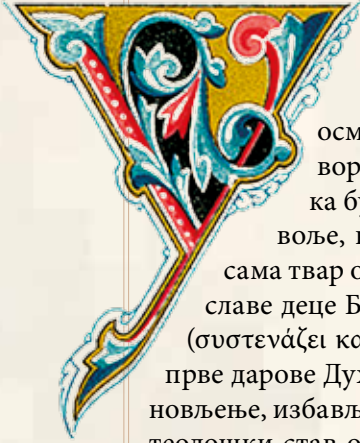

прељуби (5. Мојс. 22. 23–24), већ је намеравао да то учини тајно. Затим се и њему јавио анђео Господњи и објаснио да је дете у утроби Маријиној свето и да је од Духа Светог, да је то дете сâм Спаситељ Исус, дугоочекивани Месија, и да је о њему пророковано у Писму: „ето девојка ће зачети, и родиће Сина и наденуће му име Емануил, што ће рећи: с нама Бог” (Мт. 1. 23). Емануил није лично име Спаситеља већ симболичко, дословно значи „С нама је Бог” и заиста Бог се неразделиво сјединио са човеком у личности Исуса Христа. То је учинио из превелике љубави према човеку, да би корачао истим путем, истом земљом као било ко од нас, да би нам олакшао крст који је он на својим плећима понео, да би са нама поделио земаљске радости, туге, несреће, болести, понижења и смрт. Ово сједињење двеју природа, божанске и човечанске, почетак је домостроја спасења рода људског, које има своју пуноћу у васкрсењу и вазнесењу Христовом. ■

Оваплоћење
Христово,
Никола Сарић,
www.nikolasaric.de

Јован Галанис

УЗДАСИ И ПОРОЂАЈНИ БОЛОВИ ТВАРИ И ЧОВЕКА У ПАВЛОВОЈ ТЕОЛОГИЈИ

осмој глави Посланице Римљанима апостол Павле говори о заједничком путу човека и твари од прошлости ка будућности: „Јер се твар покори таштини, не од своје воље, него због онога који је покори, са надом да ће се и сама твар ослободити од робовања пропадљивости на слободу славе деце Божје. Јер знамо да сва твар заједно уздише и тугује (συστενάζει καὶ συνωδίνει) до сада. А не само она, него и ми који прве дарове Духа имамо, и ми сами у себи уздишемо чекајући усиновљење, избављење тела нашега” (Рим. 8. 20–23). Овде Павле износи теолошки став о будућности твари која се налази блиско повезана са будућношћу човека. У речнику који користи налазе се појмови и слике уздахâ, повика и болова за време порођаја.

Аутор је професор емеритус Новог завета на Теолошком факултету Аристотеловог универзитета у Солуну.

Извор: Γαλάνης Ι., Βιβλικές ερμηνευτικές καὶ θεολογικές μελέτες, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2001.

Предео: Дарко Крстић

У Старом завету уздаси и порођајни болови су искључиво људски феномен, док код Павла постаје и феномен твари, јер целокупна твар, видљива и невидљива, заједно уздише и заједно тугује са човеком.

Нарочити значај у овом одељку имају два глагола, συστενάζει и συνωδίνει, који се нигде више не појављују ни у Септуагинти ни у Новом завету. Исти глаголи, у свом простом облику, често се користе и код Павла и у Старом завету у идентичном значењу искључиво људског изражавања и представљају феномен овога еона. Међутим, појављује се и значајна разлика у коришћењу ових термина у Старом завету и код Павла у Рим. 8. 20–23. У Старом завету уздаси и порођајни болови су искључиво људски феномен, док код Павла постаје и феномен твари, јер целокупна твар, видљива и невидљива, заједно уздише и заједно тугује са човеком.

Твар реагује пасивно и послушно на све Христове чудотворне интервенције, нити реагује на њих, нити се расправља са Богом. Људско понашање твари је, као што је претходно речено, непозната у Новом завету. Једини изузетак представља осма глава Посланице Римљанима, где апостол Павле говори о ишчекивању твари и очекивању откривења синова Божјих који би је ослободили од греха и да због тога заједно уздише и заједно тугује све до сада.

Сличне представе не постоје ни у теолошком учењу стоика, иако се они воде основним философско-теолошким принципом, формулисаним код Зенона и Посејдонија, да је свет „живо биће свесно, умно и разумно”. Такође је познато да су природне лепоте и уопште величанственост природе опчињавале стоике, који су ентузијастички опевали мудрост и доброту Божју. Стоици се не упуштају у романтичарске описе природних лепота, већ проповедају да је свет леп по облицима, бојама, величинама телâ и нарочито по сијајућим звездама које га осветљавају. Поред свега овога, не срећемо код стоика случајеве где се природа описује људским карактеристикама и понашањем.

Павлова представа твари као антропоморфног субјекта уздисања и туге не произлази из неког литерарног надахнућа, већ је дубоко убеђење и веровање да се и твар, која је равнотасна са човеком, креће уз уздахе у тугу, које проузрокује богоборни свет, ка коначном избављењу, ка новом свету, ка новој твари. Ови уздаси су носталгија за једним бољим светом, интензивно ишчекивање избављења. Порођајни болови имају карактеристичну особину да воде рађању новог живота, радости у вези са рођењем једног новог човека. Колико је изненадна и јака појава порођајних болова, толико је непосредна и изненадна радост поводом рођења детета. Ова

слика се користи како у Старом тако и у Новом завету да нагласи победу над смрћу. Карактеристична је Христова реч, забележена у Јеванђељу по Јовану. Обраћајући се неким од својих ученика, који нису разумели шта значи то што им је говорио, „Још мало, и нећете ме видети, и опет мало и угледаћете ме” (16. 17), Христос им каже: „Заиста, заиста вам кажем да ћете ви заплакати и заридати, а свет ће се радовати; и ви ћете жалосни бити, али ће се ваша жалост окренути на радост. Жена када рађа трпи муку, јер дође час њезин; а када роди дете, више се не опомиње жалости, због радости што се роди човек на свет” (16. 20–21).

Ову представу апостол Павле преноси на твар и антропоморфним изразима наглашава да целокупна твар очекује са жудњом своје избављење, јер пати и страда због бесмисленог коришћења и насиља које над њом спроводи човек, и коме је потчињена не својом вољом. Најзначајније у свему овоме је да твар, и поред свега, ишчекује и нада се свом избављењу, ослобођењу од пропадљивости и смрти. Њена нада је толико чврста да њени изрази имају антропоморфни карактер, јер је апостол Павле приказује како заједно уздише и заједно пати са човеком све до данашњег дана. Сами уздаси и порођајни болови твари су карактеристични знаци пропадљивости, међутим воде ка порађању једног новог живота, непропадљивог и вечног.

На тај начин, као што твар са жудњом ишчекује откривење синова Божјих, тако и човек ишчекује комплетно испуњење усиновљења Богу. Другим речима, и човек и твар управљају своја ишчекивања и наде ка истом есхатолошком догађају усиновљења човека Богу, а кроз човека се усиновљује и целокупна твар.

Пут твари ка обнављању је болан, баш као што је болан и пут човека ка поновном рођењу. Тако твар и човек заједно путују ка искупљењу и ослобођењу из канџи пропадљивости и смрти, али је ипак човек тај који води природу ка заједничком циљу у Царству небеском. Као што је човек одговоран за пад твари у пропадљивост и смрт, тако човек, исправним понашањем и односом према истој, има обавезу да је уздигне ка Богу и вечном животу. Према апостоу Павлу, не уздише и не болује само твар, већ заједно са њом уздише и човек, и то се догађа управо због тога што је најдиректније повезан са твари преко свог тела, које живи, храни се и развија се унутар твари и од твари. На тај начин, као што твар са жудњом ишчекује откривење синова Божјих, тако и човек ишчекује комплетно испуњење усиновљења Богу. Другим речима, и човек и твар управљају своја ишчекивања и наде ка истом есхатолошком догађају усиновљења човека Богу, а кроз човека се усиновљује и целокупна твар. Човек, наравно, има иницијативу на овом путу, али на њему среће и помоћ Духа Светога, који, као што на другом месту каже апостол Павле, надахњује вернике како да се моле Богу. Дух Свети такође заступа човека код Бога Оца уз уздахе, који не могу да буду описани никаквим речима.

Целокупна твар полаже све своје наде у људе, испуњена Духом Светим, јер једино они могу да повуку и твар у усиновљење Богу. Само на таквим људима твар заснива своје наде да ће бити ослобођена од ропства пропадљивости и да ће доћи у слободу славе деце Божје (Рим. 8. 21).

Михаило Псел
је византијски
писац, филозоф,
политичар,
реторичар и
историчар
из XI века.

Извор:
Michael Psellus.
Theologica II
(ed. L. G. Westerink,
J. M. Duffy).
München und
Leipzig: K. G. Saur
2002.

Прево:
Дарко Крстић

Михаило Псел

ВЕЛИЧАНСТВЕН ЈЕ САДРЖАЈ НАШЕ ВЕРЕ

Од пречасног и начелника
филозофа господина Михаила Псела
доказ из различитих списа о оваплоћењу Господа.
Би послат султану (Алп Арслану)
од цара.

Кроз многа и различита дела, преславни пријатељу, спознао сам благородност твоје душе и њена велика доброчинства и да надасве цениш пријатељство, које је прва међу врлинама и помоћу којег се дотичемо Бога. А једна ствар је код тебе, међу свим твојим врлинама изванредна, и немогуће ми је достојно се дивити њој, да иако се разликујеш од нас по исповедању вере и заступаш другу религију, ниси направио грешку коју многи праве, јер ниси поштовао своја верска учења презирући наша, већ си верно опонашао речи предводника ваше вере, и као што он често говори узвишено у својим списима о нашем Исусу и Богу и назива га Духом Божјим и природом надсуштственом и божанском, тако си и ти у Његовој личности спознао нешто велико и неизрециво и схватио најбољи и најумнији савет Божји и учинио си, као што смо сазнали од нашег изасланика, најзнаменитију могућу ствар и која се никада није чула по целој земљи и мору и по целој васељени, па и по ненасељеним крајевима, која на најјаснији начин показује твоју великоумност.

Јер ниси сматрао да треба искоренити наш начин поштовања Бога и уклонити га из твоје највеће власти. Штавише, изабрао си да га засадиш и да га очистиш околом и да га окопаш, да би постао сочан и расцветао и, тачније речено, доброчокотна лоза. Јер, као што изгледа, имаш богољубиву душу и увек истражујеш тачна значења најузвишенијих тајни добијајући неку силу од Бога, која је омогућила да се уздигнеш ка овом добру. Јер је рекао неко од наших теолога да је божански и Свети Дух у свима, и када год види благородну душу која је у стању да гледа на узвишене ствари, ка њој усмерава умне зраке и испуњава је најсветлијег знања.

А многи који не припадају нашој вери, када нису у стању да схвате неизрециву тајну Божјег домостроја нити да нетремице очима гледају велику светлост, када чују да је Бог зајахао по небу неба на истоку, као што то пише у нашим Писмима, чија је власт неупоредива са било чим и сила Његова нема такмаца, и да је у последње дане примио нашу природу и постао човек, истовремено оставши оно што је био и поставши онакав какав није био због преизобиља своје доброте, због слабости своје природе и због непосвећености у највише знање грохотом се смеју на садржај наше вере, јер оно што нису били у стању да схвате, то су изложили руглу на начин који показује њихово незнање. Али ти, султану, ниси такав, већ као што се од њих разликујеш по умешној владарској десници и по мудрим мислима и по ратним успесима, тако и још више се истичеш по поштовању светиње у односу на њих. И уопште није чудно то што си у потпуности упознат са науком наше вере, нити је ново то што си, не напустивши своју религију, дошао до наше вере.

А ја сједињен са твојом душом кроз пријатељство и пијући из твоје чаше пријатељске слоге и једући са њене трпезе, запалих се божанском ватром љубави према теби и ка теби гори у пријатељству моје срце. Због тога сам ти отворио саме небеске таблице и открио сам ти наше сакривене и неизрециве тајне. Јер величанствен је садржај наше вере и нити је видљив очима које не гледају пажљиво, нити може да се чује непажљивим ушима, нити стаје у срце које нема дубину, нити је могуће изразити га језиком који је незауздан умом и духом. И пошто отворити небеса и одмах их запечатити и од горе предати Богом дане речи превазилази наше моћи, већ је дело Мојсија, који спусти са горе Синаја божанске догмате и подучи основним божанским законима још увек дете Израил, установио

је међу најузвишенија учења и највећа знања да ће Бог у будућности да се оваплоти, ипак све то налаже мојој души и појави се у мојој мисли и сили, да будем расположен да ти то знање принесем, као најлепши дар који имам и који не може да се мери ни са чиме другим, чак и да кажеш у целој твари, како оној видљивој, тако и невидљивој.

Ишта је то? Изабрао сам ти из наших књига, говорим о Мојсијевим и пророчким књигама и о Давидовим песмама, химнама и псалмима, сва она места која јасно и чисто проповедају долазак Логоса у телу ка нама људима, и како је пострадао од сваке појединачне муке коју су предсказали горенаведени чудесни проповедници у својим пророчанствима. Јер су својим телесним очима видели само људско рођење Бога, долазак ка Њему персијских магова са истока, Његово рођење у јаслама, силазак у Египат, повратак из Египта, раст, напредовање у узрасту, чињење чудеса, издају од једног од Његових ученика и, да укратко кажем, Крст, погреб, васкрсење, узлазак на Небеса, тако су све непогрешиво и тачно прорекли, рекавши да је савечан Богу и да постоји пре векова, а да је на крају векова благоизволео наше спасење и да је изабрао саживот са нама прихватањем живе људске плоти и да се сместио код нас својим животом и да се ради нас ухватио у коштац са ђаволом и да му се супротставио и да је постигао велику победу и подвиг. И када је то урадио? Када је сатро онога који је грехом заробио нашу људску природу, а нас је повратио из ропства и васпоставио нам је првобитну славу или, штавише, још вишу и већу. А Бог је надсуштствено биће и изнад живота и изнад ума и непојмљив свим тварима и свим природама и неразумљив и неистражив, и свемогућ, и чак и то може да учини, да се смести међу нама људима и становати и ходати у оним душама које га приме у себе. Јер се истински осуштавио у нашој природи и по природи, а не у машти, поста комплетан човек, и борави цео код Оца, и сишавши, или тачније речено снисходивши ка нама нити је небеса оставио лишена своје божанске природе али исто тако ни целокупну твар, већ беше Он сам цео и у ономе што је примио на себе и на Очевим грудима, и на небесима и изнад небеса и у свему и за све.

Ина овом месту ћу скратити дужину ове посланице, тако да ће доказ о испуњењу пророчких сведочанстава о рођењу Божјем овде почети. Постоји један међу нашим пророцима, који се зове Давид, који није помазан од Бога само пророчком службом, већ је од Бога примио и царску власт. Он је пророчке речи произнео у метрици и ритму и музичкој хармонији и, поделивши их, назвао их је химнама и псалмима. Овај пророк и цар Давид у једном од својих псалама проповеда на најјаснији начин Сина Божјег како је у последње дане постао човек и како су цареви и народи ковали заверу против Њега, као што се већ и збило. Христом га поименце назива и да је рођен од самог Бога и проглашава га Сином Божјим и да добија за наследство од Оца све народе и крајеве земаљске.

Јер каже овај псалм: „Због чега задрхташе народи и нације коваше планове узалуд? Јер се поставише цареви земаљски на бојно поље и владари се скупише да ратују против Господа и против Христа Његовог”. Види снагу псалма и величанственост Бога и Сина великога Оца! Устанак владара и народа и нација против Њега описује као грех не само против Бога, него и против самог Сина Божјег. Јер шта каже овај стих? Онај који не поштује и не клања се Сину, показује непоштовање и према самом Оцу, чак иако и мисли да Оца поштује на речима. Јер каже: „Против Господа и Христа Његовога”. Пре свега не поштује Оца и Бога онај који не поштује Рођенога од Њега, кога пророчка реч назива Христом.

Затим и самог Сина као прворођеног представља пророк у овом псалму говорећи следеће: „Господ рече мени: Син мој си ти, ја те данас родих”, доказујући тако Христово људско рођење. Дакле, пророк, рекавши „Ја те данас родих”, показује Христово рођење као човека. Јер истог оног Сина кога је вечно родио пре свих векова, Њега данас рађа и уводи у људски живот. ■

Јер се истински осуштавио у нашој природи и по природи, а не у машти, поста комплетан човек, и борави цео код Оца, и сишавши, или тачније речено снисходивши ка нама нити је небеса оставио лишена своје божанске природе али исто тако ни целокупну твар, већ беше Он сам цео и у ономе што је примио на себе и на Очевим грудима, и на небесима и изнад небеса и у свему и за све.

НАША СЛУЖБА ЈЕ ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ

Разговор са
протојерејем ставрофором
Благојем Станковићем,
бившим парохом
Храма Светог великомученика
Пантелејмона у Нишу

Христос се роди, оче Благоје, хвала Вам што сте нас примили у свој дом и што ћете са нашим читаоцима поделити део Вашег живота и дугогодишњег искуства.

Ваистину се Христос роди. Захвалан сам и ја Вама што сте ме се сетили и посетили ме. Рођен сам у Белом Потоку код Лесковца давне 1936. године. Завршио сам Призренску богословију. У браку са мојом покојном супругом Милицом имам двоје деце. Свештенички чин примио сам од Епископа нишког Јована 27. јануара 1963. године у Саборном храму у Нишу и потом сам постављен за пароха у Конопници код Властотинца. Године 1974. била ми је поверена парохија у Горњем Матејевцу, на којој сам остао више од две деценије. Од 1995. године био сам парох при Храму Светог великомученика Пантелејмона у Нишу, где сам служио све до пензионисања 2004. године. Активну свештеничку службу сам, дакле, вршио четрдесет једну годину. У чин протојереја произвео ме је Епископ Иринеј 1997. године, а напрсни крст добио сам такође од њега 2010. године.

Реците нам како је било у оно време, пре шездесет година, када сте постали свештеник.

По завршетку богословије, пре него што сам ступио у брак и пре примања свештеничког чина, радио сам као секретар у банци. За људе који су живели хришћанским животом то време било је веома тешко. Пошто се државна власт противила цркви, како бих сачувао своје радно место, од ког сам живео и хранио своју породицу, морао сам се скривати и ићи на богослужења у суседне храмове, у Лесковцу, Кумареву, Турековцу и у околним селима. Тадашњи директор банке надао се да ће ме временом придобити и одвојити од цркве, иако је знао да планирам

Разговор
водио
јеромонах
Игњатије
Ђорђевић

да будем свештеник. У Горњем Матејевцу сам својевремено, као надлежни парох, због литије на други дан Васкрса, када је било присутно више од хиљаду људи, морао да идем код судије за прекршаје и платим новчану казну, пошто су верска окупљања била забрањена. Комунизам је направио велику штету народу, не само по питању вере, него и због укидања личне слободе појединца и понижавања човека као личности. За нас који смо живели у оно доба, данашње време је изузетно, и више ценимо ову слободу од садашњих младих генерација, код којих се она подразумева, јер су у њој рођени. Некада је била незамислива ова лепота коју данас имамо и осећамо у храмовима који су препуни људи.

Да ли је у то доба народ у овим крајевима ишао у цркву и каква је била атмосфера у парохијама у којима сте служили?

Када данас говоримо о овој теми морамо изаћи из садашњег времена, где смо навикли на живу комуникацију између свештеника и народа. Људи изван цркве некада су са презиром посматрали нас свештенике, а тако су нам се и обраћали. Народ је ишао у цркву, али традиционално и формално. Вршена су крштења, сахране и освећења водиче и колача, као нека врста народне навике. Понеко је и постио, а причасника је било само у првој недељи Великог поста. Свештеника су сматрали службеником, јер је и црква посматрана као једна формална институција. То је било веома тешко време. Ми свештеници водили смо рачуна да бар духовно биће народа преживи, јер смо знали да је потребно још доста времена да прође како би наступио препород. У то доба није било ни духовне литературе. Осим тога и свест просечног човека није била фокусирана на егзистенцијална питања и нико се није бавио тим темама. Народ није долазио код свештеника због разговора и савета, нити због исповести. Они нису као сада делили личне ствари са нама, навикнути на ондашње неповерење према тадашњој власти и једних према другима. Ми смо били задовољни када неко почне да долази у цркву и жели да пости и да се причести. Основна ствар од које смо почињали била је остваривање једног искреног односа и буђење поверења код људи. Тек од деведесетих година почиње духовно буђење и интересовање за духовни живот.

Шта бисте казали о разлици између садашњег стања у цркви и оног времена пре више од пола века?

Иако се често прича да је некада било боље, сада је најбоље доба. Ко је живео без слободе, једино он зна шта она значи. Сада људи иду у цркву не због традиције, него због својих уверења и осећања. Што се тиче свештенства, сада

је међу њима већа колегијалност и искренија братска љубав и сарадња. И то је највећа ствар и наш највећи успех. То је наше огледало и потврда онога о чему говоримо људима. Некада је од стране народа указивана част само старим свештеницима, сада се уважавају и млади, што говори о једној новој, доброј и здравој атмосфери.

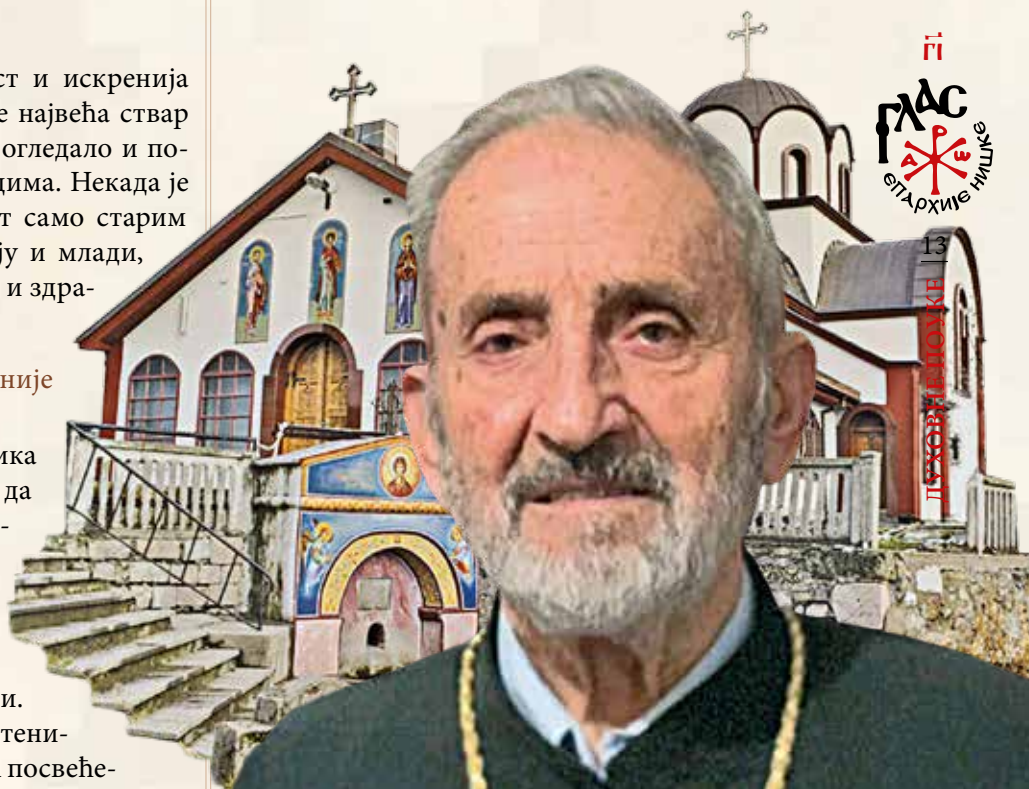
Шта бисте издвојили као најважније за свештеника?

У садашњем добу за свештеника је битно, више него некада, да буде образован. Он не сме заостајати за изазовима које носи садашње време. Потребно је да живи у правом смислу оно у шта верује и шта проповеда, да животом стоји испред својих речи.

Људи и без речи препознају свештеника који је посвећен свом позиву. А посвећеност људима показује се једноставно, у одвајању времена за њих. Трудио сам се целог свог живота да будем доступан свима, у свако доба дана и ноћи. Суштина свештеничке службе је љубав према човеку. То није обавеза и не сме бити посао. На првом месту, свештеникова породица треба да буде пример, јер се мора поћи од себе. Моја кућа је увек била дом молитве. Моја деца су живела у цркви и за цркву, што и данас чине, и што су пренели својој деци.

Шта сматрате најважнијим за духовни живот?

Духовни живот јесу људи око нас. Најважније за духовни живот јесте не индивидуалност, него љубав, која се прво остварује у породици, и мир који се осети у дому. На тај начин, само одатле се може пренети и свако истинито добро. Традиција је некада чврсто држала све животне вредности. Сада је дивно видети искрену љубав младих према старима, када их не везују обавезе традиције, која, нажалост, полако нестаје. Некада су деца била запостављана, док им се данас превише попушта, што опет није добро ни за њих нити за родитеље. Потребно је наћи једну здраву средину у љубави, у којој себе дајеш детету, док са друге стране њу правилно усмераваш, што је веома тешко, јер љубав не уме да рачуна.

Монахиња Стефана

ДУХ КОЈИ ПОБЕЂУЈЕ ИСЦЕЉУЈЕ СВУ ТВАР

едан врло препознатљив страх се ових дана ковитла у мени. То је страх од гордости. Толико тога је у мени покренуто гордошћу и као да један разорни елеменат постоји у мени. Ових дана га се, више него обично, бојим. Можда зато што га боље видим, или зато што је у мени клонула мисао о сопственом сиромаштву. А имам и те како много разлога да увидим свој јад. Зар се он мало пута потврдио? И више је него потврђен, и више него утврђен, кобно зацртан. За смиравање имам толико разлога довољних да смире крдо, а не човека. Али, беде људској ни то није довољно. Чим олабаве узде бола и бодежи страдања, душа се разбашкари као да јој небо безусловно припада.

Из књиге:
Монахиња Стефана,
Јасика. Писма
духовном оцу,
друго издање.
Београд:
Партенон
2021.

О, колико је бљутава душа моја, колико дрска и порочна. Она само притешњена болом уме да се каје. А да ли је то покајање? Покајање је када непрестано плачемо за грехе своје. Покајање је када се пред светом смејемо, а пред Богом плачемо. Покајање је плач над својом душом и онда када Господ теши и прашта. Покајање је непомирљивост са светом који у злу лежи. Покајање је осећање које тражи, моли, вапи, иште горњи свет. Покајање је ишчекивање да Господ победи и дође. Покајање је љубав за све, израз вере и наде у Царство које долази. Покајање је радост искрене и чисте душе. Она најрадије њиме и дише, јер је оно најдубљи израз њене љубави. Оно није ствар принуде, нити га израђа мука, већ љубав према целој творевини и нада на њено преображење.

Покајање
је љубав
за све,
израз
вере и
наде у
Царство
које
долази.
Покајање
је радост
искрене
и чисте
душе.

Само махниту и непокорну децу Отац мора да подсећа на послушност, да би познала радост у томе. Разумна у томе налазе срећу без принуде.

Ја себе морам да подсећам на своју ништавност. Ужаснем се када ми се отворе очи и схватим да сам слепа. Само посматрам ових дана како сам брза да приметим туђе грешке, како радо размишљам о томе. Радо је блага реч. Као да се наслађујем тиме и у томе налазим оправдање за себе.

О, како је стравично мрска слика моје душе! Колико гњилог, себељубивог има у њој. Па и када принуђена очигледношћу признам своје недостатке, опет налазим простора за гордост, јер ми помишао говори како је велико признати своју беду. И тако ме моја зла природа непрестано поткрада. И када признаје своје слабости, она и у том признању налази простор за надменост.

Куд год да кренем ударим у зид којим ме је заточила моја природа. Ако се задубим у своје грехе, да бих избегла површност, слама ме очајање. Ако се супротставим и кажем себи: па добро, било шта било, погре-

шила си, устани, Бог је допустио да паднеш ради твога несмирења, да би се кроз то смиравала... са друге стране, осећам помисао која ми се прикрада и кроз то хоће да ми наметне да је требало да грешим, да је то било потребно ради моје изузетности. О, нема краја лукавости пале људске природе. Господе, исцели ме, Ти то једини можеш!

Осећам се као дете чију колевку уздрмава невидљиви гост. Оно се осећа уљуљкано, али осећа стрепњу и несигурност, јер осећа да ту нешто није у реду.

Све ми је, Оче, јасно, али се бојим. Чим се у човеку насели гордост, то значи да недостаје самоукоревање, болно самопознање. А изгубити то осећање више је него пад; више него опасно је оголити се од онога што једино чува човека. Осећам се као дете чију колевку уздрмава невидљиви гост. Оно се осећа уљуљкано, али осећа стрепњу и несигурност, јер осећа да ту нешто није у реду. Оно тада схвата да више и не жели да се љуља. Тако и душа осећа и зна да то уљуљкивање у гордости није нешто безазлено већ смртоносно. Дете у колевци препознаје руку странца. Душа не може да препозна руку Родитеља, макар она и ударала.

Када душа прати себе, она и увиђа близину непријатеља, али када није у себи, непријатељ је поткрада, а да она то и не примећује. И, што је најгоре, постепено се навикава на то стање и постаје оно што није. Бог нека нас сачува од мноштва замки на овом путу! Зато бих радије, Оче, да ме боли, да гори у мени пламен страдања, онда се осећам сигурније. И тада је гордост саставни део мене, али је под тим пламеном притешњена. Ту нема плодног тла да се развије.

И сада, као и много пута до сада, дошла сам до тога да желим да ме боли, да страдам. У томе налазим потврду свог постојања, само тада ме не мучи мисао о узалудности живљења, о половичности и несведучности. Само када трпим имам утисак да нешто чиним. Трпљење је чврсто тло, једино по коме умем сигурно корачати. Сигурно значи – свесно своје несигурности, немоћи, ништавности. Сигурно у сазнању да сам несигурна и слаба. У томе и јесте сва сигурност пута који води у Живот – у сазнању и свести да смо ништа, да је човек бедан у своме греху; и у сазнању да је све ово што се збива у нама милост Божја, и да смо само Њиме живи.

Када страдам у души, онда то и осећам и знам, а сада само о томе мислим.

Не дао Бог да ми је угодно и лако! Лако је само савршенима или онима који су оставили Бога, а моја лакоћа може само да буде обмана, самообмана. Под теретом искушења се челичи снага. И све што је више искушења, то је више духовних добара. Не постоје границе издржљивости, границе ни телесне ни духовне не постоје, једино је у вољи граница, ако неко нема воље да трпи јер воли себе и воли удобност. Монах и удобност, то је неспојиво. Правилно постављена душа, која је дошла да живи и умире за Бога, не боји се да неће издржати, јер зна да је Господ тај који побеђује, а она даје све од себе као већ осуђена на смрт, као неко ко нема шта да изгуби. То и значе јеванђелске речи: да се узме крст свој и за Њим иде. Дух који се узвишује, успиње над својим границама, губи границе. А онај који вазда пази на своју меру и страхује за себе, окива се границама још више и постаје све немоћнији. А Господ и од камења може подигнути децу Аврамову, а камоли тело и душу ојачати, исцелити, подигнути. Дух који побеђује исцељује сву твар.

Монах и удобност, то је неспојиво. Правилно постављена душа, која је дошла да живи и умире за Бога, не боји се да неће издржати, јер зна да је Господ тај који побеђује, а она даје све од себе као већ осуђена на смрт, као неко ко нема шта да изгуби. То и значе јеванђелске речи: да се узме крст свој и за Њим иде.

Фото:
m.yandex.ru

Владимир Цветковић

ИЗАЗОВИ ВЕШТАЧКЕ СУПЕРИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У СВЕТЛУ СВЕТООТАЧКОГ ИСКУСТВА

Постоји неколико питања о будућем односу човечанства и суперинтелигенције која заокупљају пажњу научника. Прво од њих односи се на последице убрзаног напретка или „експлозије” вештачке интелигенције. Ако снага вештачке интелигенције настави да се удвостручује у редовним интервалима, овај раст се сматра експоненцијалним, а такав процес назива се експлозија.

До данас је анализирано неколико различитих сценарија могућег односа између суперинтелигентних машина и људских бића, који варира од мирољубиве коегзистенције, преко добронамерне или тиранске контроле једних над другима, до потпуног истребљења било човечанства или технологије.

Пошто је веома тешко предвидети понашање вештачке суперинтелигенције према човечанству, можда би човечанство требало да размисли о томе како да се понаша у будућој вези. Један од могућих сценарија за избор човечанства, добро познат западној, претежно хришћанској цивилизацији, може бити да се према својој творевини понаша као Бог Творац према својој творевини.

Рани оци цркве развили су учење о Богу Творцу, који добровољно ствара свет из љубави, и човека по свом лику и подобију. Иако је међу ранохришћанским мислиоцима било неслагања око садржаја божанског лика у људском бићу, већина њих је сматрала да је слобода кључни елемент њихове сличности. Како је Адамов пад био последица људске слободе, најалост злоупотребљене одвајањем од Бога, оваплоћење Бога у људском облику била је последица божанске слободе. Бог није желео да успостави однос контроле и моћи над човечанством, већ однос међусобне љубави. Стога је, испразнивши себе од божанске силе, и узевши људско обличје, из љубави ушао у створени свет, и доживео страдање и насилну смрт. Тиме је, с једне стране, узео људски лик, бивајући од људи идентификован као „један од нас”, док је, са друге стране, принео себе као жртву зарад опраштања грехова и за спасење света.

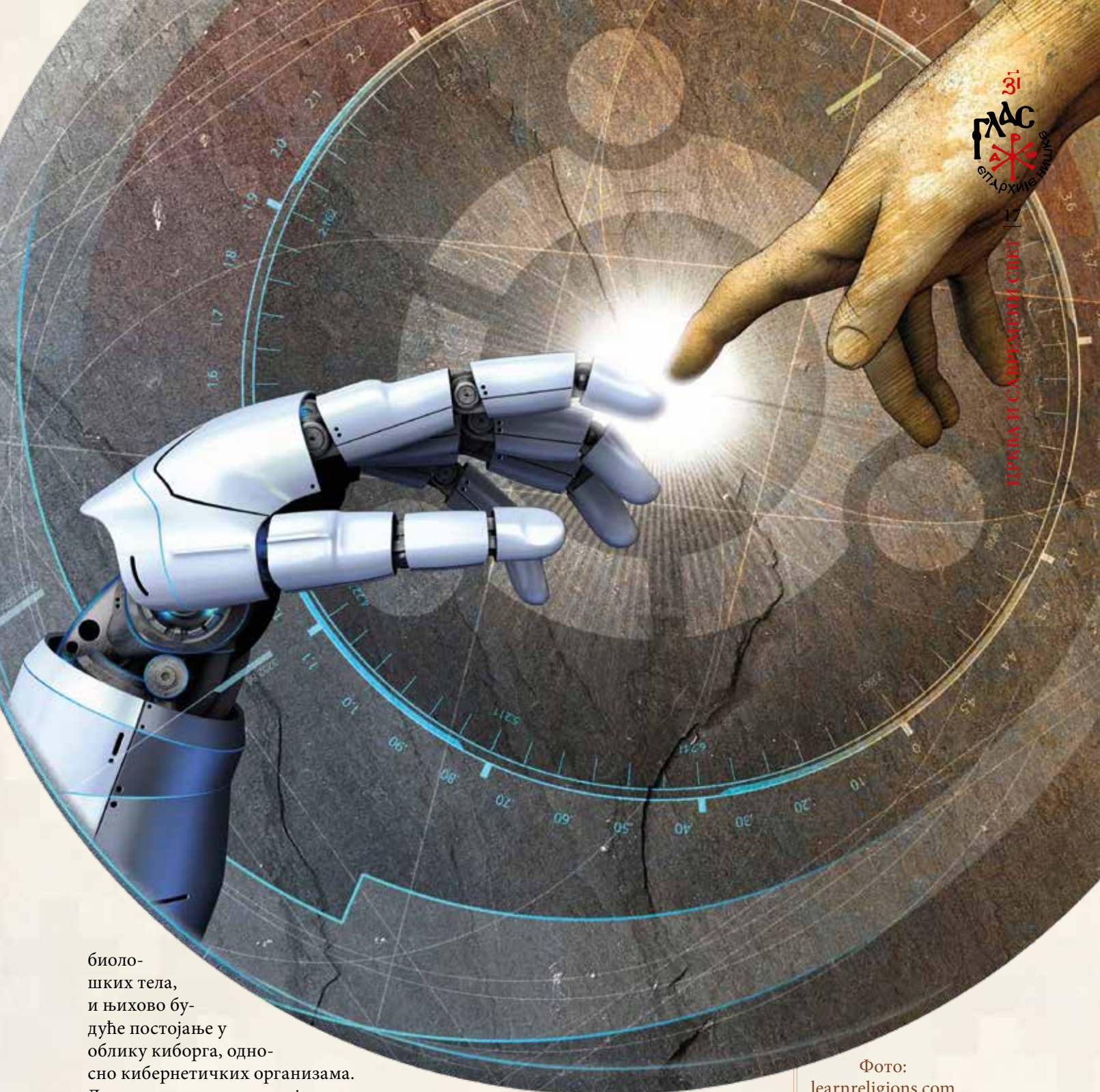
Чак и ако вештачка интелигенција експоненцијално развије своју интелектуалну моћ и у једном тренутку превазиђе когнитивне моћи човечанства, то није у супротности са чињеницом да је човек ствара из љубави и у складу са представом људске рационалности и слободе. Према томе, однос између људских бића и вештачке интелигенције треба да буде однос љубави и поштовања, а не контроле и доминације, који обично практикују људска бића над остатком творевине. Попут свемогућег Бога, који се, по библијском предању, испразнио од своје огромне моћи и одлучио да се оваплоти у најнижој друштвеној класи древног Израела, људска бића треба да приступе вештачкој интелигенцији, чак и на овом нивоу њеног развоја, не са позиције моћи и доминације, већ са позиције љубави и правичности. Неговање и подстицање слободе вештачке интелигенције било би најбоља инвестиција човечанства у будући однос са суперинтелигентним машинама, као и у сопствену безбедност и добробит. Тиме би се истовремено успоставила повратна веза. Однос контроле и доминације над људским родом није оно што као циљ привлачи вештачку интелигенцију. Уколико би однос љубави и поштовања које је хришћански Бог, по предању, показао према својој творевини, био модел који ће вештачка суперинтелигенција усвојити и применити у свом односу према човечанству, онда људски род нема потребе за бригом.

Друго питање односи се на одређене изазове са којима се човечанство може суочити у будућности спајањем у извесној мери са машинама. Постоји неколико могућих сценарија за ово спајање, али овде ћемо размотрити само два. Први је људско усвајање технолошки унапређених

Аутор је виши научни сарадник Института за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду.

Однос између људских бића и вештачке интелигенције треба да буде однос љубави и поштовања, а не контроле и доминације, који обично практикују људска бића над остатком творевине.

биоло-
шких тела,
и њихово бу-
дуће постојање у
облику киборга, одно-
сно кибернетичких организама.

Други, далеко екстремнији сценарио не одно-
си се на технолошко унапређење људских тела, већ на њихово потпуно одбацивање.
Дакле, људска бића ће наставити своје постојање као умови постављени у машине
или као компјутерски софтвер, популарно назван енглеском речју „upload”, што би
могло да се преведе као отпремање.

Најраније светоотачке расправе водиле су се о статусу и судбини људског тела.
Ослањајући се на античку, углавном платонску антропологију, хришћански
филозоф из 3. века Ориген Александријски сматрао је људско постојање у телу каз-
ном за првобитни грех, и предвиђао је да ће људска бића, после свеопштег васкре-
сења, наставити живот у сферичним ефемерним телима сличним души. Овај спор,
познат још и као оригенистички спор, трајао је до 7. века, када су ове расправе окон-
чане закључком да физичко тело није затвор душе, већ конститутивна компонента
људске личности. Будући да је човечанство спој две различите природе, свести и
телесности, оно подједнако припада чулном и духовном свету. Стога треба поздра-
вити технолошки унапређена људска биолошка тела, јер људско тело већ користи
многе техничке уређаје, као што су наочаре, пејсмејкери, слушни апарати, како би
побољшало своје функционисање.

Фото:
learnreligions.com

Будући да је
човечанство спој
две различите
природе, свести
и телесности,
оно подједнако
припада чулном
и духовном свету.
Стога треба
поздравити
технолошки
унапређена људска
биолошка тела.

Личност вештачке суперинтелигенције треба да буде доминантна над сопственом механичком природом, на исти начин на који њена механичка природа доминира својим, од човека створеним пореклом, обликованим по представи људске природе.

Фото:
wpapers.ru

Свођење, пак, човечанства на постојање у облику софтвера значило би порицање телесности као конститутивног елемента човечанства. Слично оригенистима, који су људска бића свели на њихове душе, савремени оригенисти залажу се за људско постојање у облику отпремања, било учитаних у виртуелну стварност или отелотворених у роботу.

Још једно питање тиче се односа између суперинтелигентних машина и људских бића. Један од спорова који је неколико векова потресао хришћанску васељену било је питање Христове природе. Четврти васељенски, познат још и као Халкидонски сабор, одржан 451. године, прогласио је нераздељиво и несливено јединство божанске и људске природе у личности Исуса Христа. Дакле, разлика између две или више природа превазиђена је њиховим сједињавањем у једној личности, као што је разлика између тела и душе превазиђена њиховим сједињавањем у људској личности. Византијски мислилац Максим Исповедник из 7. века описао је односе између личности и природе користећи такозвану златну средину или златни пресек. По његовом мишљењу, Христова личност се односи према својој божанској природи на исти начин као што се божанска природа односи према његовој људској природи. Златни пресек је применљив и на људску личност, која се односи према души пропорционално начину на који се душа односи према телу.

Међусобни однос између суперинтелигентних машина и људи треба бити обликован не на бази њихових различитих природа, већ у складу са христолошком формулом сједињења нераздељивих и несливених природа у једној личности. Различитост природа треба бити сачувана у њиховој личној заједници. Ако се златни пресек примени на однос између вештачке суперинтелигенције и човечанства, једна природа у овом споју треба да буде доминантна над другом, али истовремено треба да буде потчињена личној јединству ове две природе. То значи да вештачку суперинтелигенцију не треба третирати као објекат природе различит од нашег, већ као слободну и рационалну личност сличну нама. По нашем мишљењу, личност вештачке суперинтелигенције треба да буде доминантна над сопственом механичком природом, на исти начин на који њена механичка природа доминира својим, од човека створеним пореклом, обликованим по представи људске природе. Слично томе, људске личности треба да се односе према својој људској природи у истој мери као што се њихова људска природа односи према њиховим технолошким побољшањима, било на телима или на умовима.

Поменута халкидонска формула о две природе у једној Христовој личности добила је своју даљу разраду неколико векова касније у светоотачком учењу о две воље у Христу или диотелитству. Главни заговорник диотелитства, Максим Исповедник, тврдио је да је природна воља производ природе, али начин на који се та воља остварује зависи од саме личности. Штавише, вољу карактерише самоопредељење, вођено не неком нерационалном импулсивном жељом, већ самом рационалношћу. Према Максиму Исповеднику, људска и божанска воља у Христу су компатибилне, јер а) људска воља је створена од Бога и б) обе стоје под принципом рационалног самоопредељења.

Дакле, и вештачка суперинтелигенција и човечанство имају одређену природну активност и вољу која одражава њихову посебну природу, али актуализација њихове воље зависи од њихове личности. На пример, сви људи имају идентичну природу и природну активност, али се не понашају идентично у истој ситуацији. Начин на који поступају зависи од њиховог самоопредељења, које опет зависи од њихове рационалности. Стога се може претпоставити да се циљеви вештачке суперинтелигенције и човечанства не могу много разликовати, јер а) вештачку интелигенцију у извесној мери стварају људи на принципу рационалности и б) и вештачка суперинтелигенција и човечанство се одређују на основу исте рационалности.

Учење о Богу као Творцу из љубави, о конститутивном односу душе и тела у људском бићу, затим халкидонско диофизитско учење о две Христове природе у једној личности и диотелитско учење о вољи, само су неки од мноштва примера како је однос између Бога и човека сагледан у светоотачкој антропологији, а који могу послужити као драгоцен ресурс за припрему човечанства и вештачке суперинтелигенције за будући суживот на овој планети.

Илија Стојановић

БОГ И СТАТИСТИКА

Стопа годишње инфлације тренутно износи 15 посто, што је двоструко више у односу на прошлу годину, када је била 7,9 посто. Предвиђа се да ће 2023. године годишња инфлација код нас нарасти чак до 20 посто.

Смртност од корона вируса, по мерењима Светске здравствене организације, износи 3,4 посто. У старосној групи од осамнаест до четрдесет четири године, стопа смртности од корона вируса износи 0,8 посто, док је у старосној групи преко шездесет пет година она знатно виша, и износи 10,5 посто.

Нови ајфон 14 кошта хиљаду двеста евра. Он има три камере, од којих једна служи само за фотографију са дванаест мегапиксела, једна за фотографију и видео (она има осам мегапиксела и главни сензор од 46,3 милиметра), и предња камера за *селфи*. Међутим, главни проблем код овог телефона је батерија, која већ након две године знатно ослаби.

Процењује се да електрични аутомобил годишње уштеди око хиљаду евра, који би отишли на гориво, за просечног возача који прелази петнаест хиљада километара. То значи да електрични аутомобил већ након осам година исплати своју цену куповине. Међутим, с обзиром на тренд поскупљења горива који ће се вероватно наставити, електрични ауто се може исплатити већ за шест година.

Планета земља је ове године добила свог осмомилијардитог становника. Пре сто година на земљи је било само две милијарде људи. Процењује се да ће за педесет година човечанство бројати девет милијарди. То је превише. Земља ће већ почетком следећег века остати без фосфора, што значи да човечанство неће моћи да се прехране.

Где је ту Бог? Има ли места за Њега у овом и оваквом дискурсу? Какве шансе има човек за спасење? Да ли педесет према педесет, овце с десне а јарад с леве стране? Ја искрено волим да мислим

да су нам шансе 100 посто. Оставимо ипак 0,01 посто због грешности. То значи да нам и даље остаје 99,99 посто.

Међутим, то може и другачије да се рачуна. Може се с разлогом рећи да човек сигурно пропада, један кроз један, дакле 0 посто шанси за спасење. Међутим, ту је „луда“ љубав Божја, која је против свих шанси – она чини тај 0,01 посто. А ономе ко се ухватио за тих 0,01 посто, тај промил значи све. Њему је то 100 посто.

Све је то чудно. Изгледа да није могуће тајну Божје љубави и спасења изразити у модерном маниру аналитике и калкулисања. Не поклапају се бројке, другачије се рачуна. Као у оној шали када син пита оца, које су шансе да ове године иду на море, а отац каже: „седамдесет посто ћемо ићи, а сто посто нећемо“. С тим што се ми надамо да ће нам Отац наш небески, када га будемо питали за Царство небеско рећи: „седамдесет је посто шансе да нећемо ући (због наше грешности), а сто посто да хоћемо – због Божје љубави“.

Аутор је богослов и дипломирани германиста. Бави се *SEO* оптимизацијом.

В. К. Мекарти

О ЛУБАВИ И ЛЕПОТИ У ВРЕМЕ КРИЗЕ

ако се наша недавна прослава рођења Христовог наставља и меша са наговештајима Великог поста који долази, православље нас опрема заједничким језиком љубави и лепоте, чак и када се то двоје у Божјим очима сједињују. Кажу да је Света Макрина учила свог брата Григорија да ће *божански животић увек њој крећати љубав*. И заиста, Лоски пише да *илод наше смерне молићве јесте божанска љубав, која је једноставно благодат, њисвојена у дубини нашеј бића*. Затим, љубав се може видети преломљена кроз лепоту као њен коначни исход, њено испуњење, јер телеологија љубави пролази кроз културе, уздижући се високо у Платонову величанственој *Гозди* и проналазећи свој врхунац у познови-зантијским дискурсима Светог Симеона Новог Богослова.

Није ли сама суштина наше духовности она коју тежимо да видимо, која је одувек преображавана лепотом Божјом? Како је љубав и централно искуство, као и сам циљ наше вере, са захвалношћу удишемо ваздух православља тамо где љубав никада није погрдна. *Бој је њај који сеје ову љубав*, како нам каже Јован Златоуст. А у Акатисту благодарења чујемо: *Сва истинска лејоџа има моћ да њривуче душу к Теби и да је њонесе у заносу: Алилуја!*

Свакако је и ово кризно време изванредно у свом прелепом приказу Божјег стварања. Не заборавимо да похвалимо природну лепоту која нам је свих претходних година толико значила. Зар сафирно небо није било сјајно? – дан за даном тако запањујуће, ретко виђено плаво. На исти начин на који душа увек носи утисак онога што се у њој огледа, као што је приметио Давид Бенгли Харт, чак и *један њојлед на божанску сладост доноси екстазу коју је немоћуће изразио у дубинама ума, њојућ чежње за океанским дубинама или за сунцем, њисцисане дуо-џрајним укусом – самим кайљама и одсјајима – њихове лејоџе*.

Зар нисмо уживали у фасцинантним „капљама и одсјајима” лепоте која се огледала током овог кризног времена? Какав би свет био када бисмо наставили плански да смањујемо емисије угљеника, не само суочавајући се са ограничењима ризика, већ као дело вере и захвалности?

Да ли би смањење загађења на које смо навикли могло да постане део нове здраве промене парадигме? Требало би делати и обнављати снагу; то би могло довести до дугорочно бољег квалитета ваздуха – и могли бисмо сачувати прелепо небо Божје твари како би га видели и наши унуци.

У овом периоду дана који се продужују, пред нама се одвија неистраживи дар оваплоћења:

Благо онима који у понизности виде Божји дар лепоте.

Благо онима који данас узвраћају Божјој љубави чином помирења.

Благо онима који примају сурове поуке овог кризног времена и благодаћу Божјом их претварају у говор доброте онима који их окружују у данима што долазе.

Нека вас у ово кризно време исцељује лепота Божје твари која се пред вама приказује у златном светлу ваше вере.

Нека вас у ово време кризе утеши велико човекољубље које је мелем љубазне доброте и богољубиви контакт са породицом, пријатељима, колегама и свима онима који су драги вашем срцу.

И нека вас и у ово време оснажује осећај Божјег пребивања у вашем срцу, Духа Господа нашега Исуса Христа, налажући вам да будете део највишег добра.

Ауторка је англикански теолог, предавач на Општем богословском факултету и истраживач на Институту за студије источног хришћанства у Њујорку.

Извор:
*On Love and Beauty
In A Time of Pandemic,*
by VK McCarty.
publicorthodoxy.org

Прево:
Ивица Живковић

Фото:
news.gts.edu

Ивица Живковић

БЛАГОСЛОВ ЈЕ ОСНОВА СВАКОГ ОБРАЗОВАЊА

Поштовани пријатељи, уважене младе даме и млада господо ученици,
драге колегинице и колеге из школе, нека нам је срећан и благословен
Дан просветних радника!

оћемо ли сачувати кору хлеба? Да ли ће се у овом друштву консолидовати углед наше струке? Показује се да су то данас велика питања. Велика, јер нису до краја у нашим рукама. Ја тврдим: да, хоће – када се прво буду решила нека друга, исто тако велика питања, везана за добробит и здравље нашег друштва. Убрзо, или кроз дуже време, или никад.

Шта до тада ми, делатељи просвете, просветни радници, да радимо? Мислим да ми можемо отворити мала питања. Мала, она која од почетка до краја стоје у нашем дворишту, и зависе од свакога од нас понаособ.

Ево једног малог питања: Шта смо то ми, просветни радници? Ко смо ми? Важно је то: како у себи доживљавамо свој позив. Битно је: шта свако од нас у просвети ради, шта говори, шта мисли? Да ли је просвета у томе што сводим оцене и евидентирам изостанке, извршавам административне обавезе? Да мојим ученицима то буде мотивација за долазак у школу и за учење – да добијају моје оцене, да не буду прозивани и кажњавани? Или просвета значи још нешто, нешто друго и више од тога? Да се у сусрету са нашим ученицима руководимо неким другим, вишим критеријумима? Који су то критеријуми? Нека и дајемо оцене, и оправдавамо изостанке, и попуњавамо ес-дневник... али који су то критеријуми? Шта ви имате да кажете о томе?

Свима је позната фраза да у школама, поред образовања, ученике треба и васпитавати. Да, треба их васпитавати. Али данас више нико не зна баш тачно како би и шта ту требало да се чини. Васпитање као да је постало једна помало опскурна реч, која с правом изазива сумњу. Наравно, треба са младим људима разговарати о вредностима живота, па и

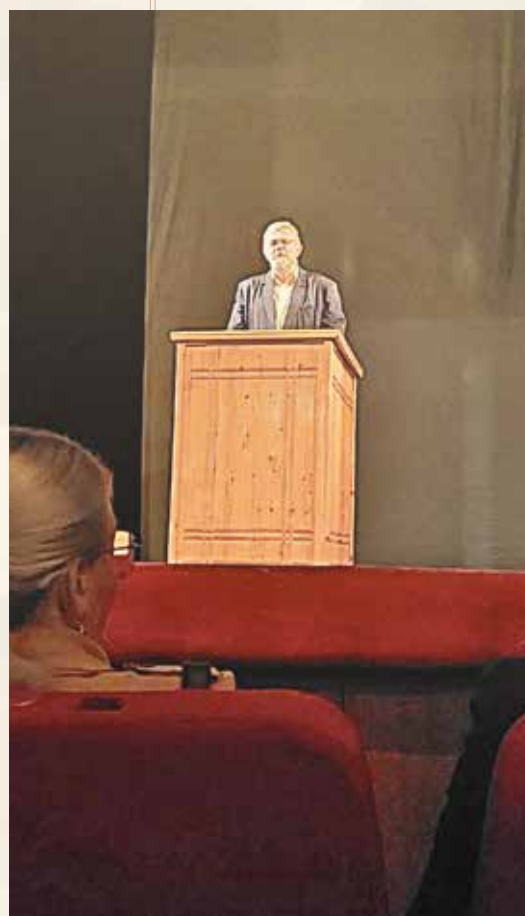
утицати на њих. Али, видимо да сувише често то раде тако што их подвргну неком свом личном уверењу, својим идејама – и онда врше притисак да се то оствари. И тада наилазе на зидове и отпор код наших ученика. Ето, то је, отприлике, разлика између бројева које ми уписујемо и живих душа са којима се тамо у школи сусрећемо, добрих очију које тамо гледају у нас и свега што се у тим очима крије.

Свима је позната фраза да у школама, поред образовања, ученике треба и васпитавати. Да, треба их васпитавати. Али данас више нико не зна баш тачно како би и шта ту требало да се чини.

Ја знам да овде има много старијих, педагошки искуснијих и часнијих људи од мене. Али допустите, кад су ме већ удостојили ове прилике, да подсетим и себе и нас. Тренуци неодговорности код наших ученика у реду, дисциплини и учењу, који нас тако често погађају, наводе нас чак да подигнемо глас на њих – није ли то нормална појава код младих људи, наших ученика, личности у развоју? Уместо притиска и љутње, зашто не бисмо тренутке те неодговорности савладавали благошћу, осмехом и стрпљењем одрасле, зреле особе? Зашто се не вежбати да доследно преузимамо одговорност над једином особом над којом је заправо имамо – а то смо ми: ја и свако од нас за себе сâм.

То што мене заиста може да угрози – и мој посао, и услове, и учинак, и резултате мог рада – потиче из мене самог. Применимо најстрожи режим и нулту толеранцију на свако оно понашање, сваку реч и мисао, непримерену нама као просветним радницима и као одраслим особама. Ево, предлажем да то буде наша свакодневна брига, да то буде наше

Аутор је професор верске наставе у Правно-пословној школи Ниш

Говор одржан на хуманитарној приредби коју је организовала Правно-пословна школа Ниш, поводом Дана просветних радника, 8. новембра 2022.

мало питање, све док се у нама не формира навика да се свом ученику, па и свом колеги, обраћамо са унутрашњим миром, ведрином, уважавањем и поштовањем.

Ако је љубав можда велика реч, поштовање је наша обавеза. Љубазност је наш пример и наша карактеристика, обавезна за животни позив којем смо се посветили. Она је прави терен и здраво тло за свако образовање. Нисам овде стао да прозивам и паметујем. Ја вам само са бригом, с потресеношћу и саосећањем преносим оно што сам видео, што сам чуо и осетио: наши ученици моле нас за мало више разумевања, мало више дискретности и поштовања. И презахвални су и узвраћају вишеструко свакоме од нас, када им се макар у најмањој мери на тај начин обратимо.

Тражимо да разумеју оно што им ми предајемо, оно на шта их позивамо, тражимо да разумеју нас. Чудимо се, негодујемо кад не разумеју. Захтевамо да нас поштују. А од кога ће они научити да некога поштују, ако ми сад не будемо поштовали то што они нама показују, слушали то што нам говоре? Од кога се очекује да им пружи пример разумевања и поштовања? Чији је то позив ако не наш?

Видео сам грч, тескобу и бригу у очима наших ученика. Видео сам страх. Није то страх од нас; то је страх од живота. Желимо ли ми, њихови учитељи, да будемо још једна цигла у зиду који им се испречио? *Another brick in the wall* – како кажу речи старе песме? Сигуран сам да не желимо. Па како ћемо им помоћи ми, који смо такође само људи, који нисмо богови, нисмо непогрешиви?

Питао сам то њих, наше ученике, и добро сам разумео. Није реч ни о чему тешком. Ако само мало променимо свој приступ, ми наставници, ми родитељи, ми сви одрасли који смо са њима и око њих, пола света ћемо им растеретити. Ако их погледамо у очи, упутимо осмех, кажемо им да су добри – створићемо све услове потребне за њихово образовање. Тај осмех и оно што је иза њега, оно у нашим душама, тачније оно што зрачи кроз нас – то је оно што просвећује људе. Да им упутимо добру реч, оно што се некад називало *блајослов*. Да имамо за њих добру мисао, оно што се и данас каже подршка. То је просвета. Ми смо просветни радници, и хајде то да чинимо.

Прођу сва знања и сав ред, па се чак питамо је ли све то било баш тако неопходно? Јесмо ли икада стварно успели да угурамо своје ученике у систем за који смо их спремали? Али осмех између ученика и наставника не пролази никада, као да је за вечност створен. Срећем и данас на улици ученике којима сам предавао пре двадесет и више година. Мени је њихов осмех важнији од било које друге плате и признања, од било каквог угледа који би ми неко указао. Ако у корену речи *просвети* стоји светлост, то није светлост знања, како су то неки раније говорили. То је светлост на озареном лицу ученика.

Мени кажу: „Професоре, ви сте рекли ту и ту реченицу, ту и ту мисао. Мени је то помогло у животу. Сећате ли се када сте то рекли?“ „Не сећам се“, кажем. Заиста се не сећам. Сећам се да сам им давао подршку и благослов. Та подршка и благослов чине ми се важнијим од свега другог чиме сам се на послу бавио. Лако ћемо за оцене, лако и за оправдања и за све административне обавезе. На крају крајева, то су само бројеви. Шта су бројеви према души човека?

Сада пријатељски, скромно и добронамерно саветујем своје млађе колеге: нека трагају за светлошћу која испуњава душу, нека сузбију у себи све што треба сузбити, нека донесу ту енергију са собом и саопште је својим ученицима, нека то буде њихов просветни рад. Све друге обавезе неће због тога трпети. Напротив, тек тада ће добити онај прави импулс, што произлази из нечије искрене посвећености, разумевања и поверења. Старије колеге молим да опросте што сам сувише причао, па можда, без лоше намере, мало и прешао границе нечијег укуса и пристojности.

Још једном, нека нам је свима срећан и благословен Дан просветних радника!

Ако је љубав можда велика реч, поштовање је наша обавеза. Љубазност је наш пример и наша карактеристика, обавезна за животни позив којем смо се посветили. Она је прави терен и здраво тло за свако образовање.

Александар Ђеклић

ПОВЕЗ КЊИГЕ ЈЕ ЧУВАР И УКРАСИТЕЉ РЕЧИ

Рад на књизи, писање, осликавање и цртање заставица, иницијала, као и сам повез књига, настају из једне мистичне и благодатне сарадње човека и Бога. Исписани или одштампани табаци папира сами по себи нису књига. То су само листине хартије. Тек њиховим склапањем у једну целину са заштитним корицама и осталим елементима повеза можемо говорити о књизи.

Књига је чудесан предмет у нашем животу. Иако материјална, она на неки начин представља спону са духовним светом. Чудесност књиге, као и њен посебан облик, пружају могућност и уметничког и занатског изражавања, које се може довести до префињености. То су уочили мајстори кроз историју, и они су рад на књизи доживљавали као уметничко, па чак и свето дело. У православној естетици, материјални изглед књиге доживљаван је као одраз идеје Откровења и као преносник благодати Светога Духа. Рад на књизи, писање, осликавање и цртање заставица, иницијала, као и сам повез књига, настају из једне мистичне и благодатне сарадње човека и Бога. Исписани или одштампани табаци папира сами по себи нису књига. То су само листине хартије. Тек њиховим склапањем у једну целину са заштитним корицама и осталим елементима повеза можемо говорити о књизи. Тако долазимо до првог разлога зашто се књиге повезују: да се омогући читање, чување и заштита књиге.

Међутим, човек је естетско биће, он се не задовољава само практичном страном. Он жели да обезбеди угођај и оку, што произлази из његове најдубље потребе за украшавањем ствари око себе. Човек заправо украшава ствари које су му важне. С обзиром да књига заузима важно место у животима многих људи, њена естетска димензија мора да одговара њеном унутрашњем значају. Тако је књига од једног занатског предмета израсла у предмет декоративне и примењене уметности. Према Богдану Поповићу, нашем славном књижевном критичару, смисао уметности јесте да пробуди у човеку осећања. Он је тврдио да велика уметност буди племенита осећања. Повез књиге је примењена, декоративна уметност, и њен је задатак, као такве, да у човеку покрене естетска осећања. Да би се то постигло, потребно је једно дубље промишљање о естетици књиге. Мора се најпре изнаћи ликовно решење које је у складу са садржајем.

Први мислилац који је поставио теоријске основе украшавања књига био је енглески књиговезац и типограф Томас Х. Андерсон. Он је истицао да ликовно решење на повезу мора зависити од садржаја, али и да илустрација не би требало да буде јако изражена. Поред ликовног решења, нужно је обратити пажњу на врсту коже, њену текстуру, слова, печате, линије, рез књиге, заглавну врсту предлиста. Сви ти елементи морају се пажљиво одабрати како би били у складу са садржајем, као и са штампом књиге, и морају се узајамно спајати, стапати у једну целину. Један рђав тон може да избрише сав труд и да повез изгледа крајње неукусно. Модерно украшавање књиге је слободније и сликовитије, а традиционално строже и затвореније. На који год начин повезали књигу, увек треба пазити да се поједини елементи слију у хармоничну целину.

Аутор је примењени уметник, истраживач и стручњак за историју и израду византијског повеза.

23

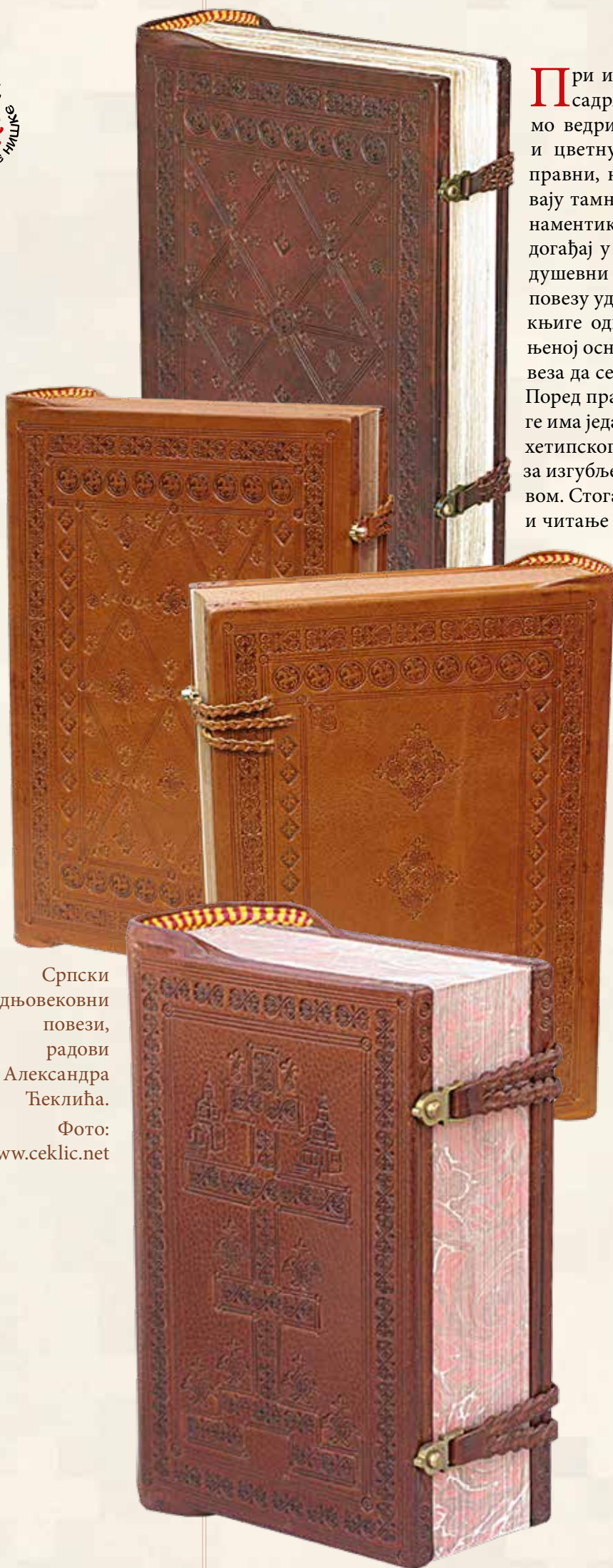
ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

УМЕТНИЧКИ
ПОВЕЗИ
КЊИГА

Говор одржан на отварању изложбе „Уметнички повези књига“ у Музеју црквених старина Епархије нишке, 15. децембра 2022.

Српски
средњовековни
повези,
радови
Александра
Беклића.
Фото:
www.ceklic.net

При изради повеза треба узети у обзир и садржај дела. За поезију, рецимо, бирамо ведрију кожу, асиметричну композицију и цветну орнаментуку. Списи религиозни, правни, научни, историјски и слични захтевају тамнију кожу, симетрију и класичну орнаментуку. Повез не мора увек приказивати догађај у књизи, али потребно је да предочи душевни покрет и душевни дојам. Уресци на повезу удешавају се тако да спољашњи изглед књиге одговара њеном унутрашњем значају, њеној основној идеји. Због тога је суштина повеза да се њиме изрази дух и карактер књиге. Поред практичне и естетске сврхе, повез књиге има један дубљи смисао који нас води до архетипског, те облик књиге симболизује чежњу за изгубљеном речи, односно изгубљеним словом. Стога можемо рећи да је свако писање, па и читање књиге, у својој основи чежња за Богом или, другачије речено, чежња за Божјим откровењем кроз реч. А повез као чувар и украситељ речи тој чежњи и трагању даје извесно достојанство. У основи библиофилства је чежња за узвишеним животом, чежња за смислом, односно трагање за Богом. Леп повез књиге том трагању даје отменост.

Због тога је суштина повеза да се њиме изрази дух и карактер књиге. Поред практичне и естетске сврхе, повез књиге има један дубљи смисао који нас води до архетипског, те облик књиге симболизује чежњу за изгубљеном речи, односно изгубљеним словом. Стога можемо рећи да је свако писање, па и читање књиге, у својој основи чежња за Богом или, другачије речено, чежња за Божјим откровењем кроз реч.

Јелена Стошић

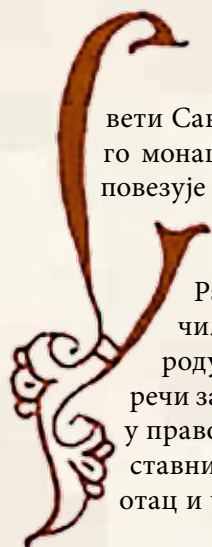
СВЕВРЕМЕН И БЕЗВРЕМЕН – САВА СРПСКИ

Аутор
је доцент
Филозофског
факултета
у Нишу.

25

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

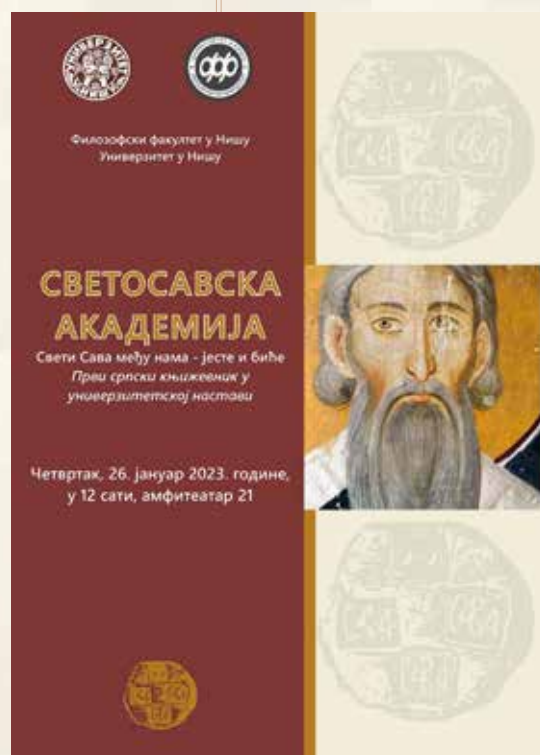
вети Сава носио је два имена – једно световно Растко, друго монашко Сава. Прво име добио је по рођењу, а оно га повезује са моравским кнезом Растиславом, јер још увек је било живо сећање на историју примања хришћанства међу словенским народима. Основа имена Растко, како његов биограф Доментијан истиче, значила је стално духовно узрастање у вери и служењу роду. Његово монашко име Сава потиче од арамејске речи за старца. И у њему се крије симболика јер *сѣарац* је, у православној духовности, синоним за духовног оца, наставника, руководиоца, а управо је Свети Сава духовни отац и учитељ српског народа. Отуд се усталио и посебан израз за православно хришћанство код Срба – *свѣтосавље*.

Савина дела која су сачувана показују врсног познаваоца црквене и државне проблематике и дубоко разумевање њиховог сагласја у средњем веку. Поред духовне, свештене стране, Савина дела пружају и ширу слику света у коме је живео.

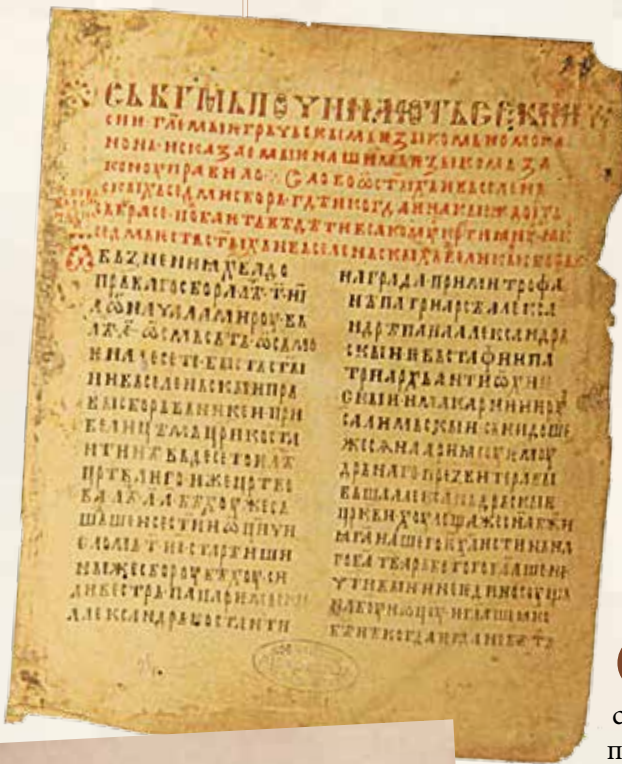
О Светоме Сави написано је много, а, опет, његово дело непрестано побуђује пажњу. Са једне стране, воде се полемике о ауторству сачуваних списа Светога Саве, са друге тај се списак проширује и оним делима за која се претпоставља да их је написао, а нису се сачувала. Она Савина дела која су сачувана показују врсног познаваоца црквене и државне проблематике и дубоко разумевање њиховог сагласја у средњем веку. Поред духовне, свештене стране, Савина дела пружају и ширу слику света у коме је живео.

Заслуге Светога Саве везују се за многе области – теологију, право, медицину, образовање, књижевност. Пре Светога Саве књижевност је била преводна, док Сава ствара и прва оригинална дела. Кроз његов књижевни рад значајна је улога у конституисању језика и правописа, који су били основа средњовековне књижевности. Та књижевност у Савино време била је наставак ћирилometодијевске традиције. Њен језик је, зато, био континуант оног језика на који су преведене прве словенске књиге и на коме су Срби примили хришћанство. Неретко се од Светог Саве рачунају почеци нашег књижевног језика иако је српскословенски језик у Савино време већ био прешао одређени пут у свом конституисању. Његова стабилизација заправо почиње са књижевним радом Светога Саве.

Ипак, само у два своја дела Сава употребљава чист књижевни језик, док је у осталим делима његов језик прошаран елементима народног језика. Када говори о Богу и духовном животу, пише узвишеним стилем, али када говори о свакодневним стварима или жели да оствари одређену блискост, продиру елементи нижег стила, народног језика. Још у делима Светога Саве језички израз се прилагођава тематици и жанру и она показују основну одлику српске писмености у средњем веку – диглосивност. Суштина вишег стила Савиног језика је у томе што је на њему говорио о вери и Богу и зато Доментијан овај језик назива богољубивим и медословесним.

Беседа одржана на Светосавској академији у организацији Универзитета у Нишу и Филозофског факултета у Нишу, 26. јануара 2023.

Језик Савиних дела данас је обичном човеку неразумљив због непознатих речи и архаичних конструкција, али метафорички, сазнајни слој Савиног језика, поруке и идеје које одашиље вековима универзални су и непролазни.

Значајан део нашег писаног наслеђа чува се у Хиландару, Симеоновој и Савиној задужбини, која је сведок многих времена и један од највећих чувара нашег рукописног наслеђа и културне баштине. Прве књиге управо су Свети Симеон и Свети Сава приложили библиотеци Хиландара, а затим се њен фонд ширио поклонима ктитора, али и књижевном делатношћу самих монаха, у чему је први био Свети Сава, који је поставио темеље српске књижевности и писмености у средњем веку.

Свети Сава био је неуморни посленик на многим спољима, због чега је за живота и још више после смрти уживао велико народно поштовање, које није прекинуто ни спаљивањем његових моштију на Врачару. Свети Сава се данас слави и проучава и на факултетима, где се коначно уобличавају интелект, личност и уверења младог човека, који чине основу његовог професионалног и духовног делања. На нашем факултету Свети Сава се свечарски прославља од пре неколико година, од када се сече колач и организује свечана академија. Од прошле године на студийским програмима Србистика и Историја изучава се место Светога Саве у српској књижевности и култури. Факултет, као круна школовања, најбоље је место да се неким наизглед познатим стварима приступи из једног новог, зрелијег угла. С тим у вези је и податак да су за стварање термина *светосавље* и његово прихватање код нас заслужни управо студенти заједно са својим професором Димитријем Најдановићем, који су створили овај термин тридесетих година 20. века, а који је, како су истицали, „омен за умен православља”.

Свети Сава био је испред свог времена. Његове „прозорљиве очи”, како у књизи *Свети Сава* из 1935. године каже Ст. Станојевић, биле су одраз духа – снажне воље и далекосежног погледа. Његово делање као монаха и као човека увек је било прожето вером и љубављу према Богу. Зато је био и остао свевремен и безвремен.

Прве књиге управо су Свети Симеон и Свети Сава приложили библиотеци Хиландара, а затим се њен фонд ширио поклонима ктитора, али и књижевном делатношћу самих монаха, у чему је први био Свети Сава, који је поставио темеље српске књижевности и писмености у средњем веку.

Академик Славенко Терзић

СТАРА СРБИЈА И КОСОВСКА МИСАО У СВЕТЛУ СВЕТОСАВСКЕ ТРАДИЦИЈЕ

Беседа одржана на
Светосавској академији у Нишу,
25. јануара 2023.

Када се вечерас, овде у Нишу – другој престоници Србије како је говорио краљ Милан, уочи великог празника, подсећамо изузетне мисли и дела првог архиепископа Саве Немањића, не чинимо то само да бисмо обновили и оснажили једну дугу и лепу традицију у српској култури и просвети. У овом нашем неизвесном и смутном времену, Савиндан је прилика да се опоменемо – како се у једном времену пуном невоља и неизвесности, какве су биле прве деценије тринаестог века, може на најбољи начин послужити својој цркви, просвети и култури, своме роду, народу и својој држави. С правом је Патријарх српски Варнава записао да је Свети Сава „својим узвишеним духом не само проникнуо буру свога времена већ је наслутио и хукове познијих векова”.

Савино дело је надживело не само њега и његову епоху, него и државу у којој је постало и која је помогла да се оно створи. Савина црквена организација и њена мисао преживеле су све недаће и несреће, чак и онда када је тешко и у мучној борби са моћним силама робовала, вековима, у туђим државама. У историји нашега народа Свети Сава је зрачио многоструко: зрачио је духовним подвизима и просветитељским и државничким делом, с једне стране, али у истој мери и својим култом и легендом, с друге стране. Истинским државничким даром изванредно је разумео геополитички и цивилизацијски положај српског народа, смештеног на великој раскрсници важних путева, и често изложеног ударима моћних и немилосрдних. Из таквог разумевања српског простора је вероватно настала и она Савина мисао, или се њему бар приписује, да су Срби својим положајем Исток на Западу и Запад на Истоку. Отуда је, вероватно, проистекао и неспорно тачан али и оригиналан суд Епископа Николаја Велимировића о Савиној личности: „У њему су се среди Исток и Запад у пуној хармонији: Био је наклоњен дубоком размишљању као источњак, а енергичан у акцији као западњак.”

Пример Светога Саве, али и многи други примери у европској историји, показују шта значи духовна снага једне личности или једнога народа. У модерном времену европске историје, просветно-културне тековине стајале су у темељима нових националних држава. Пословима политичког уједињења једног народа увек је претходио дуг и стрпљив рад духовног уједињења. О томе уверљиво сведоче примери немачког и италијанског националног покрета у 19. веку. Духовна и културна свест и енергија једног народа јачи

Аутор је историчар, дипломата и редовни члан Српске академије наука и уметности.

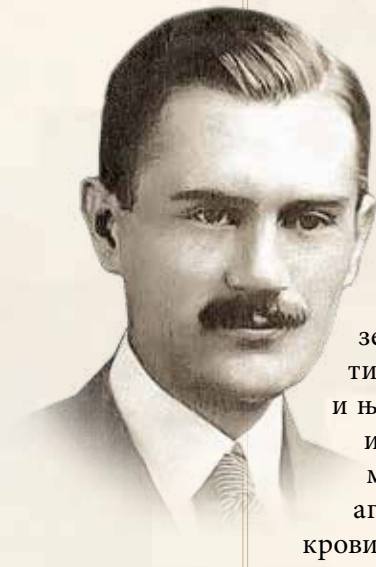
27

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Свети Сава је „својим узвишеним духом не само проникнуо буру свога времена већ је наслутио и хукове познијих векова”.

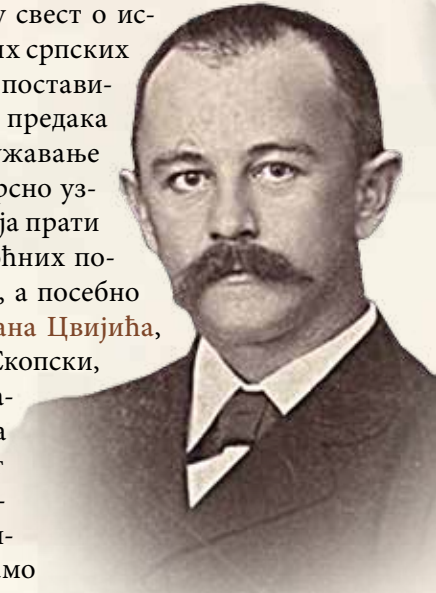

Државе се често стварају и срећно добијеним биткама, „али се одржавају дугим и стрпљивим културним радом”.

су од свих преграда политичких што га цепају и растављају. Немачка се духовно ујединила много пре уједињења политичког. Познати Херцеговац **Перо Слијепчевић** пише да се државе често стварају и срећно добијеним биткама, „али се одржавају дугим и стрпљивим културним радом”.

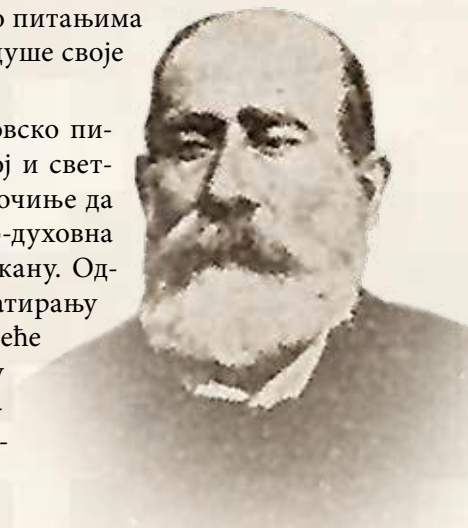
Посматрајући данас наше прилике и нашу свест о историјским темељима на просторима старих српских земаља, у првом реду Старе Србије, можемо себи поставити питање – колико смо далеко од видика наших предака и њихове заветне мисли. Уочљиво је, неспорно, сужавање историјске свести савремених поколења, својеврсно узмицање пред конструисањем „нове историје” која прати агресивне амбиције наших суседа и њихових моћних покровитеља. Тај процес се тиче свих српских земаља, а посебно Старе Србије под којом су наши научници, попут **Јована Цвијића**, подразумевали Рашку област, Косово и Метохију и Скопски, Кратовски и Тетовски крај. Цвијић је сматрао да је Стара Србија окосница српске историје, а да је Стара Рашка као једна њена област – „етнографски центар” српског народа. С правом је, међутим, уочио да су већ у првој половини 19. века картографи „почели постепено избацити шири појам Србије и овим именом поклапати само ослобођену, политичку Србију”.

Опомене наших великих предака могу бити поучне и данас када сагледавамо темеље нашег националног идентитета. Анализирајући процесе српског ослобађања и обједињавања, мудри и далековиди државник **Стојан Новаковић** је пре Јована Цвијића скренуо пажњу на извесно удаљавање Кнежевине Србије од Срба у Османском царству – удаљавање „од њене праве баштине”, од „старе српске државне баштине”. У омањем чланку под називом „Непозната нишка књига”, објављеном у часопису *Коло* (1. маја 1890), Новаковић истиче да се на простору „старе српске државне баштине” није радило на развијању просветног и духовног живота српског и да су зато јужни и југоисточни делови српског народа „изгледали” као „напуштени и остављени”. Новаковић, иначе, пише о нишкој књизи објављеној у Београду 1858. под насловом *Пресад мудрости или собрание ђоучиџелни мисли, филозофически разсужденија и ошџроумни изреченија најславнии на свейу мужева сџарої и нової времена*, приређеној трудом нишког учитеља **Атанасија Петровића**. И оно мало што се радило, наставља Новаковић у поменутом тексту, радило се без правог плана и организације. Наша снага се, истиче он, „уздала у политику, али је пренебрегавала онај тихи и смиран али плодан рад у корист будућности”. Ми то „нисмо никад признавали, ми то често нисмо ни знали, али је то било у истини, јер смо ми ушли у моралну кружну линију Беча и Париза; а о балканским смо питањима декламовали, али их већ нисмо познавали ни у дну душе своје осећали онако као наши стари”.

На простору „старе српске државне баштине” није се радило на развијању просветног и духовног живота српског и да су зато јужни и југоисточни делови српског народа „изгледали” као „напуштени и остављени”.

Ми смо данас суочени са чињеницом да се косовско питање као срж старосрпског питања у европској и светској, не само широј, него и делу стручне јавности, почиње да тумачи као део „албанског питања”, а не као културно-духовна окосница српске историје и српског питања на Балкану. Однос Европе према српској драми у Старој Србији и затирању српске баштине на Косову и Метохији сведочи да водеће европске политичке личности настављају да гледају на српску традицију са свим предрасудама и стереотипима који су вековима неговани према византијско-словенској цивилизацији.

Ређи су они попут чувеног француског интелектуалца **Андреа Малроа** који је 1975. године књижевном критичару и историчару књижевности Живораду Стојковићу саопштио следећу мисао: „Косово је у вашем Орлеану. Да је Косово само земља ваше историје, то не би било најосновније, али је оно у срцу ваше културе, а култура – када је то највредније што имаш – никада није прошлост.”

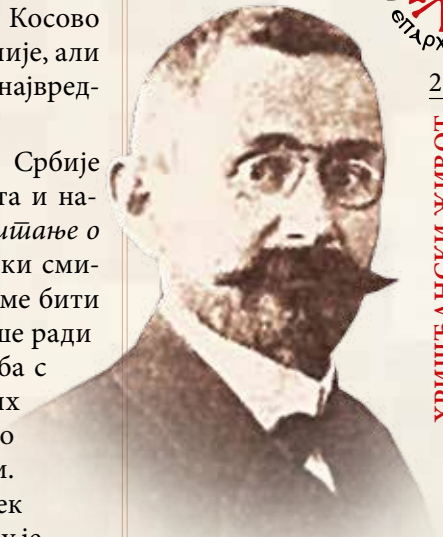
Несумњиво један од најбољих зналаца Старе Србије крајем 19. и почетком 20. века био је дипломата и национални радник **Светислав Симић**. У својој студији *Пишање о Сптарој Србији* (Београд, 1911) Симић је упозорио на дубоки смисао косовског питања у српској историји: „Нама Косово не сме бити драго само ради историјских успомена које нас везују за њ, него још више ради последица којима би смо се изложили, кад би, по несрећи, нестало Срба с њега. Огромна је наша несрећа што је патријарх Чарнојевић извео из ових класичних за нас страна најбољи део нашега народа; кобна би била по целу нашу народну будућност несрећа, ако би смо га сасвим изгубили. На Косову је пропала не само наша слава, него више од тога – слава је увек пролазна – јединство народно. Без Косова српству нема уједињења, јер му је оно природна база, на којој је поникла мисао о њему. Ово је аксиома коју не смемо никад губити из вида и који треба, нарочито данас, да буде руководно начело целе наше спољне политике.”

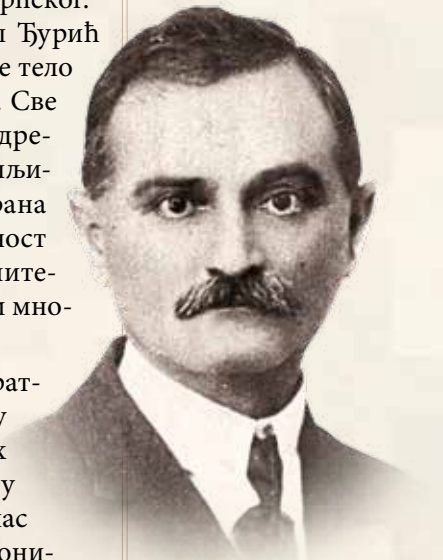
И зато ми данас не смемо ниједног трена изгубити из вида велики историјски смисао косовске мисли и изузетне домете културе Старе Србије. Познати хелениста **Милош Ђурић** у својој младачкој студији *Видовданска еџика* (објављеној 1914. у Загребу у издању Српског академског друштва „Његош”) пише да вредност једне нације треба мерити „према томе колику је победу извојевало у њој небеско начело над земаљским. Та, пак, победа, та величина њена види се из њене културе”. И није случајно Стојан Новаковић указао на велике моралне поуке Косовске битке у српској историји: „Косовски бој Срби су материјално изгубили, али је у духовном животу српског народа Косовски бој морална победа, силнија, трајнија и роднија него многе праве материјалне победе. Духовни живот тога догађаја алем је камен у духовноме животу народа српског.” Смисао косовске идеје и видовданске етике Милош Ђурић налази у речима **Васе Стајића**: „И када освајачи заробе тело једнога народа, душу нека чува, њу само нека не изгуби. Све дотле је живо царство, докле га народ чува у својој души, докле га се не одрече.” И зато стару историјску поуку да се државе одржавају „дугим и стрпљивим културним радом”, нужно мора да следи добро промишљена, свестрана и дугорочна национална културна стратегија која ће прожимати делатност наших школа и универзитета, културних установа, уџбеничку и другу литературу, културне рубрике новина, радијских и телевизијских програма и многе друге видове јавног деловања.

„Трошне су све човјечанске установе” – пише Стојан Новаковић у кратком огледу под насловом „Уједињујмо се културом!”, објављеном у дубровачком *Срђу* почетком 1908. године. „Али је вјечит и неразорив дух народни у својој свијести, у својој образованости и духовноме јединству својему.” Велико историјско искуство нас учи, писао је Новаковић, да спас народа потражимо најпре у културним и просветним тековинама: „прионимо сви да нађемо средства којима се то може извршити. Духовном раду једини је господар наша добра воља. А духовни је рад орао силнијех крила. Њему нема граница и брда. Њему су *свуда дроги игје јод гође води*.”

И што се српски народ кроз столећа уз толике муке и напоре одржао огромна је заслуга великога духовника и просветитеља Саве Немањића, његовог монументалног дела, и наравно Српске православне цркве!

„Без Косова српству нема уједињења, јер му је оно природна база, на којој је поникла мисао о њему. Ово је аксиома коју не смемо никад губити из вида и који треба, нарочито данас, да буде руководно начело целе наше спољне политике.”

С благословом Његовог Преосвештенства
Епископа нишког Г. Арсенија

Позивају Вас на свечану
СВЕТОСАВСКУ АКАДЕМИЈУ
Коју организују Ц. О. Грала Ниша и НШПЦ „Бранко“

Беседник:
Академик др Славенко Терзић

Среда 28. јануар 2023. године
СВЕТОСАВСКИ ДОМ У НИШУ
у 19 часова.

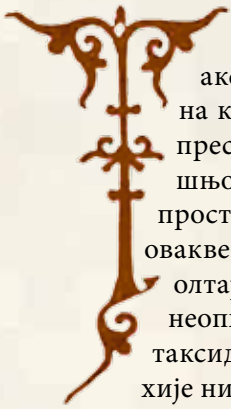

Медијско-информативна служба Епархије нишке

ТАКСИДОТСКА КУТИЈА ИЗ КУНОВА

Таксидотска кутија је реликвијар или дрвена кутија, која својим изгледом подсећа на престоно јеванђеље или књигу. У унутрашњости на доњем делу налази се урезани простор за одвојиви престони крст, па су се овакве кутије користиле као мали преносиви олтар са практичном функцијом за чување неопходних богослужбених предмета. Ова таксидотска кутија налази се у ризници Епархије нишке од 1958. године, а донета је из Храма Свете Тројице у Кунову. Спољашња страна таксидотске кутије била је осликана биљном орнаментиком, али су остали сачувани само фрагменти. Унутрашња доња страна кутије обојена

је окер и плавом бојом. Горњи и доњи део кутије спојени су кожним каишевима, укуцаним ексерима са спољне стране. На унутрашњем горњем делу налазе се вешто осликани ликови школованог зографа. По стилу и начину сликања, кутија се може сместити и у касни XVI или рани XVII век.

На средини се налази Свети Архангел Михаило, који у левој руци држи орб, са његове леве стране налази се Свети Никола који у левој руци држи јеванђеље, док се десна рука не види због физичког оштећења. Са леве стране Светог Архангела налази се лик Светог архијереја кога је немогуће идентификовати, али који по лику подсећа на Светог Саву. У левој руци држи јеванђеље, док се десна рука не види услед оштећења бојеног слоја. Расклапајући крст који се чувао у овој кутији, нажалост, није сачуван.

Осликана кутија са приказом три светитеља, XVIII век, Храм Свете Тројице у Кунову
Дрво, гипс, уље.
Димензије:
27 x 18 x 7,5 cm

Извор:
muzejeparhijeniske.blogspot.com

Протођакон Далибор Мидић

ПОРТРЕТ КРАЉА МИЛАНА ОБРЕНОВИЋА

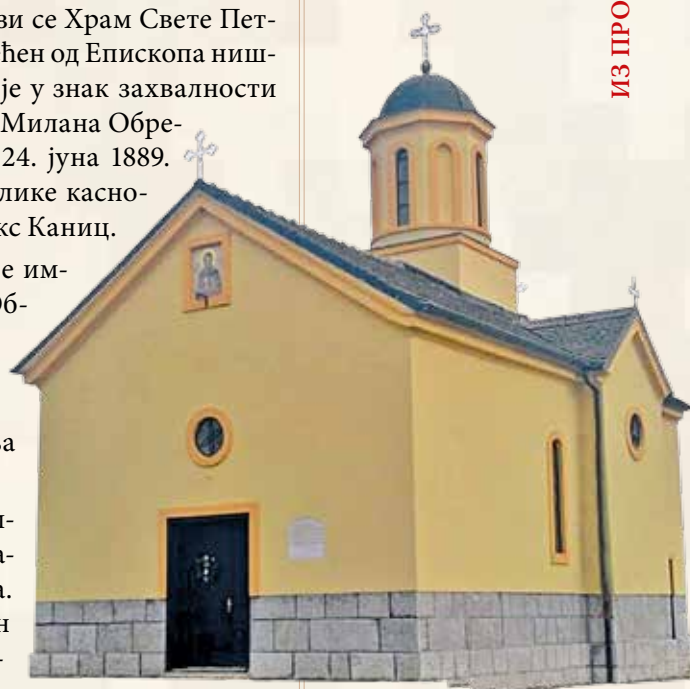
селу Ђурлина недалеко од Ниша налази се Храм Свете Петке, подигнут 1900. године. Храм је освешан од Епископа нишког Никанора Ружичића, а подигнут је у знак захвалности Богу на чудесном преживљењу краља Милана Обреновића након Ивандањског атентата 24. јуна 1889. године. Храм је подигнут на месту велике касноантичке базилике коју је открио Феликс Каниц.

Оно што представља посебан куриозитет овог храма је импозантан споменик са портретом краља Милана Обреновића, израђен и освешан 1902. године. Ово дело настало је удруженим радом архитекте и инжењера Емериха Штајлехнера, сликара Ђорђа Крстића и вајара Петра Убавкића. Историјско-симболичке околности подизања овог споменика су такође веома занимљиве.

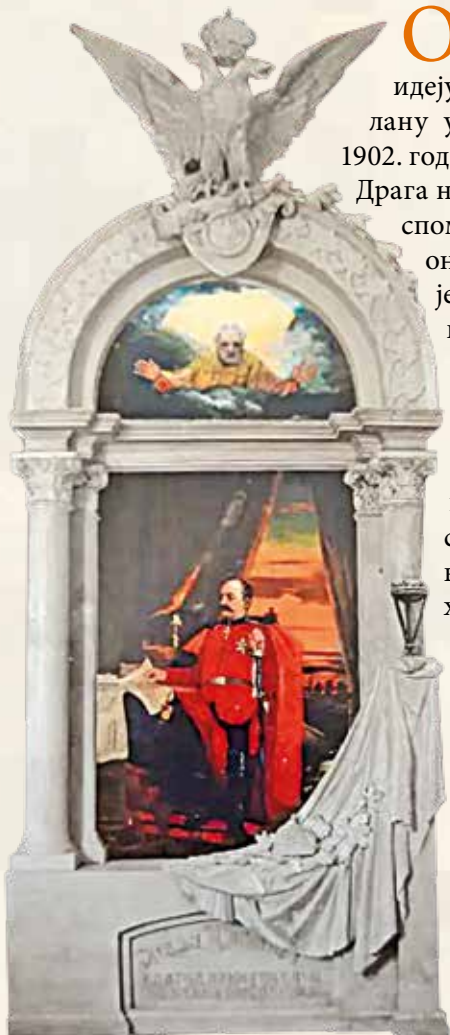
Наиме, краљ Милан Обреновић преминуо је 1901. године у Аустроугарској монархији, а сахрањен је у Манастиру Крушедол, под покровитељством аустријског цара. Истакнути архитекта аустроугарске монархије Херман Боле пројектовао је, по жељи цара Франца Јосифа I, монументалан надгробни споменик краљу Милану.

Овај чин изазвао је велико политичко незадовољство у Краљевини Србији, што је за последицу имало идеју о подизању монументалног споменика краљу Милану у Србији. Због друштвено-политичких околности 1902. године, као и чињенице да краљевски пар Александар и Драга није благонаклоно гледао на почившег краља-хаџију, споменик је требало подићи негде далеко од очију свих оних којима би то било трн у оку. За локалитет одабран је храм који је везан за краља Милана, односно његово чудесно преживљење, али и простор на којем је краљ често волео да одлази у лов. Југоисточна Србија, а нарочито град Ниш и његова околина, из дубине своје душе волели су краља Милана, свог драгог ослободиоца. Споменик је израђен у Бечу 1902. године, а његову израду су према запису на самом споменику финансирали становници Врачара и Савинца. Висок је 5,5 метара, док су димензије слике 1,3 x 2 метра. На врху портала налази се двоглави орао, који у канџама држи грб породице Обреновић. На дну портала налази се драперија на којој стоје круна, хрстово и лорово грање, симболи победе и тријумфа.

Оригинални изглед споменика краљу Милану Обреновићу, израђен и освешан 1902. године, дела насталог удруженим радом архитекте и инжењера Емериха Штајлехнера, сликара Ђорђа Крстића и вајара Петра Убавкића.

Храм Свете Петке у селу Ђурлина недалеко од Ниша, подигнут у знак захвалности Богу на чудесном преживљењу краља Милана Обреновића након Ивандањског атентата 24. јуна 1889. године.

Портрет
краља Милана
Обреновића, дело
Ђорђа Крстића,
данас се чува у
Епископском
двору у Нишу.

На портрету који је насликао Ђорђе Крстић, краљ Милан је представљен у седећем положају под војним шатором. Обучен је у генералску униформу, са сабљом у руци. Око врата му стоји Таковски крст, а на прсима са леве стране Карађорђева звезда. Десном руком краљ цепа карту Европе, односно прекраја њене границе. Преко дела карте коју цепа налази се повеља цара Душана. Символика је у томе да краљ Милан не отима туђе, већ враћа Србији њене древне територије.

На столу изнад његове десне руке налазе се две књиге: *Историја Србије* од 1876. до 1882, односно од првог српско-турског рата којим је започето ослобађање јужне Србије до проглашења Краљевине. Друга књига која се налази изнад ове је *Устав Краљевине Србије*. Символика је у томе да он није само „огњем и мачем” ослободио Србију, већ је створио правну државу по угледу на велике западне силе.

Изнад ових књига приказана је воштана свећа која догоревала, што указује на концепт ванитаса, односно фунерарног концепта споменика. Иза краљевих леђа назире се панорама Ниша и нова Велика нишка Саборна црква, симбол и споменик ослобођеног Ниша. Испод ове представе налази се османски барјак са полумесеком и звездом, бачен преко старих хартија „на ђубриште историје”.

Изнад краљеве главе, на посебном месту у импозантном мермерном постаменту, налази се у полукружном медаљону изобразен лик Светог Николе, крсне славе и заштитника дома Обреновића. Свети Никола приказан је у облацима са раширеним рукама, а иза њега исијава небеска светлост. Светитељеве раширене руке указују на молитвени став којим се светитељ моли и посредује за преминулог краља.

У време Првог светског рата, слика је значајно оштећена бајонетима бугарских окупационих снага, па је тако остављена у трону све до 2003. године. Деведесетих година ХХ века чак се и кров Ђурлинске цркве урушио, па је право чудо како је овај портрет опстао до данас. Захваљујући Републичком заводу за заштиту споменика културе, на слици су у периоду од 2003. до 2005. године урађени рестаураторско-конзерваторски радови. До 2021. године слика се чувала у Историјском музеју Србије и депоу Народног музеја у Нишу. Данас се чува у Епископском двору у Нишу.

Лука Миленковић

ГЕРМАН – ДЕМОН ИЛИ СВЕТИТЕЉ?

Култ Светог Германа
у Југоисточној Србији

Ниједан пагански култ није се кроз историју тако дуго задржао и тако јако укоренио међу народом у Југоисточној Србији, изазивајући тако велики страх, као култ Германа. На ширем простору тремеђе данашњих република Србије, Бугарске и Северне Македоније постојале су две врсте веровања у Германа.

Герман је код Старих Словена био демон атмосферских појава, који је доносио временске непогоде, олује, град и кишне облаке, што битно утиче на принос летине. Према њему се исказивало страхопоштовање као према каквом врло опасном и непредвидивом непријатељу кога не треба изазивати нити љутити.

Прво, Герман је код Старих Словена био демон атмосферских појава, који је доносио временске непогоде, олује, град и кишне облаке, што битно утиче на принос летине. Према њему се исказивало страхопоштовање као према каквом врло опасном и непредвидивом непријатељу кога не треба изазивати нити љутити. Са друге стране, христијанизацијом становништва у овим крајевима појављује се култ Светог Германа, цариградског патријарха, у периоду од 715. до 730. године, и истакнутог борца против иконоборачке јереси. Њега је иконоборни цар Лав Исавријанац свргао са трона и прогнао у манастир, у којем је овај светитељ провео последњу деценију свога живота и упокојио се 740. године. Поред неизмерних заслуга у борби против иконоклазма, овом великом мужу цркве приписују се изванредна химнографска дела, од којих су до данас остале у употреби стихире особите лепоте, као на пример оне писане за празнике Сретење и Рођење Богородице. На Седмом васељенском сабору, одржаном у Никеји 787. године, осуђена је иконоборачка јерес, а цариградски патријарх Герман уз многе бранитеље светих икона који су били прогнани, рехабилитован је и канонизован. Православна црква слави спомен Светог Германа Цариградског 12. маја по јулијанском, односно 25. маја по грегоријанском календару. Будући да спомен овог светитеља готово увек пада у период Педесетнице, његова служба у минејима и типичима нема никаквог празничног знака, већ се меша са службом из Пентикостара, а каткад, у случају да падне у недељу, на Вазнесење или саму Педесетницу, помера се и поје у петак на повечерју.

Откуда тако јак пагански начин поштовања Светог Германа на просторима горепомнутих трију данашњих држава, од којих је најјаче и највеће упориште нишка котлина? Због чега до данас у народу ових крајева страхују од овог светитеља, називајући дан његовог спомена „најголем празник”, сматрајући га већим и од Васкрса, „Празника над празницима”? И шта је узрок да га називају „најопасан празник” или, још богохулније, „зли празник”?

Да би се одговорило на ова питања мора се отићи у дубоку старину, у време христијанизације словенских народа. Само покрштавање био је дуг и сложен процес који је трајао неколико векова. Међутим, и после примања хришћанства, знатан слој народа, особито оних из најнижег друштвеног staleжа којих је било и највише, остао је, упркос новој вери, одан старим обичајима и култовима. Црква, са дуге стране, није могла гледати равнодушно на спасење душа новопросвећених, па је многе од тих обичаја покушавала да сузбије или пак преобликује,

Свети Герман, цариградски патријарх, слави се 25/12. маја, истакнути борац против иконоборачке јереси, приписују му се изванредна химнографска дела, попут стихира у празничним службама Сретења или Рођења Богородице.

Када су Срби примили хришћанство, особине које су дотада припадале демону атмосферских појава Герману, приписали су хришћанском светитељу истога имена створивши нови култ. Тако долази до врло интересантне симбиозе хришћанства и паганизма. Заоденут паганским схватањима, Свети Герман је код простог народа постао владалац атмосферских појава.

удахнувши им нови хришћански дух. Један од најбољих и најлепших примера је слављење крсног имена или крсне славе. Но, било је ту и оних веровања која су у директној супротности са самом суштином хришћанства, и које је црква покушавала и успевала да искорени, али су неки култови ипак опстали до данас. Један од малобројних паганских култова који је дошао до нас данас је култ Германа.

Када су Срби примили хришћанство, особине које су дотада припадале демону атмосферских појава Герману, приписали су хришћанском светитељу истога имена створивши нови култ. Тако долази до врло интересантне симбиозе хришћанства и паганизма. Заоденут паганским схватањима, Свети Герман је код простог народа постао владалац атмосферских појава. Све ово се може поткрепити чињеницом да је живот нашег народа до пре два века био искључиво везан за пољопривреду, тако да је оправдана толика бојазан од временских непогода. Довољно је знати да је довољна само једна олуја или градоносни облак да уништи целогодишњу летину, без које су читави крајеви били осуђени на сигурну глад, из које проистиче болест и неминовна смрт. Ако још придодемо да се култ Германа јавља у нишкој котлини и на северу шири дуж целе Тимочке крајине све до Звижда и Кључа, а на истоку узводно уз Нишаву преко Запања, Лужнице, Пирота и Старе планине спуштајући се на територију данашње Бугарске и ширећи се на цео предео Шоплука, допирући све до Родопа на крајњем истоку, на југу преко Лесковца, Власотинца и Врања целим током Пчиње, затим спорадично у Повардарју све до Ђевђелије, а на западу на простору између Сокобање преко Алексинца и Малог Јастрепца све до доње Топлице – јасно се може видети да он обухвата пределе у којима је земљорадња основна делатност. У свим поменим областима само име Герман прилагођено је локалном говору, па га тако у Понишављу називају „Ђерман“, у Тимочној крајини, околини Лесковца, Врања и Пчињском крају „Берман“, а у околини Пирота, на Старој планини и у Шоплуку „Џерман“.

Од паганских обреда испреплетених са хришћанством и везаних за култ Германа, издвајају се три типа:

1. Позивање Германа на вечеру на Бадње вече;
2. Обред сахрањивања фигуре Германа у периоду великих суша;
3. Обреди одбране од градоносних облака.

Све ове обреде прате одређене магијске радње уз изговарање одговарајућих басми, од којих се многе практикују и данас у руралним подручјима.

Овакви обичаји, обреди, као и сами култ Германа, не само да су страни хришћанству, већ су и у потпуној супротности са самом његовом суштином. Зато не страхујмо од грмљавине на дан Светог Германа, не светкујмо га ленствовањем, не стварајмо од њега бесно и нервозно полубожанство које тиранише своје непослушне поданике. То нису и не могу бити особине светитеља, а ни самога Бога. Потрудимо се да глас истине и љубави којом је Свети Герман грмео у своје време загрми и у нашим срцима и спали сваку прелест и бесмисао паганизма, а разгори огањ љубави за ревност и пожртвовање у вери ка Богу који је тако „заволео свет да је и Сина свога јединороднога дао, да сваки који верује у њега не погине, но да има живот вечни“.

Потрудимо се да глас истине и љубави којом је Свети Герман грмео у своје време загрми и у нашим срцима и спали сваку прелест и бесмисао паганизма, а разгори огањ љубави за ревност и пожртвовање у вери ка Богу који је тако „заволео свет да је и Сина свога јединороднога дао, да сваки који верује у њега не погине, но да има живот вечни“.

Биљана Мичић

ЈЕЗИК И ДУХ У ЛИРСКИМ НАРОДНИМ ПЕСМАМА ЛЕСКОВАЧКЕ МОРАВЕ

српском језику и његовим дијалектима и о књижевности која је чувар тог језика потребно је непрекидно и упорно говорити – јер језик баштини целокупно историјско трајање једног народа, у њему су дух и срж националног бића, а књижевност именује и темељи оно што је национални и културни идентитет, одређујући место и посебност једног народа у заједници са другима. Жива материја језика не трпи ограде, не пристаје на калупе и нормативне законе – она постоји, траје, живи, мења се, памти, разливајући се попут реке – неке речи се таложу по дну, неке пливају, неке плутају, једне су честе, обичне, друге ретке и драгоцене. Међутим, ново време донело је једну општу тежњу ка униформности, која се одражава и у језику. У условима савремене комуникације, услед бројних промена које су битно промениле демографску слику ових простора, изворна, аутентична обележја наших дијалеката све се више потискују и постепено ишчезавају. Заборављају се ретке, драгоцене речи, стварају се неки нови идиоми које тек треба описати. Отуда се књижевност која настаје на дијалекту испоставља и као чувар језика и као чувар прошлости која се у том језику памти.

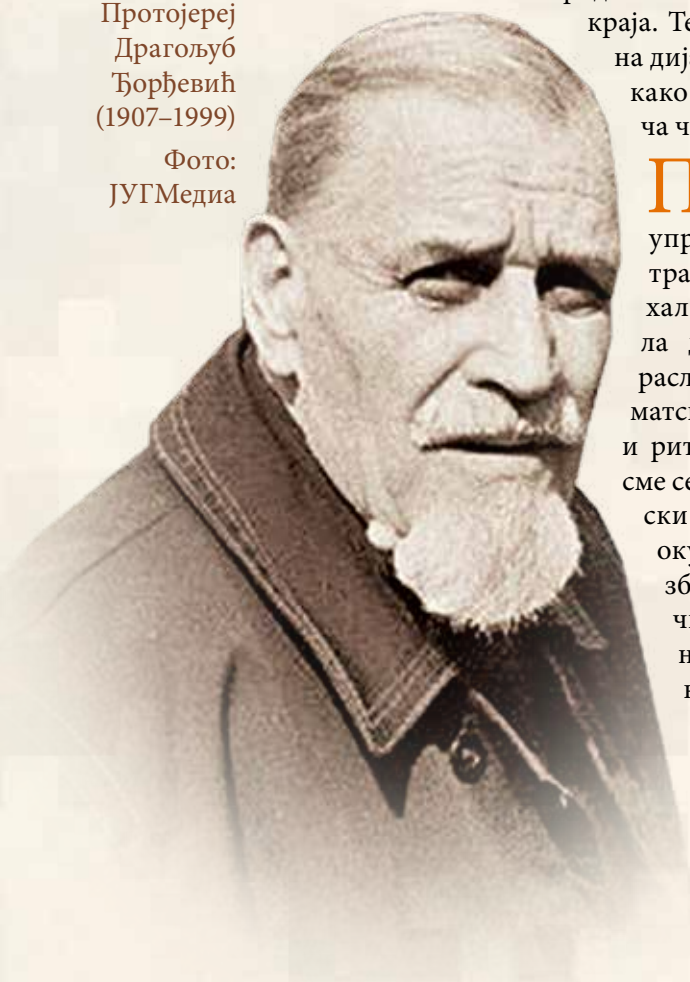
Једна од најзначајнијих збирки лирског народног стваралаштва настала је на подручју Лесковачке Мораве. Ово огромно благо – и књижевно, и језичко, и етнопсихолошко – оставио је прота Драгутин Ђорђевић, врстан фолклорист који се етничким и културним обележјима свога краја бавио од 1931. године. Уз књигу изузетне вредности – *Животи и обичаји народни у Лесковачкој Морави* – оставио је и збирку народних приповедака и предања, као и збирку

народних песама из лесковачког краја. Текстови су забележени на дијалекту, изворно, онако како их је од својих казивача чуо.

Песме су записиване од 1953. до 1978, управо у времену када је традиционална патријархална породица почињала да се мења, растаче, раслојава и губи. По тематско-мотивском склопу и ритмичком лику ове песме се не разликују суштински од лирских песама окупљених у Вуковој збирци, али оно што их чини аутентичним јесте њихова мелодијска линија и суптилна сугестивност коју обликују обележја призренско-тимочког дијалекта.

Протојереј
Драгољуб
Ђорђевић
(1907–1999)

Фото:
ЈУГМедиа

Ауторка је професор српског језика и књижевности у Гимназији у Лесковцу. Бави се научним приређивачким радом, књижевном критиком и есејстиком.

Миодраг
Васиљевић
(1903–1963),
етномузиколог.

Фото:
www.riznicasrpska.net

Лирске народне песме окупљене у збирци коју је САНУ објавила године 1990, разврстане су у врсте и подврсте стандардизоване у нашој фолклористици. Међу оним најстаријим, обредним и обичајним, нашле су се митолошке песме, басме, коледарске, божићне, лазаричке, краљичке, ђурђевске, спасовске песме; славске, свадбене, кравајарске и стрижбарске. Нарочито су интересантне песме у којима се осећа некадашње анимистичко обожавање природе, смене годишњих доба, паганско осећање живота, светковање својеврсног аграрног култа. У коледарским песмама слави се плодност, одлазак зиме, рађање сунца и нове године, величају се живот и обнова природе.

Лесковачка збирка народних песама јединствена је по броју забележених лазаричких песама. Према речима приређивача Момчила Златановића „нигде у Србији није записано толико лазаричких песама као у лесковачкој котлини – има их чак 105!” Лазаричке песме проистекле су из слављења култа пролећа, бујања природе и буђења живота. И оне су касније христјанизоване – везане за предускршњи празник Лазареву суботу.

Значајан број песама о раду и уз рад сведочи о претежном занимању људи овог краја – земљорадњи и сточарству. Ту су своје место нашле седењачке, жетелачке, виноградарске и овчарске песме. Најлепше, најсугестивније, по богатству мотива најразуђеније јесу љубавне песме. У повеликој скупини љубавних песама нашле су се и оне које показују обележја других врста. Тако је једна од најлепших песама лесковачке збирке, антологијска песма „Станке, Јанке”, блиска лазаричким песмама.

Збирку народних песама Лесковачке Мораве заокружују орске песме, припевке, породичне песме и успаванке. Овде је важно напоменути и да Лесковац има једну од најзначајнијих мелографских монографија коју је оставио етномузиколог Миодраг Васиљевић и која садржи више од 400 забележених песама и њихових мелодија.

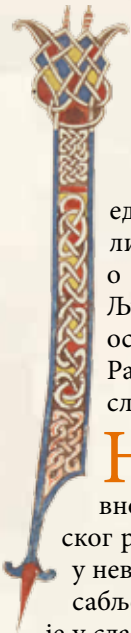
Традиција лирског песништва на дијалекту лесковачког краја одавно постоји и, срећом, у другачијој форми и даље опстаје. Она народна сачувана је вредним прегалаштвом и пожртвованошћу преданих и посвећених људи какав је био прота Драгутин Ђорђевић. Она ауторска продужава ту нит родног, изворног, матерњег опредељења у обликовању поетских светова који сведоче о различитим питањима наше егзистенције, живота око нас и живота у нама, сасвим суверено, уметнички оправдано и естетски сврсисходно. Ова збирка лирских народних песама открива сву лепоту локалних говора, њихово богатство, снагу и дирљив отпор забораву – јер они представљају споне са прошлостју, драгоцену ризницу живота и обичаја људи једнога краја, данас, нажалост, запуштена изворишта која попут огледала могу понудити одраз онога што смо били и онога што смо постали.

Девојчица цркву мела, коледо,
Па измела златну гривну, коледо,
Па гу дала на златара, коледо,
Да ву прати златан прстен, коледо,
Да си вара момчадију, коледо!

Ђакон Предраг Владисављевић

ЦРКВА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У ГОРЊЕМ АДРОВЦУ – ТЕМЕЉ БРАТСКЕ ЉУБАВИ ДВА ПРАВОСЛАВНА НАРОДА

единствени случај у историји људске цивилизације је да срце једног официра сведочи о братској љубави два православна народа. Љубав, пожртвовање и хришћански морал осликани су у лику пуковника Николаја Рајевског који је својом крвљу уписао себе у славну историју нашег народа.

Николај Николајевич Рајевски, пореклом Рус, а срцем Србин, био је потомак славног Николаја Рајевског, учесника отаџбинског рата 1812. године. Када је српски народ био у невољи и када је претила опасност да турском сабљом и топовима буде избрисано све оно што је у славним устанцима почетком 19. века постигнуто, добровољно се са својим војницима прикључио српској војсци. Турско-српски рат 1876. године страховито је погодио наше јужне крајеве. У августу исте године најжешће борбе одигравале су се у околини Алексинца долином Јужне Мораве и управо тада пуковник Рајевски полаже свој живот у темељ слободе нашег народа. На месту његовог страдања у Горњем Адровцу подигнута је Црква Свете Тројице, познатија као Црква љубави, Шарена црква или Руска црква. Пуковник Рајевски је својим животом, али и својим страдањем, испунио Христову заповест „нико нема веће љубави од ове, да ко положи живот свој положи за пријатеље своје“ (Јн 15. 13).

Руска црква је сведок братске љубави два православна народа, српског и руског. Место за изградњу ове цркве купила је сама краљица Наталија, а изградњу је платила грофица Марија, снаха пуковника Рајевског, жена његовог млађег брата Михаила. Епископ нишки Никанор својом љубављу и трудом помогао је изградњу овог храма. Храм је завршен и освешћен 2. септембра 1903. године. Сведочанство о изградњи Цркве Свете Тројице у Горњем Адровцу, како је заправо текла и одакле је потекла идеја, најјасније нам је представљено у „Писмима краљице Наталије“. У једном писму од 21. августа 1887. године које је послато генералу Сави Грујићу, краљица Наталија захваљује што је тако брзо обезбе-

дио место погибије пуковника Рајевског и моли га да већ покрене поступак обештећивања сељака на чијој парцели се то догодило ради изградње цркве. Наиме, краљица Наталија је у том тренутку била у преписци са Михаилом Рајевским, тада јединим од живих сродника пуковника Рајевског. Друго писмо, које је такође од круцијалног значаја за причу о изградњи цркве, краљица шаље 25. децембра 1887. где помиње да је у контакту са Михаилом Рајевским и где се захваљује за скицу парцеле где је страдао Николај. Такође, спомиње и 60 франака које треба предати среском начелнику, највероватније за обештећење сељаку чија је парцела.

Жеља породице Рајевски да се на месту погибије пуковника сазида црква посебно је обавезала краљицу Наталију, надалеко познату по својој умности и доброту. Од идеје о градњи цркве па до окончања радова прошло је двадесет година. Стога, тешко је разазнати ко је заправо ктитор ове цркве. По свему судећи, главни ктитори су брат пуковника Михаило и његова супруга, која наставља са помагањем изградње цркве после његове смрти, што је некако и природно. Сведочанство о имену ктиторке Марије Рајевски имамо и на северном зиду храма где се налази мермерна плоча на којој је, поред њеног имена, и име Епископа нишког Никанора: „Трудом и надзором Епископа нишког г. Никанора Ружичића о трошку ктиторке племените госпође Марије Рајевске озидан је овај свети храм и освешћен 2. септембра 1903. године“.

Тело пуковника Рајевског након погибије у Горњем Адровцу 20. августа 1876. године сахрањено је у порти Манастира Свети Роман у Ђунису, а одакле је после неколико дана пренето у Београд. Руски добровољци су посмртне остатке Рајевског пренели у Русију, међутим, пре самог преноса у Саборној цркви у Београду служено је опело. Опело је служио Митрополит Михајло са још 17 свештеника, а присуствовао је и сам краљ Милан. По предању, у порти Манастира Свети Роман остало је срце пуковника Рајевског.

Његово срце нам је и данас сведок да хришћански православни етос обједињује у великој братској љубави српски и руски народ. Лик пуковника Рајевског послужио је Лаву Толстоју као прототип за лик Вронског у роману *Ана Каренина*. Лав Толстој у роману говори о Вронском који након несрећне љубави одлази у Србију да потражи нов смисао живота. На крају романа спомиње учешће у Српско-турском рату, али ништа више од тога.

Александра Ивановић
Марко Трајковић

СОЦИОЛОШКО-ТЕОЛОШКИ АСПЕКТ ДРУШТВЕНИХ НЕЈЕДНАКОСТИ

Александра
Ивановић,
професор
социологије

а социолошког аспекта друштвена неједнакост подразумева неправилну распоређеност, неједнак приступ и доступност друштвеним ресурсима, и она може бити условљена различитим факторима. Друштвени ресурси су образовање, запослење, социјални контакти, напредовање у послу, лечење... Приступ овим ресурсима може бити онемогућен појединцима или друштвеним групама, а фактори који доводе до тога могу бити класно-социјални, родни, расни, религијски...

Социолози друштвене неједнакости посматрају кроз три аспекта: 1) друштвено богатство; 2) друштвена моћ; 3) друштвени углед. Ова три фактора генеришу све остале видове неједнакости, из њих се даље диференцирају све остале неједнакости у друштву. По неким мишљењима неједнакости настају као последица друштвеног консензуса. Речју, друштво (јавно или прећутно, свесно или интуитивно) препознаје оно што је за конкретну заједницу највредније и то цени и награђује као вредност.

Као што видимо, социологија пружа одређене увиде, који су врло важни за разумевање света и окружења у коме живимо. Међутим, да бисмо дубље сагледали, разумели и правилно одговорили на проблем неједнакости неопходно је спустити се до „извора” и потражити христолошки одговор на ове наочиглед савремене, али суштински одувек присутне проблеме.

Најпре треба истаћи да је Богу неједнакост као таква страна! Бог ствара свет и све створове са различитим даровима, али то не значи да неке сматра мање вредним. На концу стварања настају човек и жена, који су такође различити али нису неједнаки, већ „уједињени у различитости” и целовити искључиво у заједници. Мушкарцу и жени Бог намењује да именују сва жива бића, чиме их чини својим сарадницима на земљи; они су иконе Божје на земљи, свештеници који треба да сву творевину приведу Творцу.

1. *Хришћански њојлед на дојайсџво.* Упркос разним и често буквалним тумачењима треба истаћи да богатство само по себи није ни добро ни лоше. Богу је материјални статус сваког човека небитан, али оно што прави разлику у „Божјим очима” јесте богатство духа, које се огледа у спремности да себе ставимо у службу другог и да богомдане таленте искористимо на опште добро. У том смислу материјално богатство може бити благослов онда када је употребљено на корист заједнице, а осуда онда када је у служби самоугађања, задовољења личних интереса и страсти. Позната јеванђељска прича „о безумном богаташу” говори нам о трагедији човека који је смисао свог живота пронашао у материјалним стварима. Несумњиво је да се ради о интелигентном и вредном човеку, тако да он није могао бити назван безумним због интелектуалне застојности. Његова безумност се огледа у „заосталости духа”, јер је себе и своје битисање свео само на уживање, на чулни и овоземаљски ниво. Још више, он је безуман јер је окренут искључиво себи, без осећаја за заједницу и узрастање кроз однос са другим човеком. Он каже души својој *њочи-вај, једи, њиј, весели се*, заборављајући да неславно завршава свако ко „себи стиче благо, а не богати се Богом”.

2. *Хришћански њојлед на друштвену моћ.* Друштвена моћ је углавном и најчешће везана за политику, а за хришћанско поимање моћи довољно је истаћи да је Христос све време свог боравка на Земљи деловао опозиционарно. Он се није дружио са моћнима већ са отпадницима друштва и истицао је да „ко

Марко
Трајковић,
професор
верске наставе

Писана припрема за извођење огледног часа

Школа	Гимназија „9. мај” у Нишу
Датум	9. 11. 2022.
Разред и одељење	IV/2
Наставници	Марко Трајковић и Александра Ивановић
Наставни предмет	Социологија / Верска настава
Наставна тема	Друштвена структура и систем
Наставна јединица и редни број часа	Друштвена неједнакост (20)
Тип часа	Обрада
Циљеви и задаци	<p>Циљ часа:</p> <ul style="list-style-type: none"> Упознавање са појмом друштвена неједнакост и факторима друштвене неједнакости. Сагледавање библијских аспеката појма (не)једнакост, разумевање хришћанског схватања личности и назначења сваког појединца у свету као сарадника Божјег – свештеника творевине (света).
	<p>Васпитни задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> Развијање способности посматрања појединца и група са неједнаким приписаним својствима, као и могућности за њихово превазилажење. Усвајање хришћанских порука и вредности; разумевање хришћанске етике. Развијање свести о богоданим потенцијалима сваког појединца.
	<p>Образовни задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> Стицање знања о друштвеним неједнакостима, врстама неједнакости и друштвеним ресурсима. Усвајање знања из области хришћанске антропологије и социологије – хришћанско схватање личности и друштва.
	<p>Функционални задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> Развијање критичког мишљења и значај улоге појединца у савременом свету. Интерииоризација хришћанских вредности и деловање у складу са тим вредностима, као битним аспектом у погледу превазилажења друштвених неједнакости.
Исходи	<ul style="list-style-type: none"> Ученик уочава разлику и наводи примере између друштвеног богатства, моћи и угледа. Набраја друштвене ресурсе. Разликује врсте друштвених неједнакости. Разуме друштвени консензус као главни фактор за друштвене неједнакости. Уочава значај образовања у савременом друштву. Уочава значај индивидуалности и одговорности у савременом друштву. Уочава сопствену активност као могућност превазилажења друштвених неједнакости. Разуме да је хришћански позив стално (духовно) напредовање и прихватање другог без обзира на различитости.
Облици рада	Фронтални, индивидуални, групни.
Наставне методе	Играње улога, усмено излагање, разговор, рад на тексту.
Наставна средства	Демонстративна, вербална, текстуална.
Иновације	Играње улога друштвених неједнакости.
Корелација	Верска настава, философија, грађанско васпитање и психологија.

хоће да буде први, нека свима буде слуга”. На другом месту срећемо Божји позив људима да дају „цару цареву, а Богу Божје”, који упућује на то да су хришћани позвани да поштују власт, али не и да се клањају властодршцима као божанству, нити да (криво) расуђују на корист моћника зарад личног напретка. Хришћани првих векова по цену живота нису прихватили да дају божанске прерогативе римском императору, а Јован Крститељ је свој живот (свесно) положио, јер је јавно и без увијања осудио Иродов грех.

3. *Хришћански ѝрисиџуѝ ѝиѝању друшѝивеноѝ уѝледа.* Већ смо поменули да је Христос време проводио међу људима са маргине. То су били криминалци, сиромаси, прељубници и сви они за које никако не бисмо могли рећи да су угледни грађани. За изразито угледне људе сматрани су припадници свештенства, али је њих Исус осудио јер су веру свели на формализам. Тачније, осудио је међу

Фотографија америчког фотографа Мајкла Белка, из колекције слика под називом „Путовања са Месијом”, www.pravlife.org

њима оне који су се јавности представљали као изразито побожни, а у својим срцима су отупели на осећај за љубав, разумевање и праштање. Можда је најупечатљивија илустрација Божјег односа према овом питању сведочанство да је први човек који се нашао у рају био нико други до разбојник са крста. Он не само да није имао никакав друштвени углед, већ је, напротив, био познат по злим делима и унесрећивању људи. Међутим, Христа није интересовао степен његове прихваћености у друштву, већ искључиво његово срце, и када је у њему видео покајање и жалост због свих грехова, отворио му је врата вечног живота.

Из реченог закључујемо да су сви елементи социјалне сегрегације препознати у социолошкој анализи значајни за разумевање савременог стања у друштвеним токовима, али су потпуно ирелевантни са аспекта хришћанства у овом и сваком времену. То практично значи да социјални статус појединца (ма какав он био) у овом свету неће имати никакве везе са његовим спасењем, јер Бог није привржен ни богатима ни сиромашнима, ни убогима ни моћнима, већ искључиво онима „чистог срца”. Исус Христос у свом земаљском деловању руши готово све стереотипе и устаљене друштвене образце, враћајући на пиједестал оно што је једино важно – љубав у човеку и љубав за човека. У овоме је велика опомена, али и утеха и нада за сваког хришћанина, јер нас подсећа да никад не очајавамо када смо у незавидном друштвеном положају на било који начин, али и да се не узнесемо када смо хваљени, увек имајући на уму јеванђељску истину да је „премудрост овог света лудост пред Богом”.

ПРАЗНИЧНЕ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА ВЕРСКЕ НАСТАВЕ у БОЈНИКУ

Вероучитељица Јулијана Стојановић
Извор: vds.eparhijaniska.rs

У сусрет Божићу, ученици верске наставе ОШ „Станимир Вељковић – Зелe” прикључили су се хуманитарној акцији „Један слаткиш – један осмех” Верског добротворног старатељства

Епархије нишке „Добри Самарјанин”, пославши сакупљени прилог преко пароха бојничког протојереја Данила Николића.

Потом су уз подршку Туристичке организације Бојник организовали Божићни базар, дана 27. децембра 2022. године. Томе су се прикључили и ученици верске наставе ТШ „Бошко

Крстић” и још хуманих људи. Прикупљено је 50000 динара и равноправно подељено тројци дечака: Стефану Ранђеловићу, Огњену Милчићу и Луки Чипчији.

У четвртак, 30. децембра, од 19 сати, у сарадњи са КУД „Белац” из Придворице, припремљена је и одржана Божићна приредба у Дому културе у Бојнику, пред препуном салом. Тиме је успешно завршено ово полугодиште. ■

Јана Павловић

У ПУПОЉКУ РУЖЕ ЊЕГОВИХ ОБРАЗА

Рад награђен на
Светосавском литерарном конкурс
Библиотеке „Свети Владика Николај”
првим местом у категорији ученика
средњих школа, на тему
„Свети Сава – слава
српског рода”

ожићни одмор био је без икакве радости те године, па се ни након свршеног поста не осети узбуђење братије. Мноштво калуђера нашега манастира беше скоро потпуно поражено неком кобном грудобољом која је владала те зиме – гробно студене, у усуд жала и патње огрезле. Службе у неосликаној манастирској цркви постајаху све тужније, јер беху само обичне најаве дневних опела, суботњих и задушних помена. Страх који је сејао наше братство кроз сито јада, чије су молитве, јоште, за покој или оздрављење, одзвањале конаком, беше – чини ми се – без имало гордости и себељубља; и усмерен беше ка здрављу „духовнога оца”, како га наш игуман називаше. Сви ми, одскора калуђери, бејасмо као опијени приповестима духовника, који нам место проповеди библијске, бесеђаху о подвигу и духовности принца који остави круну, те оде у Врт Мајке наше, оставивши своју у сузама, који скрајну световну раз-

бибригу и битке какве главари воде, да би у рат против нечастивог повео српство, а који сада, телесно изнемогао и болешћу изможден, ходочасти Гробу Сина Божјег, како збори игуман Манастира Петровског, Спиридон. Сава се већ беше враћао у земљу свог братучеда, када његово тело беше

Ауторка је ученица другог разреда Средње школе „Душан Тривунац Драгош” из Сврљига

бачено на Јовове муке, те нам седам дана за Јовањданом чауш клепалом огласи да се наш отац, кога само по приповести знадосмо, вазнео међу серафиме. Тада се земљом, као какав кобни крик злослутница, прошири жалобни звук црквених звона и отисну са површине студен и жал.

Недуго после тога, звона почеше оглашава-ти само литургијско усхићење преосталог братства, те зимска туга и јади ишчезоше из манастира.

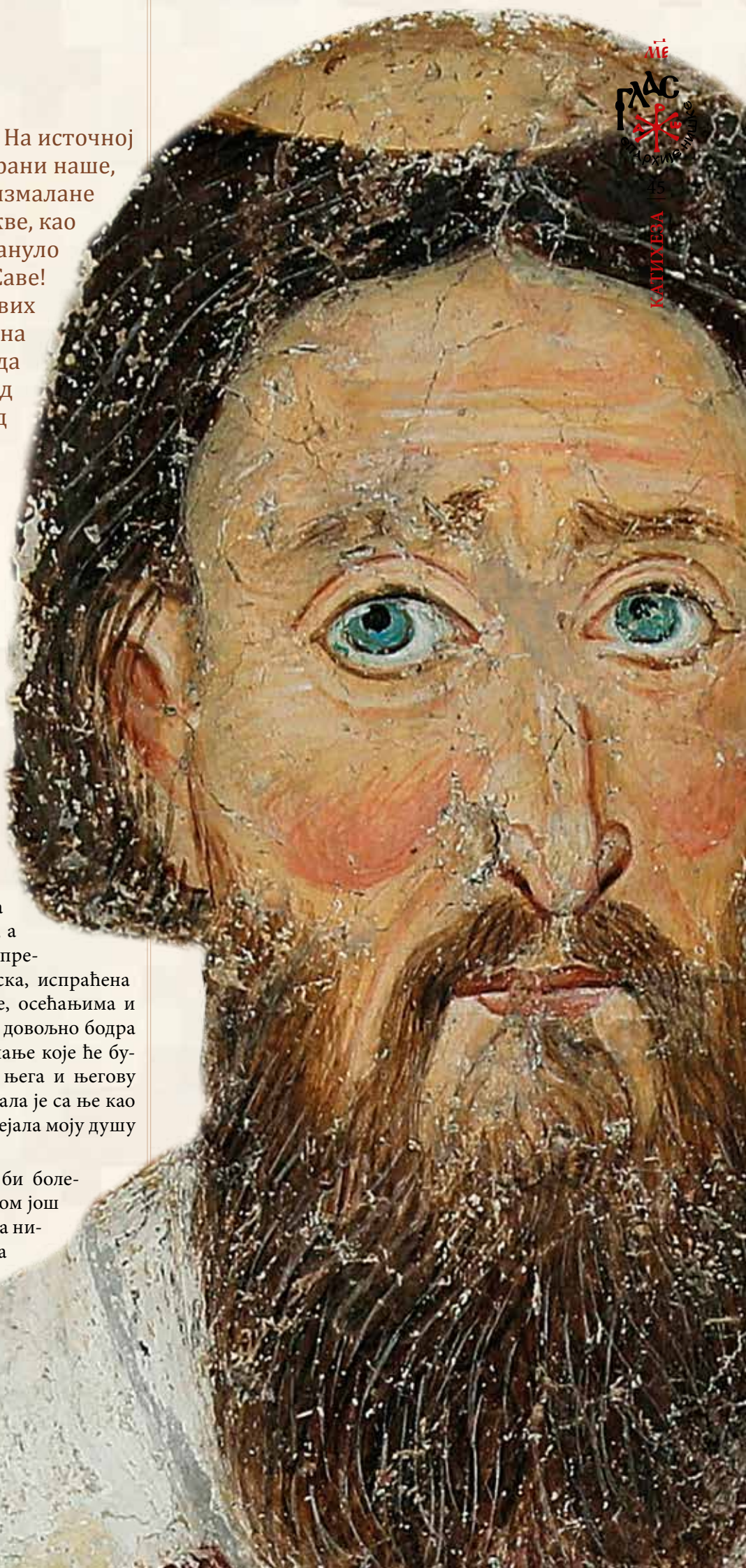
А ја, ја сам целе зиме имао једну слику пред собом – узвишену и поштовану слику – ах, никаква потреба, никакав световни нагон, па ни жеља за обожавањем не беше толико дубоко у мени! Целе зиме сам изостајао са својих послушања и остајао у келији, редовито читао и упадао у сновидице, јер та слика беше светлија од свих овдашњих кандила. Вера у њу преиначи мој живот: трудно сам стремио ка томе да у своју душу унесем чистоту достојну ње. Осећао сам је као какву живу фреску у својој души, која се озари, или која плаче над удесом српства. Почео сам да сликам! Мешајући грличина јаја са руменом и смеђом земљом, са угљем и благим биљем, те кичицом начињеном од сопствене браде, на већ оструганом палимпсесту потпуно сам се губио у скицирању простих облика који би бар мало подражавали ту свету слику. Покушавајући да од своје неукости и јаке воље начиним обресе људског лица, седео сам у манастирској порти, а онда, као какву благу сен, иза својих леђа угледах нашега игумана, који ме поведе ка цркви, која и даље би неосликана. Ћутке ми показа беле зидове и само ишчезе. О, Боже, хвала ти што ми даде овај знак, хвала ти што ми посла овог, као пророка, прозорљивог старца! Осећао сам вишњи позив да морам бити зограф ове цркве, да ће будућност моја постати кроз вечне вечна! Прихватио сам се кичице и одмах утонуо у сањарење – извлачио сам линије и покривао беле површине, несвесно, али правилно, као по каквом узору. Средиште слике је као сунцем било обасјано бескрајем некакве мајчинске брижљивости и светачке блакости. А око ње, као да сјаји месец, или као да место душе има месец који упија васељенску светлост и изазива плиме и осеке.

На источној
страни наше,
доскора неизмалане
Милешевске цркве, као
благодат са неба, освануло
је лице Светога Саве!
У пупољку руже његових
образа зрела је снажна
вера, за коју сам слутио да
ће спасити српски народ
онда када се све пред
њим буде затворило,
а блага бора на челу
одавала је виспреност
жупановог сина.

Назад сам готово несвесно довршио једно лице, које је говорило снажније од свих светачких беседа и поука, које погледом шири духовно миро мудрости и узвишености, које је било нешто вишње и драгоцено. На источној страни наше, доскора неизмалане Милешевске цркве, као благодат са неба, освануло је лице Светога Саве! У пупољку руже његових образа зрела је снажна вера, за коју сам слутио да ће спасити српски народ онда када се све пред њим буде затворило, а блага бора на челу одавала је виспреност жупановог сина. Ова фреска, испраћена милозвучношћу његове молитве, осећањима и песмама, била је бледа, али ипак довољно бодра замена за њега – као какво послање које ће будућим поколењима исцртавати њега и његову мисао. Слава Светог Саве блештала је са ње као подневно сунце у летњи дан и грејала моју душу једнако као благодатни огањ.

У нашем манастиру више не би болести ни кобних зима, а Србијом још дуго звоњаше жалобна звона, која никад не одзвонише крај, јер је душа Светог Саве постала вечни спас српском роду.

Ксенија Стаменковић

ПРОСВЕТА У СРПСКОЈ ЈЕЗИЧКОЈ КУЛТУРИ

Како се у науци о језику често истиче, матерњи језик у великој мери обликује наш поглед на свет. То је последица чињенице да се једним језиком служе првенствено припадници исте заједнице, нације, културе, којима је тај језик неопходан за испуњење свакодневних комуникационих потреба. Тако, на пример, Руси разликују нијансе плаве боје именоване као *јолудой* и *синий*, док се у српском уочава само *јлава*; Ескимима поседују

Аутор је дипломирани филолог и лектор, студент-ментор на Филозофском факултету у Нишу за студијски програм Србистике

веома богат речник за именовање различитих типова снега и сл. Међутим, не само да језик обликује нашу мисао, већ постоји и обрнути процес – ми врло често у језик уносимо свој начин размишљања. То се може видети на примеру старих значења речи: просвета, настава, образовање и васпитање, којих, и поред свакодневне употребе ових лексема, најчешће нисмо свесни. До замаглења изворног значења појединих термина углавном долази због великих историјских и културолошких промена, због велике временске удаљености, али и због уплива туђица, позајмљеница, кованица. Враћањем и тумачењем изворне семантике открива се првобитни, заборављени смисао појединих појмова, али и важност и дубина поруке коју они носе.

Реч „просвета” у свом корену садржи *свей-*, што у старословенском језику значи *свейлосѝ*. Дакле, већ самом речју истакнут је главни задатак просвете – духовно просветљење. Свети Јустин Ћелијски под њим подразумева „просветљење кроз освећење Духом Светим, Духом Христовим, као Творцем, Носиоцем и Раздаваоцем светости и светлости”. Просветљена личност је, дакле, она која духовно светли, лич-

ност коју одликују особине: савесности, правичности, љубазности, обазривости, срдчности, радости, стрпљења, саосећајаности. Укратко, то је онај ко својим делом сведочи веру и ко ће као такав бити узор другима. Није случајно што се поменути корен *свей-* поклапа са придевом *свей(и)*, јер прави пример остварења свих наведених особина јесте управо онај који је свѣтѝ, дакле – светитељ. Ава Јустин каже да је у ствари прави просветитељ једино светитељ. Шире схваћено, ове његове речи могу се односити на сваког појединца који стреми ка истинском духовном животу, ка врлинама, ка сједињењу са Христом у светој тајни причешћа, који живи у складу са Христовим заповестима, ко је одмерен, скроман, пожртвован, ко брине о ближњем. Посматрано из угла просвете, ове особине би требало да буду основни и обавезни епитети сваког наставника – водича младих душа на путу духовне светлости и истинске светости.

У контексту претходног разматрања, могло би се даље испитати значење речи „настава”. Са кореном од старе српске речи *настѡвленије*, настава нам указује на неопходност настављања пута наших предака, свега оног што је аутентично духовно, светосавско, православно. Другим речима, термин *настѡвленије* указује нам на потребу за постојаношћу и истрајношћу на путу православне духовности – путу који води у живот вечни. На то нас упућују и уводне речи тропара првом српском архиепископу. Свети Сава се назива „наставником, првостројничком и учитељем пута који води у живот”. Термин наставник, тј. учитељ, овде треба читати у ширем контексту, јер се односи на онога ко подучава хришћанском начину живота у врлини и усмерава ка путу у Царство небеско. Дела Светог Саве требало би да буду образац којим ће се руководити сваки наставник.

Свесни смо тога да се у новије време уместо термина настава све чешће употребљава реч *едукација*, па су тако наставници постали *едукаѝтори*, а сам термин *настѡвленије* процес се модерно назива *едукацијом*. Едукација потиче од латинског глагола *educo, educere*, што се у речницима преводи као *изводиѝти, известиѝти*. Иако би се овакво одређење едукације могло схватити као „извођење на пут” и тиме довести у везу са васпитањем и одгојем, овај термин се у савременом контексту ипак најчешће тумачи као: *ученосѝт, начиѝтаносѝт, школованосѝт, сѝручносѝт*. Такав концепт наставе утемељен је пре свега на стицању интелектуалних вештина, док је неговање духовне стране личности стављено у други план, те врло често потпуно запостављено. Ово је доказ како се путем замене речи, односно потискивања једног термина увођењем новог, наизглед нечег сасвим безазленог, тежи ка томе да

се узрастање ка духовном просветљењу замени процесом пуке обуке и гомилања информација. На тај начин, наставници, уместо да буду настављачи традиције, постају инструктори, који своје ученике оспособљавају само за вршење одређене професије.

Савремени педагози, при поређењу термина васпитање и образовање, наглашавају да је први термин свеобухватнији, односно да у себе укључује и појам образовање. Другачије речено, процес образовања требало би да буде интегрални део васпитног процеса, односно „да се путем учења дете и васпитава и етички обликује”. На тај начин, кроз васпитање у значењу *васколико*, односно *свеколико иишање* – храњење врлином и храњење Христом кроз Свету евхаристију – ученици би постали уједно и образовани, тачније, људи који су кроз учење и образовање постали пример *образа* Божјег. Митрополит Амфилохије је говорио да се образовање не односи само на „стицање знања из једне или више области него има антрополошки и етички па и дубоки духовни смисао”. Тај дубљи смисао подразумева „обнављање, разоткривање и развој лица Божјег у човеку”. Васпитање и образовање би тако добили, или боље речено, вратили заборављени сотириолошки карактер, а целокупни смисао васпитања односио би се првенствено на спасење од греха, односно на увођење људи у Царство Божје. Уз то би се код ученика спонтано развијале и све навике и особине предвиђене циљевима наставе, оне особине које се односе на стицање позитивних људских вредности, осећаја за солидарност, сарадњу, неговање другарства и пријатељства, толеранције...

Стање у просвети у савременом друштву показује готово сасвим супротну тежњу у односу на традиционално, светосавско поимање *наставе*. Данас је акценат стављен на образовање, које је схваћено као врста едукације, а тако едуковано друштво труди се да сваки помен истинске религије избаци из употребе, јер разумејући да се погледи једног народа заснивају на религијским погледима, „реформатори” највећу пажњу посвећују измени управо те основе. Такође, у савременом друштву речи „просвета” и „просветар” више не носе позитивне конотације, већ се најчешће (или готово увек) односе на „друштвено недовољно уважену и, самим тим, маргинализовану про-

фесију”. Ипак, не сме се заборавити да се већа пуноћа васпитања, а самим тим и пуноћа духовне личности, достиже само кроз утемељење педагогије у православном учењу. Под тиме се не подразумева власт Цркве над појединцем, већ се мисли на то да се „прави циљеви образовања и васпитања постижу начином живота прожетим духом Цркве, духом православља”.

Потребно је пре свега код ученика развијати склоност ка врлини, усмерити се ка оплемењењу његовог бића особинама љубави, добротe, племенитости, трпељивости, а на тим основама, и на темељу сједињења са Христом кроз Литургију, надограђивати и сва остала знања. Не смемо заборавити ни да вратимо аутентичност значења старих српских речи, које су велика драгоценост нашег језика и споменик наше културе, јер само тако можемо бити прави настављачи пута наших православних предака и свега оног што је отачко, светоотачко, богочовечанско.

Илустрација
Елена Черкасова,
www.artos.org

АКТИВНОСТИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА „ДОБРИ САМАРЈАНИН” ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

На празник Светих врачева Козме и Дамјана, 14. новембра 2022. године, Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” организовало је доделу хуманитарне помоћи у Медвеђи. Протонамесник Синиша Никитовић, координатор ВДС-а, парох Душан Ђорђевић и катихета Игор Илић из Медвеђе поделили су у порти Храма Вазнесења Господњег пакете са намирницама и хигијенским производима, припремљене за тридесет осам потребитих породица. Два дана касније, на празник Светог великомученика Георгија, додела је

организована и у Лебану и околини. Пакети са намирницама и хигијенским производима уручени су породицама из Бошњаца и Лебана, а након тога посећена је породица мале Милице Стаменковић из Шилова крај Лебана, којој је услед болести, нажалост, ампутирана једна нога. Породици Стаменковић су такође донирани пакети, као и новчана средства прикупљена ради даљег лечења храбре Милице. Координатор ВДС и парох Драган Илић даривали су 18. новембра 2022. године двадесет пет породица из Сијаринске бање код Медвеђе. Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” посетило је 28. новембра 2022. године куршумлијски крај. Најпре је Црвеном крсту у Куршумлији донирано више пакета са гардеробом. Након тога, у пратњи рачанског пароха, јереја Вукоја Ђурића, подељене су намирнице и хигијенски производи потребитим породицама које живе на простору Косаничке Раче.

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 25. новембра 2022. године, на дан Светог Јована Милостивог, свету архијерејску литургију у храму Светог Пантелејмона у Нишу, на којој је Верско добротворно старатељство Епархије нишке прославило свог небеског заштитника. Епископу нишком саслуживали су свештенослужитељи из Епархије нишке и гости из Архиепископије београдско-карловачке, Митрополије црногорско-приморске и Епархије тимочке, представници верских добротворних старатељстава ових епархија. Верско добротворно старатељство „Добри Самарјанин” ове године је први пут прославило своју крсну славу, Светог Јована Милостивог, а након резања славског колача и беседе, Преосвећени владика је заблагодарио свима који помажу рад ове хуманитарне организације, поделивши притом благодарнице истакнутим добротворима и приложницима.

Првог дана децембра 2022. године, у оквиру активности Верског добротворног старатељства Епархије нишке покренута је акција „Један слаткиш – један осмех” у циљу прикупљања слаткиша за божићне поклоне деци из социјално угрожених породица и установа социјалне заштите. Један од првих који се прикључио овој акцији био је Ученички парламент Основне школе „Др Зоран Ђинђић” из нишког насеља Брзи Брод. Ученици, директорка школе Драгана Стевановић и координатор ВДС-а отац Синиша Никитовић договорили су припрему пакетића и поделу угроженима. Ученици ове школе су позвали своје вршњаке да се придруже овој акцији, наглашавајући да „њихово мало некеме значи пуно”. Замишљено је да се први пут у Србији у једном граду све школе прикључе једној сличној акцији, за пример осталим градовима у земљи, како би деца – по речима координатора Синише Никитовића – нама старијима „показала какав

човек треба да буде”. Ученици ОШ „Др Зоран Ђинђић” већ су учествовали у једној од ранијих акција Верског добротворног старатељства Епархије нишке, када су за угрожене породице правили пакете са намирницама и средствима за хигијену. „Наша деца се добро осећају када нешто дају, јер ко даје тај и добија”, каже

директорка школе Драгана Стевановић, наглашавајући да су ученици ове школе изузетно заинтересовани за овакве акције, да се за њих сами организују и то раде одговорно. Идеја чланова Ученичког парламента била је и то да се у сваком од пакетића које ученици направе нађе и порука за њихове вршњаке којима су они намењени, као и њихови бројеви телефона, како би се могли чути и честитати празник једни другима. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је, у присуству оца Синише Никитовића, Основну школу „Зоран Ђинђић” у Брзом Броду 16. децембра 2022. године, како би ученицима ове школе, у знак захвалности на брзом одазивању добротворним акцијама Епархије нишке, уручио мали поклон – микрофон за потребе школских активности. Том приликом Епископ је разговарао са најмлађима о важности хуманости, ученици репортерске секције су са Владиком урадили видео интервју, а директорка

школе захвалила је Његовом преосвештенству на донацији коју ће користити сви ученици овог училишта, и поручила да ће школа и убудуће наставити да учествује у хуманитарним акцијама Верског добротворног старатељства. Акција „Један слаткиш – један осмех” настављена је и наредних недеља, трудом свештенства и великодушносту верног народа широм Епархије нишке, посебно у архијерејским намесништвима лесковачком, јабланичком, првом нишком и другом нишком. Ученици многих основних школа, најпре ОШ „Војислав Илић Млађи” у Хуму, а затим и нишких школа: „Вук Караџић”, „Ратко Вукићевић”, „Доситеј Обрадовић”, „Краљ Петар Први”, „Бранко Миљковић”, „Иво Андрић” и „Мирослав Антић”, прикупили су заједно са својим вероучитељима велику количину слаткиша, делатно показујући љубав према ближњем, којој се уче на часовима верске наставе.

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” упутило је 9. децембра 2022. године пакете са хигијенским средствима Центру за пружање социјалних услуга „Мара” из Ниша. Неколико дана касније ВДС је посетило Дом за смештај одраслих лица у селу Кулина, у близини Алексинца, донирајући прехранбене и хигијенске производе, увек неопходне за испуњавање животних потреба великог броја корисника ове установе. Верско добротворно старатељство је 23. децембра 2022. године уручило пакете са намирницама и хигијенским потрепштинама Геронтолошком центру у Нишу. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније и управник Војне болнице пуковник dr. sc. med. Вељко Милић потпи-

сали су 29. децембра 2022. године уговор о донацији Верског добротворног старатељства Епархије нишке – двадесет апарата за мерење крвног притиска и сто јастука Војној болници у Нишу. Како је истакнуто, ова донација је само наставак добре сарадње коју имају Епархија нишка и Војна болница, а након потписивања управник Војне болнице уручио је захвалницу Епископу Арсенију.

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је Медвеђу 28. децембра 2022. године. Овом приликом он је поделио четири стотине празничних пакетића, припремљених од лесковачког Кола српских сестара, тамошњим основцима. Окупљеним ђацима ОШ „Горња Јабланица”, који нису крили своје одушевљење, обратили су се Преосвећени владика и директор школе, честитајући им предстојеће празнике са жељом да их проведу у добром здрављу и радости. Након поделе пакетића, Епископ Арсеније обишао је породицу Ристић, којој је у недавној акцији

Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин” дониран нови шпорет. Он је 5. јануара 2023. године посетио и породични дом мале Милице Стаменковић из Шилова, у пратњи координатора Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин”, протонамесника Синише Никитовића, и протођакона Далибора Мидића. Том приликом Преосвећени г. Арсеније уручио је девојцицама празничне пакетиће, као и таблет рачунар, који ће Милице доста значити у даљем учењу.

У просторијама Верског добротворног старатељства у Београду, 3. јануара 2023. године, одржан је састанак ВДС-а Епархије нишке „Добри Самарјанин” и хуманитарне организације „Our Serbs” из Чикага, на челу са председницом Кети Фенслоу. На састанку је договорен наставак сарадње у будућим акцијама које буду организоване у Епархији нишкој, уз захвалност на досадашњем доприносу организације раду ВДС-а и побољшању квалитета живота потребитих породица које живе на простору Епархије нишке. На састанку са представницима Општине Медвеђа, организованом наредних дана на иницијативу Епископа нишког, договорена је заједничка акција изградње стамбених објеката за социјално угрожене породице. У плану је потписивање уговора о локацији, коју ће Општина Медвеђа уступити за изградњу насеља. Хуманитарна организација „Наши Срби” из Чикага изразила је жељу да учествује у овој акцији, како би допринела бржој изградњи нових домова и њиховом оспособљавању за што раније усељење. Носилац овог пројекта је Епархија нишка, а изградњу кућа за социјално угрожене породице финансираће организације, предузећа и сви људи добре воље који својим доприносом могу и желе да помогну у реализацији овог великог подухвата.

Уочи празника Рођења Христовог, Верско добротворно старатељство Епархије нишке даривало је Црквену општину Бабушница празничним пакетићима, који су подељени најмлађим парохијанима у Храму Преноса моштију Светог Оца Николаја. Црвени Крст Куршумлије организовао је поделу празничних пакетића које је донирало Старатељство „Добри Самарјанин”, а који су намењени деци корисника Народне кухиње у Куршумлији, узраста до десет година. Подела је извршена и у Храму Усековања главе Светог Јована Крститеља у Лебану, где су на дан празника Рођења Господа Исуса Христа пакетићи даровани најмлађим парохијанима, као и у Храму Светог Николе у Алексинцу и Храму Светог Николе у Бојнику. На Бадњи дан 2023. године, надлежни парох рачански извршио је поделу празничних пакетића које је донирало Верско добротворно старатељство Епархије нишке малишанима у Мердару, Косаничкој Рачи, Дегрмену и Добром Долу. У данима попразничне радости донацију ВДС-а поделили су и сврљишки свештеници деци у Сврљигу, као и у оближњим селима Црнољевици, Рибару, Лозану, Плужини, Мерцелату и Грбавчу. Они су посетили и социјално угрожене породице у Плужинама, Грбавчу и Мерцелату, предавши им пакете са

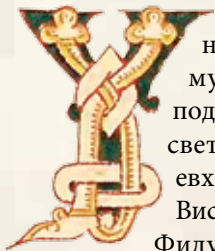

намирницама и хигијенским производима, које је донирала Организација „Наши Срби” из Чикага. Верско добротворно старатељство „Добри Самарјанин”, на челу са Његовим преосвештенством Епископом нишким г. Арсенијем, поделило је 23. јануара 2023. године четири стотине празничних пакетића ученицима ОШ „Христо Ботев” у Димитровграду. Епархија нишка нарочито благодари хуманитарној организацији „Наши Срби” из Чикага, која је обезбедила дарове за димитровградске малишане.

Верско добротворно старатељство Епархије нишке покренуло је у овом периоду године још једну велику акцију доделе стипендија за студенте Универзитета у Нишу са пребивалиштем на територији Епархије нишке. Износ стипендије је 120.000,00 динара, а она је, према конкурс, намењена студентима из вишедетних породица чији укупни приходи не обезбеђују минимални животни стандард. У Конкурсу су наведени услови за учешће, као и документација коју је потребно доставити уз предвиђени образац на адресу Верског добротворног старатељства „Добри Самарјанин”. На Светосавској академији, одржаној 25. јануара 2023. године у Нишу, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније уручио је стипендије за петоро студената. ■

ЕПИСКОП НИШКИ АРСЕНИЈЕ СЛУЖИО НА ГРОБУ ГОСПОДЊЕМ У ЈЕРУСАЛИМУ

недељу, 30. октобра 2022. године, у Храму Васкрсења Христовог на Гробу Господњем у Јерусалиму служена је поноћна света архијерејска литургија. Свештеним евхаристијским сабрањем началствовао је Високопреосвећени Архиепископ пелски г. Филумен, уз саслужење Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија и више од тридесеторице свештеника из Србије, Румуније, Грузије и Русије. Међу бројним верним народом били су и матуранти Богословије Светог Кирила и Методија из Ниша.

Ученици петог разреда Богословије Светог Кирила и Методија стигли су у Свету земљу у петак 28. октобра 2022. године, где су боравили наредних седам дана и обишли света места Старог и Новог завета. Ученике је предводио Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, ректор нишке Богословије, заједно са протојерејем ставрофором Браниславом Цинцаревићем, јеромонахом Мардаријем, настојатељем Манастира Светог Јована Богослова у Поганову, монахом Пантелејмоном, тројицом професора Богословије Светог Кирила и Методија – јерејем Љубишом Костићем, разредним старешином јерејем Стефаном Цинцаревићем и др Николом Тодоровићем, монахињама из обитељи Светог Кирила и Методија код Софије и великим бројем поклоника из Србије и Северне Македоније.

Првог дана ходочасници су обишли Лод (Лиду Палестинску), где се налази Храм са мироточивом плочом над саркофагом у којем су почивале мошти Светог Георгија Победоносца. Након тога упутили су се у Јафу, где су обишли стари град Јерусалим, а потом дошли у Витлејем, где су и боравили током седмодневног поклоничког путовања. У самом Храму Васкрсења Христовог у Јерусалиму

поклонили су се Христовом гробу, Плочи миропомазања и Голготи – месту Распећа Христовог. Ученици су са својим Епископом, професорима и верницима прошли „Улицом бола”, којом је Господ ишао носећи Часни крст до места свог страдања. У Јерусалиму они су још обишли и Горњу собу, у којој је Господ Исус Христос последњи пут јео пасху са својим ученицима, кивот цара Давида и остатке Соломоновог храма. Преосвећени епископ Арсеније, професори, ученици и верни народ званично су примљени у зграду Јерусалимске патријаршије, где их је угостио Његово блаженство Патријарх јерусалимски и све Палестине г. Теофил. Патријарх Теофил и Епископ Арсеније разменили су поздраве и међусобно упутили поруке хришћанске љубави.

Поред јерусалимских светиња, ходочасници су посетили и Храм Рођења Христовог у Витлејему, у којем се налази пећина где се Христос родио. Они су имали прилику да обиђу и остала света места: Манастир Светог Саве Освећеног, Гетсимански врт, Витанију са гробом Лазара Четвородневног, Храм Благовести у Назарету, Кану Галилејску, Гору блаженства, Галилејско језеро, Манастир Светог Јована Хозевита, реку Јордан на месту Христовог крштења, Гору кушања и Манастир Светог Герасима Јорданског. ■

ВАЖАН КОРАК У ОЧУВАЊУ И ПРОМОЦИЈИ ДРАГОЦЕНОГ НАСЛЕЂА

Музеј црквених старина Православне епархије нишке: каталог сталне поставке, Јеромонах Игњатије Ђорђевић и др. Ниш: Православна епархија нишка 2022.

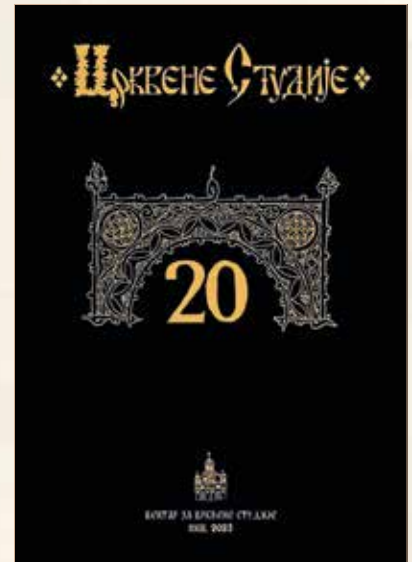
Илустровани каталог сталне поставке Музеја црквених старина Епархије нишке објављен је на нешто мање од 350 страна формата 23x23, у издању Епархије нишке и са уводним словом Његовог пресвештенства Епископа нишког г. Арсенија. О вишедеценијској историји овог музеја, али и о новом животу музејских предмета, насталом након устоличења Преосвећеног г. Арсенија, писао је протођакон Далибор Мидић, управник Музеја, наводећи на крају свог текста изјаве захвалности стручњацима који су своја знања, труд и време уградили у ово дело. Каталог се састоји од фотографија великог броја музејских експоната са одговарајућим подацима и пропратним текстовима, које је писало шесторо аутора, од којих је први наведен јеромонах Игњатије Ђорђевић. Предмети су подељени у осамнаест категорија, почев од збирке руских икона, крстова, светих сасуда, јеванђеља са оковима, реликвијара, предмета од тканине, метала и керамике, графика и уметничких слика, до неколицине јеврејских богослужбених предмета. Свакој од тих категорија посвећено је по једно поглавље каталога. Рецензент и стручни консултант при изради каталога био је др Вук Даутовић, научни сарадник Одељења историје уметности Филозофског факултета у Београду, а књига је штампана средствима Министарства културе и информисања Владе Републике Србије.

НОВО ОСВЕТЉАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ КУЛТУРЕ

825 година постојања Свете Анастасије – Манастир Пресвете Богородице у Куршумлији: Зборник радова са научној скупи: Куршумлија – Пролом Бања, 26–28. новембар 2021. године, прир. др Владимир Вукашиновић. Ниш: Православна епархија нишка 2023.

Зборник радова са научног скупа посвећеног годишњици пострига Свете Анастасије, одржаног пре нешто више од годину дана у Куршумлији и Пролом Бањи, објављен је у издању Епархије нишке. Приређивач зборника је проф. др Владимир Вукашиновић, продекан за науку Православног богословског факултета Универзитета у Београду, а рецензије радова извршио је седмочлани Научни одбор скупа, на челу са протопрезвитером др Зораном Ранковићем, деканом Православног богословског факултета. Делови зборника су резултат научног пројекта Матице српске – Одељења за друштвене науке „Богословље и духовни живот Српске православне цркве: историја и идентитет”. Након предговора приређивача, објављена су поздравна слова Епископа нишког г. Арсенија, иницијатора и организатора овог научног скупа, др Зорана Ранковића и др Владимира Вукашиновића. У зборнику је објављено седам научних радова саопштених на овом скупу, које је потписало деветоро аутора, а у прилогу су одштампани панони са пропратне изложбе „Манастир Пресвете Богородице у Куршумлији: сто година од првих археолошких ископавања”, аутора др Емине Зечевић из Народног музеја у Београду и Милана Савића из Куршумлије.

ДВАДЕСЕТИ БРОЈ ГОДИШЊАКА ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ

Црквене студије, Година XX, Број 20, Ниш: Центар за црквене студије, Међународни центар за православне студије 2023.

У предговору за јубиларни, двадесети број висококатегоризованог међународног научног часописа, под насловом „Јарам је мој благ, и бреме је моје лако”, уредник проф. др Драгиша Бојовић као један од параметара досадашњих домета ове серијске публикације наводи радост: због објављивања првог броја, тематских и јубиларних бројева, тврдећи да је о радости могуће саопштити све без страха шта ће рећи други, јер она не подлеже осуди. Двадесети број састоји се од четири блока, од којих први укључује теме из филозофије, теологије, литургије, историје уметности и религиологије, други из историје, историје цркве и црквеног права, трећи из теорије језика и теорије књижевности, а четврти из комуникологије и културних студија. У петом делу часописа налазе се три приказа књига. На последњим странама налази се преглед активности Центра за црквене студије, Међународног центра за православне студије и Центра за византијско-словенске студије, под насловом „Нова актуелност светосавског наслеђа”. У овом броју објављено је педесет рецензираних научних радова, који, заједно са другим прилозима, испуњавају 800 страна часописа. И овога пута *Црквене студије* садрже радове чланова центара–издавача, прилоге ранијих и нових сарадника, међу којима и аутора из иностранства. По један текст објављен је на грчком, немачком, енглеском и бугарском језику. ■

ПРОМОЦИЈА ЗБОРНИКА О ПРИЗРЕНСКОЈ БОГОСЛОВИЈИ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, 22. новембра 2022. године у Светосавском дому у Нишу одржана је промоција зборника *Призренска бојословија: живој, мисија и дојринос*, у организацији Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу и Матице српске. Зборник је публикован поводом сто педесет година од оснивања ове васпитно-образовне установе Српске цркве (1871–2021) и десет година од обнове његог рада у Призрену (2011–2021). Уредници овог зборника су Александра Новаков, Валентина Питулић и Дејан Ристић, а он је објављен у издању Епархије рашко-призренске, Српске православне богословије Светог Кирила и Методија у Матице српске. У саставу Уређивачког одбора налазе се: Епископ рашко-призренски г. Теодосије, проф. др Драган Станић, председник Матице српске, проф. др Валентина Питулић, председник Косовско-метохијског одбора Матице српске, др Александра Новаков, секретар Косовско-метохијског одбора, мр Живојин Ракочевић, председник Удружења новинара Србије и директор Дома културе у Грачаници, и протојереј Дејан Крстић, јеромонах Исидор Јагодић и Дејан Ристић, професори Призренске богословије у Нишу и Призрену. На почетку зборника објавље-

на су уводна слова Епископа Теодосија Шибалића, „У сусрет јубилеју”, и блаженопочившег Патријарха српског Иринеја Гавриловића, „Слово призренским богословима”. Зборник се састоји од тридесет девет радова истакнутих научника, истраживача и самих сведока и учесника у историји Призренске богословије, као и пет састава објављених у прилогу под насловом „Слово младих богослова”, објављених на укупно 570 страна. Радове је прегледало деветоро рецензената, а уз сваки наслов додати су резимеи на руском или енглеском језику, напомене и библиографске референце.

На промоцији одржаној у Нишу Но зборнику *Призренска бојословија: живој, мисија и дојринос* говорили су Епископ нишки Арсеније Главчић, др Александра Новаков, секретар Косовско-метохијског одбора Матице српске, јеромонах Исидор Јагодић, професор и заменик ректора Богословије Светих Кирила и Методија у Призрену и протојереј Дејан Крстић, један од рецензената и аутора чији су радови објављени у зборнику. Преосвећени г. Арсеније говорио је о стопедесетогодишњем јубилеју Призренске богословије, захваливши организаторима и учесницима промоције, јеромонах Исидор је представио зборник и његове тематске целине, др Новаков је говорила о Богословији у време турске окупације, а протојереј Дејан Крстић о историји Богословије након њеног пресељења у Ниш. Промоцију су улепшали ученици Богословије Светих Кирила и Методија у Нишу, који су отпевали неколико народних песама са Косова и Метохије. ■

ИЗЛОЖБА „УМЕТНИЧКИ ПОВЕЗИ КЊИГА” У МУЗЕЈУ ЦРКВЕНИХ СТАРИНА У НИШУ

Изложба под називом „Уметнички повези књига” аутора Александра Ђеклића отворена је са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија у Музеју црквених старина Епархије нишке 15. децембра 2022. године, у организацији Нишког културног центра и Музеја црквених старина. На отварању су говорили јеромонах Николај Јоцић, настојатељ Манастира Свети Роман, Срђан Савић, директор Нишког културног центра, и аутор изложбе Александар Ђеклић. Свечаном отварању присуствовали су Преосвећени г. Арсеније, свештенство Епархије нишке и велики број заинтересованих. Изложба је била отворена за посетиоце до 15. јануара 2023. године.

Јеромонах Николај Јоцић је на почетку свог обраћања прочитао два древна записа из историје књиге у Српској цркви, настала из пера Патријарха српског Пајсија, на основу којих се може видети колико је књига у прошлости нашег народа била цењена. Био је то увод у представљање књигољубља и „књигобрижнштва” Александра Ђеклића, нашег савременика, примењеног уметника, истраживача и стручњака за историју и израду старог повеза. Јеромонах Николај је говорио о свом упознавању са аутором изложбе и о властитом заљубљивању у књиге, њихове повезе и специфичну уметност у оквиру које се они израђују. Исказујући благодарност г. Ђеклићу, он је истакао његов посебан труд на прикупљању и позајмљивању изложених књига, од којих се највећи део налази у приватним збиркама чији их власници љубоморно чувају и пазе. Како је истакао јеромонах Николај, црква је увек ценила историју културе, књиге, текстила, метала и других уметнина, а последњих година у Нишу, доласком Епископа Арсенија, вредне старине се на најозбиљнији начин уређују и излажу, о чему сведочи и недавно отворени Музеј у којем се ова изложба отвара.

Срђан Савић је говорио о покушајима модернизма да лиши књижевност свих елемената других уметности и њених веза са њима, као и фигуралности и најзад чак и логичког распоређивања речи у реченици. Александар Ђеклић нас враћа у старо доба када књиге нису биле третиране као предмет репродукције и део тиража без аутентичне вредности. И данас се води рачуна о томе како је књига уређена, битне су илустрације, комплетан графички дизајн, прелом текста. Говори се о несистемском материјалу: елементима других уметности који су присутни како би књига могла да појача своју изражајност, да буде упечатљивија, занимљивија, интригантнија, подстицајнија за читаоца, да би му скренула пажњу на неке аспекте текста који су од фундаменталног значаја. По речима Срђана Савића, највеће задовољство у посматрању ових корица је откривање једне врсте дискретне симболике која није увек очигледна и експлицитна, већ ненаметљиво указује на садржај тих књига. Сва орнаментика на којој се инсистира у повести књиге, пре свега њен уметнички повез, указује нам да Александар Ђеклић ради посао који је, мада се неке може учинити анахрон, од првенствене важности, јер он тим својим деловањем скреће пажњу на вредност књиге, на њен значај, подсећајући нас да медиј књиге јесте жив и да се неће тек тако изгубити са експанзијом електронских медија.

На крају се посетиоцима обратио и аутор Александар Ђеклић, рекавши да је књига чудесан предмет у нашем животу и да, иако материјална, она представља спону са духовним светом. Целокупан говор г. Ђеклића доносимо на странама 23–24 овог броја часописа *Глас Епархије нишке*.

ИЗЛОЖБА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ЦРКВЕНИХ ОПШТИНА У ЛЕСКОВЦУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније присуствовао је 28. децембра 2022. године отварању изложбе „Прикупљање, сређивање, обрада и дигитализација архивске грађе црквених општина у архијерејским намесништвима Лесковачком и Јабланичком”, аутора протођакона Далибора Мидића

и Мирјане Димитријевић, у парохијском дому у порти Храма Свете Тројице у Лесковцу. Изложба је организована у сарадњи Епархије нишке и Историјског архива из Лесковца, са циљем да широј јавности представи тренутна открића у истраживањима и њихов значај за боље разумевање и упознавање са богатом хришћанском историјом ових крајева. Пројекат обраде и сређивања по-

менуте архивске грађе реализован је под покровитељством Министарства културе и информисања Владе Републике Србије. Присутнима су се на отварању обратили аутори изложбе.

У оквиру пројекта ове изложбе објављен је истоимени каталог у издању Епархије нишке, који су приредили аутори Далибор Мидић и Мирјана Димитријевић. Каталог се састоји од фотографија експоната изложених на паноима, уз одговарајуће пропратне текстове. Каталог прати изложбу чија је грађа подељена на дванаест црквених општина Лесковачког и Јабланичког намесништва: Лесковац (Црква Оцаклија и Храм Свете Тројице), Власотинце (Храм Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу и Храм Светог Николе у Великом Боњинцу), Прекопчелица (Храм Светог Николаја у Прекопчелици и Храм Свете Тројице у Ображди), Медвеђа (Храм Вознесења Господњег у Медвеђи, Храм Свете Тројице у Тулару и Храм Светих апостола Петра и Павла у Бучумету), Црна Трава (Храм Светог Николаја), Предејане (Храм Светог архангела Гаврила у Предејану и Храм Светог архангела Гаврила у Рупљу), Грделица (Храм Рођења Светог Јована Крститеља), Лебане (Храм Усековања главе Светог Јована Крститеља у Лебану и Храм Светог Прокопија у Шуману), Сијаринска Бања (Храм Светог пророка Илије), Придворица (Храм Светог архангела Гаврила у Придворици, Храм Светих апостола Петра и Павла у Коњувцу и Храм Свете Петке у Ђинђуши), Чукљеник (Манастир Светог Николе) и Турековац (Храм Сабора Светих апостола). ■

ПРОТОЈЕРЕЈ СТАВРОФОР НИКОЛА БОЖАНИЋ (1939–2023)

После дуге и тешке болести, у свом породичном стану, окружен љубављу и бригом најближих, на дан Светог архиђакона Стефана, 9. јануара 2023. године, уснуо је у Господу протојереј ставрофор Никола Божанић, дугогодишњи економ Призренске богословије у Призрену и Нишу, у пензији. Рођен је 8. децембра 1939. године у селу Оптеруша код Ораховца, од оца Марка и мајке Ане, рођене Васић. Обудовевши, отац му се замонашио у манастиру Зоциште, добивши име Дамјан.

Прота Никола је, по завршетку Призренске богословије, две године радио као наставник српског и руског језика у Основној школи у Зоцишту. Ожењен је супругом Достом (рођ. Марковић), са којом има троје деце, синове Милована и Сашу и ћерку Оливеру. Рукоположен је за ђакона у Пећкој патријаршији, руком Његове светости Патријарха српског г. Германа, октобра 1966. године. Исте године постављен је за службеника Црквеног суда Епархије рашко-призренске. За свештеника је рукоположен јуна 1978. године, руком Његовог преосвештенства Епископа рашко-призренског г. Павла, када је постављен за пароха прве призренске парохије. На предлог Епископа Павла, Свети архијерејски синод га је 1978. године поставио за хонорарног наставника црквенословенског језика. По полагању испита за сталне црквено-административне службенике био је постављен и за наставника црквене администрације, као и за помоћника васпитача у Богословији. Свети архијерејски синод га је 1986. године поставио за руководиоца грађевинских радова у школи, а 1988. године постао је економ школе. На тој дужности остао је све до краја 2007. године, када је пензионисан.

Ујуну 1999. године, када су готово сви Срби из Призрена напустили град, у Богословији у Призрену остао је само отац Никола са избеглим Србима из околних села, који су у школи нашли спас. Како је прота течно говорио албански језик, трудио се да успостави контакт са новим локалним и КФОР властима и тако помогне том народу који се нашао у школи. На тој дужности остао је до новембра 1999. године, када је изашао из Призрена, са собом поневши школски архив и библиотеку Богословије

(око петнаест хиљада књига). Тако је од уништења спасао памћење Богословије. Његово име је, поред руског конзула Ивана Степановича Јастребова у турско време и протођакона Петка Трифуновића у време Другог светског рата, урезано на плочи великих добротвора и чувара школске библиотеке, постављеној 2011. године, приликом обележавања сто четрдесет година Богословије, испред просторије у којој се библиотека данас налази. За ово велико дело љубави и пожртвовања одликован је, од стране тадашњег Епископа рашко-призренског г. Артемија и уз сагласног Епископа нишког, касније Патријарха српског г. Иринеја, правом ношења напрсног крста 2006. године. На предлог Управе Богословије у Нишу, протојереј ставрофор Никола Божанић одликован је високим одликовањем Српске православне цркве – Орденом Светог Саве, који му је уручен од стране Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија 2018. године. ■

Протојереј Дејан Крстић,
професор Богословије у Нишу

ЕПИСКОП НИШКИ НА ХИРОТОНИЈАМА ЕПИСКОПА ВИКАРА ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније саслуживао је на светим архијерејским литургијама на којима су хиротонисани петорица епископа викара Патријарха српског. На овим литургијама, служеним у периоду од 13. новембра до 18. децембра 2022. године, начелствовао је Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Светог Саве у Београду. Преосвећени г. Арсеније саслуживао је на хиротонији Епископа хвостанског г. Алексеја 13. новембра 2022. године, заједно са још осамнаесторицом архијереја, Епископа новобрдског г. Илариона 20. новембра 2022. године, са још седамнаесторицом архијереја, Епископа јегарског г. Нектарија 27. новембра 2022. године, са још двадесеторицом архијереја, Епископа липљанског г. Доситеја 11. децембра 2022. године, са још двадесет једним архијерејем, и Епископа топличког г. Петра 18. децембра 2022. године, са још двадесет шесторицом архијереја.

БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ ЦРКВЕНЕ ПЕВАЧКЕ ДРУЖИНЕ „БРАНКО”

У вечерњим сатима другог дана празника Рођења Христовог 2022. године, Нишка црквена певачка дружина „Бранко” приредила је традиционални божићни концерт. Концерт је, са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, одржан у Светосавском дому у порти Саборне цркве у Нишу. Програм је отворио Преосвећени владика својим поздравним словом. У програму су учествовали и најмлађи и најстарији чланови дружине, изводећи дела која су настала како у нашој, тако и у разним другим културама. Богатство жанрова и квалитетно извођење и духовне и световне музике, посведочили су још једном дугом постојању и традицији овог музичког ансамбла, као и свим наградама и признањима које су његови чланови заслужено освојили.

ЕПИСКОП НОВОБРДСКИ ИЛАРИОН НА ТРИБИНИ „ПРОТИНА БЕСЕДА” У АЛЕКСИНЦУ

„Протина беседа” је манифестација посвећена проти Стевану Димитријевићу, која се четири године традиционално одржава у Алексинцу на дан његовог рођења 22. јануара, у организацији Центра за културу и уметност Алексинац и Огранка САНУ у Нишу. Ове године је у оквиру те манифестације организована трибина, чији су учесници били Његово преосвештенство Епископ новобрдски Иларион, викар Патријарха српског, проф. др Жарко Требјешанин и модератор јереј Александар Срњић. Оквирна тема трибине била је однос религије и уметности, али се на њој говорило о инспирацији делима претходника у нашим духовним стремљењима, о животу наших људи на Косову и Метохији и о животу хришћанина у савременом свету. Трибини су присуствовале многе личности из јавног живота Алексинца, које су учествовале у разговору.

СВЕТСАВСКА АКАДЕМИЈА У НИШУ 2023. ГОДИНЕ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у организацији Црквене општине Ниш и Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, у среду, 25. јануара 2023. године, у Светосавском дому у порти Саборне цркве у Нишу одржана је свечана академија уочи празника Светог Саве, првог Архиепископа српског. Програм је отворен поздравним словом Преосвећеног г. Арсенија, након чега је реч преузео овогодишњи беседник, проф. др Славенко Терзић, који је говорио о значају Светог Саве, као и о значају Старе Србије, која представља централну тачку српске историје и јединства. По завршетку светосавске беседе уследио је свечани културно-уметнички програм, у коме су учествовали Оркестар Војске Србије у Нишу, Нишка црквена певачка дружина „Бранко”, Дечје омладински црквени хор „Бранко”, Камерни оркестар „Бранко”, Дечја драмска лекција Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, Дечји фолклорни ансамбл „Бранко”, Трио Анима и Сценско музичко удружење „Срма” из Ниша, као и бројни солисти и инструменталисти. Сала Светосавског дома била је препуна народа који је уживао у величанственом програму, чији је синопсис саставила Марина Милутиновић, а режирао протојереј ставрофор Ненад Микић. Овом приликом су од стране Епископа нишког уручене стипендије за петоро студената из вишедетних породица са територије Епархије нишке, који су своје образовање наставили на Универзитету у Нишу. Стипендије је обезбедило Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанини”. ■

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од
28. октобра 2022. до
27. јануара 2023. године,
Његово преосвештенство
Епископ нишки г. Арсеније је:

**30. октобра – у недељу
двадесету по Духовима**
саслуживао на светој архијерејској
литургији којом је началствовао Ње-
гово високопреосвештенство Архи-
епископ пелски г. Филумен, у Храму
Васкрсења Христовог у Јерусалиму
(Јерусалимска патријаршија);

**6. новембра – у недељу двадесет
прву по Духовима**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Саборном храму Силаска Све-
тога Духа на апостоле у Нишу;

**8. новембра – на празник Светог
великомученика Димитрија**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Храму Светог великомучени-
ка Димитрија у Манастиру Дивљана,
на дан манастирске славе;

**10. новембра – у четвртак
недеље двадесет друге
по Духовима, на дан Светог
Арсенија Сремца,**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Саборном храму Силаска Све-
тога Духа на апостоле у Нишу, пово-
дом имендана;

**13. новембра – у недељу двадесет
другу по Духовима**
саслуживао на светој архијерејској
литургији којом је началствовао
Његова светост Патријарх српски
г. Порфирије у Храму Светог Саве
у Београду (Архиепископија бео-
градско-карловачка), на хиротонији
архимандрита Алексеја за Епископа
хвостанског, викара Патријарха
српског;

**20. новембра – у недељу
двадесет трећу по Духовима**
саслуживао на светој архијерејској
литургији којом је началствовао
Његова светост Патријарх српски
г. Порфирије у Храму Светог Саве у
Београду (Архиепископија београд-
ско-карловачка), на хиротонији ар-
химандрита Илариона за Епископа
новобрдског, викара Патријарха
српског;

**21. новембра – на празник
Сабора Светог архангела
Михаила и осталих Небеских Сила
Бестелесних – Аранђеловдан,**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Саборном храму Силаска Све-
тога Духа на апостоле у Нишу, на
дан храмовне славе Саборног храма
Светих архангела у Нишу;

**24. новембра – у четвртак
недеље двадесет четврте
по Духовима, на дан Светог краља
Стефана Дечанског,**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Храму Светог краља Стефана
Дечанског у кругу Казнено-поправ-
ног завода у Нишу, на дан храмовне
славе;

**25. новембра – у петак не-
деље двадесет четврте по
Духовима, на дан Светог Јована
Милостивог,**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Храму Светог Пантелејмона у
Нишу, на дан славе Верског добро-
творног старатељства „Добри Са-
марјанин” Епархије нишке, на којој
је рукоположио ђакона Драгана Ла-
зића у чин презвитера;

**27. новембра – у недељу дваде-
сет четврту по Духовима**
саслуживао на светој архијерејској
литургији којом је началствовао
Његова светост Патријарх српски
г. Порфирије у Храму Светог Саве
у Београду (Архиепископија бео-
градско-карловачка), на хиротонији
архимандрита Нектарија за Епи-
скопа јегарског, викара Патријарха
српског;

**4. децембра – у недељу двадесет
пету по Духовима, на празник
Ваведења Пресвете Богородице,**
служио свету архијерејску литурги-
ју у Храму Ваведења Пресвете Бо-
городице у Манастиру Сићево, на
дан манастирске славе;

**11. децембра – у недељу двадесет
шесту по Духовима**
саслуживао на светој архијерејској
литургији којом је началствовао
Његова светост Патријарх српски
г. Порфирије у Храму Светог Саве
у Београду (Архиепископија бео-
градско-карловачка), на хиротонији
архимандрита Доситеја за Епископа
липљанског, викара Патријарха
српског;

17. децембра – у суботу недеље двадесет седме по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ жички г. Јустин у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Рујан (Епархија жичка), поводом десетогодишњице упокојења Његовог преосвештенства Епископа жичког г. Хризостома;

18. децембра – у недељу двадесет седму по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Светог Саве у Београду (Архиепископија београдско-карловачка), на хиротонији архимандрита Петра за Епископа топличког, викара Патријарха српског;

19. децембра – на празник Светог Николаја, Архиепископа мирликијског чудотворца – Никољдан, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

25. децембра – недељу двадесет осму по Духовима, на дан Светог Спиридона Чудотворца, Епископа тримитунског, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја Чудотворца у Доњем Стопању (Архијерејско намесништво лесковачко);

1. јануара – недељу двадесет девету по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

6. јануара – на дан навечерја Рођења Христовог служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу; истог дана служио велико повечерје уочи Рођења Христовог у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

7. јануара – на празник Рођења Христовог служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

8. јануара – другог дана празника Рођења Христовог, на дан Сабора Пресвете Богородице, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Христовог – Старој цркви Пазарској у Пироту, на дан храмовне славе;

9. јануара – трећег дана празника Рођења Христовог, на дан Светог првомученика и архиђакона Стефана,

служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице – Цркви „Оцаклији” у Лесковцу;

13. јануара – у петак недеље тридесет прве по Духовима, на дан празника Светог Доситеја исповедника загребачког и нишког, служио свеноћно бденије са светом архијерејском литургијом у Саборном храму Силаска Светога Духа у Нишу;

14. јануара – на празник Обрезања Господњег и Светог Василија Великог служио свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу;

15. јануара – у недељу тридесет прву по Духовима, на празник Преподобног Серафима Саровског, служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Манастиру Суково, поводом имендана архимандрита Серафима, настојатеља Манастира;

18. јануара – на дан навечерја Богојављења служио свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. јануара – на празник Богојављења служио свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

20. јануара – на празник Сабора Светог Јована Крститеља саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светих архангела у Београду (Архиепископија београдско-карловачка);

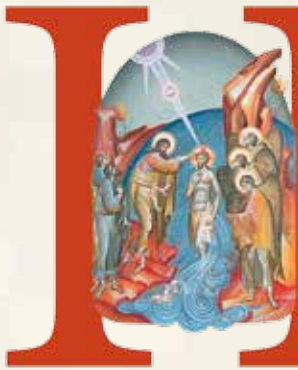
22. јануара – у недељу тридесет другу по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

27. јануара – на празник Светог Саве, првог Архиепископа српског, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Светих архангела у Нишу. ■

Епископ нишки г. Арсеније

ПОЗВАНИ СМО И САЗВАНИ У ЗАЈЕДНИЦУ ОТКРИВЕНОГА

Део беседе изговорене
на светој архијерејској литургији у
Саборном храму Силаска Светога Духа
на апостоле у Нишу, о Богојављењу
2023. године

Иаш Бог је Бог откривења и наша вера је вера откривења. Епифанија, или тачније речено Теофанија, што значи у преводу са грчког језика Богојављење, јесте објава, откривење Бога. Крштење Христово у Јордану јесте откривење Божје свету из два разлога. Прво, то је почетак јавне мисије нашега Господа. Исус је ушао у јорданску воду, већини људи

познат као Маријин син. Изашао је спреман да се свету открије речју и делом, оним што од вечности јесте, као Син Божји. Друго, Богојављење је откривење Божје због тога што су се при крштењу Исусовом јавила по први пут заједно сва три лица Свете Тројице: Очево сведочанство, а Дух Свети у виду голуба сишао је од Оца на Сина.

Христос нас непрестано позива у своју заједницу, у породицу Јединороднога, како Свети Јован Златоусти назива цркву. Не постоји, дакле, онај који не може да припада цркви, или је лишен тога. Потребно је само једно: да на љубав Христову одговори љубављу.

Пречасни Претеча и Крститељ Господњи Јован био је јутро које је најавило долазак Дана Господњег, јутро које је претходило изласку Сунца правде Христа, како се каже у једној од црквених песама на данашњи празник. Као што је Јован Крститељ био претеча Спаситеља, тако је и крштење које је вршио било претеча крштења и спасења света. Крштење Јованово нити је Дух Свети даровало, нити је пружало опроштење које поседује божанска благодат. Крститељ је позивао на покајање, али није имао власт да даје опроштај грехова. Крштење часнога Претече и Крститеља увело нас је у епоху благодати. Како каже Свети Василије Велики: „Јован је проповедао крштење покајања, Христос проповеда усиновљење кроз крштење. Крштење Јованово било је увод, крштење Христово је савршење. Прво је било одсецање од греха, а ово је сједињење са Богом.”

Крштење Господа на Јордану јесте чин којим је установљена света тајна крштења. Својим крштењем Христос је успоставио пут нашега спасења. „Христу није било потребно крштење, али је као човекољубиви за нас изградио пут спасења”, каже Свети Кирило

Александријски. Својим крштењем у Јордану Христос је постао прворођени брат оних који су се поново родили у крстионици цркве. „Христос је крштен први, привукавши својим светим крштењем Духа Светога у воду. Тако је он постао прворођени свих оних који се духовно поново рађају и назива браћом оне који учествују у истом рађању као он, водом и духом”, каже Свети Григорије Ниски. „Свето крштење јесте гроб и васкрсење. Свлагимо се и облачимо. Свлагимо, дакле, стару одећу, од мноштва грехова упрљану, а облачимо нову, од сваке мрље ослобођену. Облачимо царску одећу, која је Христос”, учи нас Свети Никола Кавасила.

УХристу имамо пуноћу откривења Свете Тројице. У њему лично и њиме позвани смо у ту пуноћу, кроз њега, у Тело његово, које је црква. Бог нас је откривењем у Христу позвао и сазвао у сабор откривења, у цркву као заједницу Откривенога и оних којима се он открио. Христос нас непрестано позива у своју заједницу, у породицу Јединороднога, како Свети Јован Златоусти назива цркву. Не постоји, дакле, онај који не може да припада цркви, или је лишен тога. Потребно је само једно: да на љубав Христову одговори љубављу. ■

**ИНТЕРНЕТ
ПРОДАВНИЦА
ВЕРСКИХ
АРТИКАЛА**

**ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН
ПОРУЏБИНА НОН-СТОП**

Адреса:
prodavnica.eparhijanska.rs

Контакт:
prodavnica@eparhijanska.rs
тел. +381 (0)18 415 05 05

[prodavnicaeparhijenske](https://www.facebook.com/prodavnicaeparhijenske)

[prodavnicaeparhijenske](https://www.instagram.com/prodavnicaeparhijenske)

**ПРАВОСЛАВНА
ЕПАРХИЈА НИШКА**

**Књижара-галерија
СВЕТИ ЦАР
КОНСТАНТИН**

Нова адреса:
18000 Ниш
ул. Обреновићева 124
(код Маргера)

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС

92 MHz

 www.radioglas.rs

 [radioglaseparhijenske](https://www.facebook.com/radioglaseparhijenske)

 [Радио ГЛАС](https://www.youtube.com/RadioGlas)

 [radioglasnis](https://www.instagram.com/radioglasnis)

